

Gárdonyi Géza

Szent jánosbogárkák

Kisebb színművek

TARTALOM

AZ ÚJ LÁMPÁS

MŰVÉSZ-BIMBÓ

SEKSZPÍR KÖLTÖZÉSE

KOSZORÚ-KÖTÉS

BETLEHEMES-JÁTÉK

ELŐJÁTÉK AZ EGRI SZÍNHÁZ MEGNYITÁSÁRA

A PARADICSOM

SZÍNÉSZEK ÉRKEZÉSE

ARGYRUS KIRÁLYFI

ZENDÜLÉS A POKOLBAN

AZ ERDŐ ÉLETE

AZ UJ LÁMPÁS.

JÁTÉK 2 KÉPBEN.

SZEMÉLYEK:

A férj: SÁRVÁRI JÁNOS.

A felesége: ERZSI.

A szakácsasszony: ZSÓFI.

A szakácsasszony férje: BALÁZS.

Kisdada: VILMA

ELSŐ KÉP.

Közrendű uriszoba. Ebédlőféle, de divány is van benne, és íróasztal, és ruhaszekrény. Ágy azonban még sincs. A butorok ujak. A divány mellett kocsi-bölcső.

I.

VILMA, ZSÓFI, ERZSI.

VILMA *(a diványon ül és szoptat.)*

ERZSI *(evőeszközös kosárából folytatja a terítést.)*

ZSÓFI *(az ajtóban áll. Melles fehér kötény van rajta. A kezében főzőkanál. Dirigálja Erzsit):*
A kést jobbfelől rakd, a villát balfelől. Micsoda paraszt! A sőt ide tedd az úrnak! A tálcára egy kis poharat az úrnak a bor mellé. A naccságának egy nagyobbbat a vizeskancsó mellé. Még egy-egy kiskanalat... a závlófho.

VILMA: A virágot Zsófi...

ZSÓFI: Ahun a virág az íróasztalon. Ide tedd mindig a tálca mellé. *(Visszanéz.)* Balázs mán itt gyün. No, vén medve!

II.

ELŐBBIEK, BALÁZS.

BALÁZS *(Hivatalsszolga. A hóna alatt iratcsomó. Álmos, közömbös arc. Rendetlen bajusz. Lomha test. Félvállról:)* Csókolom a kezét. Jön az úr is. Csak megállt egy szóra a háziurral. *(Leteszi az iratcsomót az íróasztalra.)*

VILMA: A lámpást nem felejtette el, Balázs?

ZSÓFI: Biztos, hogy elfeledte!

BALÁZS: Nem. Aszonta a bádigos, hogy délután megcinezi és hazaküldi. De aszongya, hogy nem soká tart. Jobb, ha ujat veszünk. *(El.)*

ZSÓFI: Ugye mondtam! De ki is világít ma már petróleonnal? Pirituszt vehetnék...

VILMA (*mosolyogva*): Én nem merem említeni az úrnak. Sok volt ebben a hónapban...

ZSÓFI: Szóljak én neki? Én meg merem mondani.

VILMA: Próbálja, Zsófi. (*Befekteti a gyermeket a kocsiba.*)

ERZSI (*átolja a kocsit a szomszéd szobába.*)

III.

VILMA, ZSÓFI, később SÁRVÁRY.

ZSÓFI: Ami kell, kell. Egy fajintos lámpás régóta kellene ide az ebédlőbe. Piritusz-lámpás. Tizennégy korona az egész mindenség. És hogy világít! Láttá naccsága Füzessyéknél? Még varnak is mellette. Itt az úr! Befőzők. (*Sietve el.*)

SÁRVÁRY (*kalaposan lép a szobába. Boszus*): A fekete ördög!... A legfeketébb ördög mártson szurokba minden háziurat! (*Átadja a botját, kalapját a feleségének.*)

VILMA (*ijedten*): Már megint...?

SÁRVÁRY: Megint.

VILMA (*aggódva*): Mennyivel?

SÁRVÁRY: Húsz koronával.

VILMA: No, az nem sok. Azt...

SÁRVÁRY: Nem sok?! Nektek semmi sem sok! Tik azt gondoljátok, hogy a pénz úgy terem, mint a fű! (*Dühösen sétál.*) „Nem sok.” Nekik nem sok. Nektek nem sok!

VILMA (*csillapítóan*): No-no, nem úgy értettem. A mult fertályban negyven koronával emelt. Meg se csókolsz?

SÁRVÁRY: Negyven korona meg húsz korona az hatvan korona. (*Röviden megcsókolja az asszonyt a homlokát.*) Az nektek nem pénz. Lacinak nincs baja? (*Leveti a redingotot, miközben azon ajtóhoz lép, amelyen a gyermeket bevitték, s bepillant.*)

VILMA: Nincs. Épp most aludt el. (*Kinyitja a szekrényt és házikabátot vesz ki.*)

IV.

ELŐBBIEK, BALÁZS, később ZSÓFI.

BALÁZS (*másik kabátban, amely lehet inaskabát is. Bort és szódát tesz az asztalra. Később is inasként szolgál.*)

SÁRVÁRY: Kell is nekem kabát ilyen melegben!

VILMA: Csak nem maradsz ingujjban... Hátha valaki jön.

SÁRVÁRY: Bánom is én! Még a cipőmet is levetem. Add ide a papucsomat. (*Leejt valamit: zsebkendőt vagy akármit.*)

VILMA (*átadja a papucsot s fölveszi az elejtett tárgyat is.*)

SÁRVÁRY: Megint késik az ebéd?

ZSÓFI *(az ajtóban átadja a levesestálat Balázsnak)*: Már itt van! *(Balázsnak.)* Mozogjon hát, pupák!

SÁRVÁRY: Mindig elkéstek, mindig. Ha rátok biznák a gyorsvonatokat... *(Asztalhoz ül. Ő vesz először a levesből, s később is minden ételből.)*

VILMA: De hiszen nem késtünk ma se.

SÁRVÁRY: Mondtam, hogy mikor én belépek, a leves itt álljon az asztalon. Gombaleves! Már megint gombaleves! Tegnap is gombaleves ma is gombaleves!

VILMA: Tegnap sóskaleves volt, Janim.

SÁRVÁRY: Az ember megbolondul ettől a sok gombától. Ezerféle a leves a világon, de tik csak: gombaleves, sóskaleves, sóskaleves, gombaleves.

VILMA: De édes Janim, most van a szezonja a gombának is, a sóskának is. Ne légy oly türelmetlen, édes Janim.

SÁRVÁRY *(gúnyosan ismétli)*: „Édes Janim”, csak „Janim, Janim” és gombaleves, sóskaleves. Mikor vendéglőbe jártam, akkor is volt szezonja sóskának, gombának, mégis mindennap más levest ettem.

VILMA: S egyik rosszabb volt, mint a másik, - magad mondtad, édes Janim.

BALÁZS *(más ételt tesz az asztalra. A két levesestányért a levesestálra teszi és kiviszi.)*

SÁRVÁRY *(lecsapja a kanalat)*: No, itt a sóska!

VILMA: De édes angyalom... No nem főzünk többé. Hiszen tegnap még jóízűen megetted. De ideges vagy ma, Janikám! Már megint az osztálytanácsos...

SÁRVÁRY *(eszik)*: Van nékem boszuságom az osztálytanácsos nélkül is. Mi van még?

VILMA: Rántott csirke.

SÁRVÁRY: Persze saláta nélkül.

VILMA: De éppen salátával.

SÁRVÁRY: De a salátán nem lesz olaj.

VILMA: Fürdik benne. Ma egy nagy üveggel vettem, hogy ne panaszkodj.

BALÁZS *(beszolgálja a csirkét s el.)*

SÁRVÁRY: Nagy üveggel?! Elment az eszed! Hónap végén járunk és te nagy üveggel veszel olajat. *(Eszik.)* Csak nem vetted hitelbe? Megmondtam, hogy adósság ne legyen a háznál!

VILMA: Nincs adósság. De ez a hónap csak harmincnapos.

SÁRVÁRY: Harminc egy-napos.

VILMA: Harminc napos.

SÁRVÁRY: Harminc egy-napos.

VILMA *(szeliden)*: Node; harminc napos. Itt a kalendárium. *(Leteszi az ura tányéra mellé.)*

BALÁZS *(tészta szállít be.)*

SÁRVÁRY: Nekem annyi a kiadásom! Tik meg úgy szórjátok a pénzt, mint a polyvát! Én elém ne merjetez állani elsejéig, hogy pénz kell, különben kutya veszett teremtettem, megharagszom.

VILMA: Nyugodj meg: nem zaklatunk.

SÁRVÁRY: Tik sohse tudjátok beosztani. Nézd: *(Elővesz egy marok pénzt.)* Az én zsebpénzemből még tizenhat korona van meg. De kijelentem, hogy ebből egy fillért sem adok. Ha rosszul költötök, lássátok a végét.

V.

ELŐBBIEK, ZSÓFI.

ZSÓFI *(kávét hoz tálcán. Az ajtóban átadja Balázsnak):* Naccságos úr...

VILMA: Hallgasson Zsófi.

ZSÓFI: De nem hallgatok én.

SÁRVÁRY *(megretten):* Valami baj van! Lacika? *(Felugrik s a gyermekszoba felé mozdul.)*

ZSÓFI: Dehogy! Szó ami szó, de új lámpást veszünk! A naccsága nem merte...

SÁRVÁRY *(az aszalra csap):* Mennydörgős ménkűt!

VILMA *(int Zsófinak, hogy hallgasson.)*

ZSÓFI: Füzessyéknél a szomszédba pirituszszal világosítanak. Olcsóbb is, szebb is. Fájin egy találmány!

SÁRVÁRY: Menjen a fenébe, Zsófi! A fenébe! A fészkes fenébe.

ZSÓFI: Hát akkor világítunk gyertyával. *(El.)*

BALÁZS *(csibukot töm s aztán el.)*

SÁRVÁRY: Világítunk gyertyával. Kijelentem, hogy semmiféle új lámpást nem láttok csak azért se! Majd rövide szabom én a költséget. Hol a kiadási napló? *(Csibukra gyújt és a kávéját kevergeti.)*

VILMA: Itt van, Janikám. Minden fillért megtalálász benne.

SÁRVÁRY *(a levegőbe csap):* Mért nem üzitek ki a legyeket! Még a kávémba száll. Micsoda rendetlenség!

VILMA *(asztalkendővel hajtja a legyet):* Nyár van, angyalom, hát nem csoda... Ha neked rossz a kedved, borzasztó vagy!

SÁRVÁRY *(zordul):* Még rossz kedvem se legyen, mikor a legyek ki akarják rágni a szememet. Rendes háztartásban nincsenek legyek.

VILMA: No, de kérlek, csillapodjál...

VI.

SÁRVÁRY.

SÁRVÁRY *(kényelembe hanyatlik. Hümmögve, dűnnyögve nézi a naplót. De már nem olyan ideges a forgatásban. Unalommal mormol):* Kávé... borjúhús, céna, zöldség, petroleum, ablakos. *(Ásit, csaknem az arcába a feleségének.)* Cukor, cipősarok, kávé, zöldség, hús, pertli, vaj, petroleum, csirke, szappan, zöldség, hús, levélbélyeg. *(A naptárt veszi a kezébe.)* Harmincegy nap!

VILMA: Meglásd, hogy harminc.

SÁRVÁRY: No csakugyan harminc. Egy, kettő, három nap van hátra. *(Elhallgat és megáll a tekintete a naptár alján. Álmosan:)* Tudod-e, Vilma, mi nap van ma?

VILMA: Huszonhetedik.

SÁRVÁRY: Emlékszel?

VILMA *(mosolyogva)*: Hogyne.

SÁRVÁRY *(sóhajt)*: Istenem, micsoda nap! Micsoda bolond kedves nap! Milyen bolond szemmel néztem akkor az életet! Elmúlt! Elmúlt! Soha többé nem tér vissza!

VILMA: Miért ne térhetne vissza?

SÁRVÁRY: Mert nem térhet vissza! Az elmúlt napot az Isten se emelheti vissza a mulandóságból.

VILMA: Visszaemelheti biz azt.

SÁRVÁRY: Már hogy emelhetné vissza. *(Ábrándozva.)* Oh Istenem micsoda nap volt az! De szép leány voltál! És én hogy néztem reád! hogy néztem reád!... *(Legyint.)* Emlék. Elmúlt szép zenéje a szív tavaszának.

VILMA: Ezt szépen mondtad. Te benned egy költő veszett el, Jani. Dehát mért ne lehessen a szív zenéjét újra megszólaltatni?

SÁRVÁRY: Mert a szív nem gramofon.

VILMA: Én nem látok abban semmi lehetetlenséget, hogy azt a pásztorórát meg ne ismételhessük. A pepita ruhád még megvan. A kalapod is. Az én leánykori ruhám is megvan, az a rózsaszínű...

SÁRVÁRY: Micsoda bolondokat beszélsz! Csak nem gondolod, hogy légyottot adsz nekem a Zugligetben?

VILMA: Miért ne, ha az neked annyira kedves volt.

SÁRVÁRY: Kedves volt, kedves volt. De te már nem az vagy, aki voltál.

VILMA: Nem az vagyok? Ha akarod, éppen az leszek. Éppen úgy tudok viselkedni, mint akkor. Én emlékszem minden szóra, amit beszéltünk.

SÁRVÁRY: Én is, én is! De bolondság ilyesmire, gondolni. Csak nem öltözől fel újra lánynak? *(Legyint.)* Bolond gondolat.

VILMA: Én az tudnék lenni, aki voltam, de te nem tudnál az lenni! Te átvedlettél lélekben is. El is feledted, milyen voltál akkor, Jani. Kedves voltál, nagyon kedves voltál. Nem tudnál többé olyan lenni, mint aznap.

SÁRVÁRY: Én minden mozdulatomra emlékezem. *(Végigmegy a szobán.)* Te Vilma! Igazán próbáljuk meg azt az édes bolondságot! Milyen különös lenne egy álmot visszaidézni. Gondolatnak is gyönyörű! Gyere, ezért megcsókollak! *(Megcsókolja.)* Te, ha visszaadod nekem azt a délutánt. *(Maga elé mereng, miközben a kezét összekulcsolja. Ábrándosan:)* Azt a gyönyörű délutánt...

VILMA: De te nem bírod végigcsinálni.

SÁRVÁRY: De bírom.

VILMA: Kizökkensz a kerékvágásból. A kedves fiatal legényember helyett, a hónapvégi férj leszel. És akkor, ahelyett, hogy jól mulatnánk, szidod a legyeket, hogy kirágják a szemedet.

SÁRVÁRY: Én meg attól tartok, hogy te nem tudod végigcsinálni! Hiába, annak a szűzies finomságnak vége.

VILMA: Nincs vége. Ha akarom, nincs vége. Engem épp olyannak látsz, mint amilyen voltam. De te elrontod ezt a szép gondolatot. Meglásd, elrontod.

SÁRVÁRY: Hát fogadjunk! *(Leül.)*

VILMA *(nem-bánom-hangon)*: Fogadjunk. Mibe fogadjunk? Hát tudod mibe fogadjunk? Az új lámpásba. Ha nem tudod végigcsinálni, ha visszaesel a férj hangba, akkor holnap megveszed az új lámpást.

SÁRVÁRY *(kedvetlenül)*: De unalmas vagy azzal az új lámpással. *(Kinyújtja a két lábát nyújtózkodásképpen.)* Töröld meg a papucsomat. Poros.

VILMA *(megtörli, lehajolva vagy térdelve)*: No ugye, hogy nem mersz vállalkozni! Pedig ha nem éppen úgy történik minden, szóról-szóra, akkor nem kapod vissza azt a délutánt, azt a boldog délutánt...

SÁRVÁRY *(elmerengve)*: Azt a boldog délutánt... Jó! Hát elő azt a legénykori ruhát. De hó! Zsófinak is ki kell jönnie.

VILMA *(a ruhaszekrény ajtaját nyitja)*: Persze, hogy kijön. Balázs is kijön vele. *(Kiszól.)* Zsófi! De hol a pálcád, az a szép?

SÁRVÁRY: Majd előkeresem. Te csak add ide a többi. *(Be a másik szobába.)* Ha az még egyszer visszatérne, az a boldog délután...

VII.

VILMA, ZSÓFI, később BALÁZS.

ZSÓFI: Tessék naccsága.

VILMA: Jöjjön csak, Zsófi. Emlékszik-e, mikor a Zugligetben voltunk; azon a nevezetes napon.

ZSÓFI: Hogyne, naccsága.

VILMA: Maga is lány volt, én is lány voltam.

ZSÓFI *(mosolyogva sóhajt)*: Hej bizony... *(Nyersre változó hangon kiszól az ajtón.)* Gyűjjön már, szedje le az asztalt. Jaj, micsoda medve! *(Panaszlón.)* Ma is húsz fillért kilopott a cekkeremből. Őneki muszáj sört innia minden délelőtt, mint az úrnak!

BALÁZS *(a két pofája fel van duzzadva. Eszik, mint a kérődző tehén. Lomhán és közömbös arccal szedi össze az asztalt)*.

VILMA: Megvan-e még Baláznak a bakaruhája?

ZSÓFI: Hogyne volna meg. Iszen be kell még egy párszor rukkolnia fegyvergyakorlatra.

BALÁZS *(elhül)*: Csak nem akarod tán eladni?

VILMA: Magának is megvan még az a virágos selyemkendője?

ZSÓFI: Amit a derekamon viseltem?

VILMA: Az.

ZSÓFI: Meg. Hogyne. Behozzam? *(Balázshoz.)* No, mit tátsa a száját! Szedje az asztalt!

BALÁZS *(meghökken, fogja az edényeket. Kiviszi).*

VILMA: Hát nézze, Zsófi. Azt beszéltük meg az urammal, hogy kimegyünk a Zugligetbe, mint akkor. Ő előre kimegyen, mink meg magával utána. Ő is az akkori ruhájában, mink is a lánykori ruhánkban.

ZSÓFI: Minek a' naccsága?

VILMA: Hát nem érzi, hogy milyen szép lesz?

ZSÓFI: Hogy megint lánynak ötözzünk!

VILMA: Épp úgy, mint akkor.

ZSÓFI *(a fejét rázza)*: Ee múlt am mán, naccsága.

VILMA: Hisz épp azért kell visszahozni, mert elmúlt. Maga felveszi a lányruháját, Balázs a bakaruháját. Aztán éppen úgy viselkedünk, mint akkor. Hát nem gyönyörű gondolat. Csak képzelje el, hogy fogunk újra állni a gesztenyefa alatt, és maga is azt gondolja, hogy leány, és hogy a szíve Balázsról való álmokkal van tele. És egyszer csak jön Balázs a katonaruhában. És maga éppen úgy viselkedik mint akkor, és Balázs is. Hát nem boldog órája volt az magának?

ZSÓFI *(elérzékenyülve)*: Hát bizony... *(Maga elé mereng.)*

BALÁZS *(belép, hogy az asztalt tovább szedje)*.

ZSÓFI *(parancsoló hangon)*: Balázs! Fölveszi a katonaruháját!

BALÁZS: Fölveszem. Minek?

VILMA: Végig tudja-e csinálni?... Ámbátor maguknak nem muszáj, ha nem akarják. *(A továbbiakban már szedegeti a szekrényből a ruhákat. A haját is átformálhatja.)*

VIII.

ELŐBBIEK, SÁRVÁRY.

SÁRVÁRY *(sétapálcát törölget zsebkendővel)*: Balázs! Emlékszik-e, mikor először találkoztunk.

BALÁZS: Hogyne, nagyságos uram.

SÁRVÁRY: Hát megint megcsináljuk. Tud úgy viselkedni? éppen úgy?

BALÁZS *(egykedvűen)*: Hogyne, ha parancsolják.

SÁRVÁRY: Csak képzelje magát vissza abba az órába.

BALÁZS: Lehet. *(Válaszai után mindig kérdőn néz Zsófiára.)*

SÁRVÁRY: Emlékszik mindenre?

BALÁZS: Emlékszek.

ZSÓFI: Kap túlem egy koronát, vagy egy felet, elég magának fél is. Megihatja - medve!

BALÁZS *(megörvendve)*: Igazán? *(A továbbiakban eleven.)*

SÁRVÁRY: Tőlem is Balázs, ha jól csinálja.

BALÁZS: Megcsinálom én, csak attul tartok, hogy... *(Aggódva pislog Zsófiára.)*

ZSÓFI: Úgy kell cselekednie, éppen mindent, ahogyan vót.

BALÁZS: Szórul szóra?

VILMA: Még a mozgása is olyan legyen.

SÁRVÁRY: Engem se ismerjen. Ne köszönjön, ne szóljon. Nézzen rám vadul. Különben nem kap koronát.

BALÁZS: Megcsinálom én épp úgy, ha kell.

SÁRVÁRY: De a verklis...

BALÁZS: Ott lesz a most is, nagyságos uram. Majd szólok neki, hogy micsoda nótát forgasson.

SÁRVÁRY: No ez pompás!

VILMA (*Zsófihoz*): Lacikát majd a kocsiba tesszük, aztán Erzsike kihozza.

BALÁZS: Ott lesz a közelünkben, majd én szemmel tartom.

BALÁZS (*a feleségéhez félénken*): De nekem egy virgónia is kell a szájamba.

ZSÓFI: Virgónia, mennydörgős ménkű a maga szájába! No nézd...

SÁRVÁRY: Itt a pénz. Csak vegyen, Balázs.

BALÁZS (*Zsófihoz*): Egy üveg bort is adtál akkor.

SÁRVÁRY: Egy üveg bort is a pincéből. Csak minden úgy legyen, mint ma egy éve.

BALÁZS (*csujjant örömeiben*).

VILMA (*az urához*): Jaj, de a szakálad...

SÁRVÁRY (*lelkesülten*): Levetetem. (*Indul kifelé.*) Ezért a napért levetetem. Útközben levetetem. (*Kárpit.*)

MÁSODIK KÉP.

A Zugliget egy erdő-része. A távolból kintorna játéka hallatszik. (Valami olyan andalgó nóta, aminő két éve divatozott.)¹ A színpad egy percig üres. A kintorna folyton szól. Olykor távoli madárhangok is: rigó különösen.

I.

BALÁZS egyedül.

BALÁZS (jobbról bakaruhában. A bajusza egyenesre viaszkoltan. A szájában virgónia. Katonásan, kifeszített mellel sétál. Nézi a fákat): Lúgeszkönye-fa, ötödik a szélső ágácafátul. (Számlálja a fákat.) Egy, kettő... Ez a. Mán itt vóna az ideje, hogy itt vóna... (A verkli polkát játszik. Balázs a derekát táncosan rángatja. A tenyerét a füle mellett néhányszor megforgatja a taktus szerint. Aztán balra figyel, s unatkozó arccal sétál a fa mellett.)

¹ A rendező jó hátra állítsa, hogy a nézőtérre csak épp a basszusa hallassék, de az is alig. Legjobb ha künn az épület mögött szól a kintorna.

II.

BALÁZS, SÁRVÁRY.

SÁRVÁRY *(a két éve divatozott gavallérruhában. [A két évet mindig a játék idejétől számítsuk.] A szakála le van borotválva, csak a füle mellett maradt valami. Egyik kezében nagy csokor vadvirág, a másikban pálca. Ránéz Balázásra. Nézi a zsebóráját. Számlálja a fákat):* Egy, kettő, három... hat, hét. *(A zsebéből papírkát vesz elő. Olvassa.)* A szélső akácfától hetedik vadgesztenyefa. Ez az. *(Haragosan néz Balázásra. Balázs is mordul néz vissza. Mind a ketten némán sétálnak hol egymás után, hol egyik jobbra, másik balra. Balázs nyugodt silbak-lépésekkel jár föl és alá. Sárváry idegeesebben. Ha a középén összetalálkoznak, ott fordítanak hátat egymásnak stb. A játék azzal végződik, hogy Balázs megáll a jobb szélén és néz. Sárváry is megáll a szín közepén. Néz jobbra s gyorsan a fája mögé húzódik.)*

(A kintorna elhallgat.)

III.

ELŐBBIEK, VILMA, ZSÓFI jobbról.

BALÁZS *(szalutál).*

VILMA: Jónapot, vitéz úr. *(Pajkosan:)* Maga talán itt lakik ebben az erdőben?

BALÁZS: Nem, csókolom a kezit kisasszonyka, csak véletlenül járok erre, mikor maguk is.

ZSÓFI *(a szemét szemérmesen lesütve kezét nyújt Balázsnak).*

VILMA: No jó, hát csak beszélgessenek, míg én virágot szedek. Hiszen tudom én, hogy...

BALÁZS *(hálásan):* Oh, naccságos kisasszony, arany a szíve!

VILMA: Amott üljenek le Zsófi, arra a padra *(a távolba mutat),* hogy megtaláljam, mikor letelt az időnk. *(Andalgó lépésekkel, be a fák közé.)*

ZSÓFI: Jó, jó, aranyos kisasszony. *(A zsebébe nyul és libacombot vesz elő papirosba burkoltnak. Balázsnak nyújtja ügyetlenül, félig elfordultan, szemérmesen.)*

BALÁZS: Tyhű!... Te engem mindig ilyen váratlan ajándékkal lepsz meg. No ezér megcsókollak rúzsám!

ZSÓFI *(szabadkozik):* Maradhasson!

BALÁZS *(orcán csókolja nagy cuppanással):* Pogácsát hoztál-e?

ZSÓFI *(mosolyogva bólint, miközben a kezefejét szemérmesen a megcsókolt helyre illeszti. De Balázásra egy pillanatra se néz).*

BALÁZS: Tán még bort is?

ZSÓFI *(elővon a zsebéből egy palackot).*

(Mind a ketten el jobbra.)

IV.

SÁRVÁRY és VILMA.

VILMA *(néhány szál virággal visszatér a jobb előtérbe. Egy percre Zsófi után figyel, aztán megfordul).*

SÁRVÁRY *(akkorra előjött a fa mögül. Gigerlisen köszön).*

VILMA *(kedves mosolygással nyújt kezét. Csendre inti s ismét Zsófi után néz).*

SÁRVÁRY *(ajkához akarja vonni a Vilma kezét).*

VILMA *(elvonja):* Nono nem szabad!

SÁRVÁRY: Hogy lehet egy angyal ennyire jég szívű! *(Átnyújtja a szedett virágokat.)*

VILMA *(komolyan):* Ami nem szabad, nem szabad. Ha maga ezt csak egy pillanatra is elfeledi, akkor... nem lát engem többé a hetedik gesztenyefa! *(Leejt egy fűszálat.)*

SÁRVÁRY *(gyorsan lehajol).*

VILMA: Hagyja, iszen csak egy fűszál.

SÁRVÁRY: De a maga keze érintette, nem szabad elvesznie.

VILMA: Ön igen udvarias, Sárvány. *(Ismét elejt egy virágszálat. Sárvány fölveszi.)* Köszönöm. Ülünk le talán. Rendezzük össze ezt a virágot. *(Leül.)* De mennyit szedett! mennyit fáradt, szegény jó Sárvány!

SÁRVÁRY *(szintén leül. Könyörgőn):* Miért mondja nekem Sárvány? Boldog volnék, ha csak Janinak szólítana, mint a pajtásaim.

VILMA: Oh hogysisne!

SÁRVÁRY: Hát legalább Jánosnak. Ily hosszú ismeretség után...

VILMA: Csak négy hónap.

SÁRVÁRY: Nekem olyan, mintha már négy esztendeje ismerném, mintha régi bizalmas barátom volna. Vagy nem szabad magát barátomnak éreznem?

VILMA: De: szabad.

SÁRVÁRY: Hát akkor szólítson a nevemen. A barátaim Janinak szólítanak.

VILMA: Azt mégse lehet.

SÁRVÁRY: De Jánosnak lehet. János komoly szó.

VILMA *(a virágokkal babrálva, mintha a nyelvét gyakorolná):* János, János, János, János... *(Rápillant.)* Akkor inkább mégis Janinak szólítom.

SÁRVÁRY *(a kezét a Vilma kezére teszi):* Köszönöm. Mondja hát: Jani.

VILMA: Hát... adjon valami erősebb füvet, hogy összeköthessem.

SÁRVÁRY: Ki adjon?²

VILMA: Maga... J... j... j..., nem, nem bírom úgy szólítani. Olyan szokatlan. Ne erőltessen.

SÁRVÁRY: Csak egyszer mondja legalább, csak egyszer.

VILMA: Nem. Ugy érzem, hogy... nagyon bizalmas valami az. Majd máskor...

SÁRVÁRY: No jó, hát nem erőltetem. Pedig... oly boldog lettem volna. No, hozok fűszálat. *(Beljebb megy néhány lépést az erdőbe.)*

² (Némelyik színészt fölösleges figyelmeztetnem arra, hogy a szeme mindig Vilmán legyen.)

VILMA *(a virágokat rendezve, magában)*: Jani... Jani... *(Vagy tizszer elmondja, mintha a nyelvét gyakorolná. Fenn.)* Talált?... Sárváry.

SÁRVÁRY *(sóhajtván)*: Ihol a gally. Ennek a hánca jó lesz. *(Leül és vékony hancsot fejt zsebkéssel.)*³

VILMA: Mily meleg van, Sárváry!

SÁRVÁRY: Mintha csak az atlétabálon volnánk.

VILMA: Aggódtam pedig délben. Felhős volt az ég. Esső is lehetett volna. Hálistennek kitisztult.

SÁRVÁRY: Az Isten szeret bennünket. Ha maga volna az Isten, Vilmácska, szeretne... bennünket?

VILMA: A néném alig akart elbocsátani. De tegnap nálunk volt az orvos és azt mondta: „Levegő kell, levegő, mentül több, mentül frissebb!” Hát én csak tikkadoztam, mintha minden levegő elfogyott volna a házban. „Levegő kell nekem, mondtam, levegő!” A néném ijedten küldte Zsófit, hogy kíséren levegőre.

SÁRVÁRY: Áldott legyen, aki a levegőt kitalálta.

(A kintorna polkát játszik.)

VILMA: Hallja? Amin táncoltunk... a bálban.

SÁRVÁRY: Különös! Mint akkor!...⁴

VILMA: Mit mond?

SÁRVÁRY: Semmit, semmit. *(Fölkel s táncra kérő mozdulattal.)* Táncol?

VILMA *(körülpillant. Táncolnak egy-két fordulót)*.

(A kintorna hirtelen félbehagyja.)

SÁRVÁRY *(bálias kiáltással)*: Hogy volt!?

VILMA: Elég volt. Talán nem is illett, hogy táncoltam. *(Leül.)* Tudja, mi ujsággal jött a doktorunk? Negyvenöt éves ember. Egyet gondolt: megházasodott.

SÁRVÁRY: Boldog ember!

VILMA: Ön a házasságot boldogságnak véli?

SÁRVÁRY: Hát hogyne. *(Vágyón sóhajtván.)* Lehet-e boldogság a házasságon kívül?

VILMA: Én azt gondolom, lehet. A házasságban az álmok elenyésznek. Rideg valóság a házasság levegője. *(Mindezt maga elé ábrándozva mondja, de utána a szemét összehunyorítva, gúnyosan néz Sárváryra.)*

SÁRVÁRY: Bocsánat, hogy ellene szólok. A házasságban nem elenyésznek az álmok, hanem teljesülnek.

VILMA *(elmélázva)*: Rideg valóság a levegője.

³ A kellékes szerezzon fűzfavesszőt, vagy hársfa vesszőt.

⁴ Vagyis az első igazi találkozóra emlékezik.

SÁRVÁRY: Nem: szeretet a levegője. *(Néhány madárcsicsergés.)* Hallja a madarakat? Nem élnek-e a madarak is házasságban? A rideg valóságnak nincs dala, Vilma!

VILMA *(a virágait rendezve, annélkül, hogy Sárváryra nézne)*: Láttam egyszer egy házaspárt a vonaton. Mikor a nénémmel utaztunk, beült hozzánk egy fiatal házaspár. Egymással szembe ültek, és egymásnak a szemébe ásitoztak.

SÁRVÁRY: Azok nem voltak házaspár.

VILMA: Az asszony mucusnak szólította az urát.

SÁRVÁRY: Abból nem következik.

VILMA: Jegygyűrű volt az ujjukon.

SÁRVÁRY: Lehetett alkalmi-gyűrű, utazási-gyűrű. *(Legyint.)*

VILMA: De aztán megismerkedtünk velök. Ott dolgozik a férj a maga minisztériumában. Talán éppen főnöke.

SÁRVÁRY: Nohát akasztófára való gézengúz. Az igazi házasság nem olyan, Vilma. A szerelmi házasság az igazi.

VILMA: A férfiak... lomposak otthon.

SÁRVÁRY: Nem mind.

VILMA: A férfiak fösvények.

SÁRVÁRY: Én minden pénzemet a feleségemnek fogom adni. Nála lesz az izé... a kassza-kulcs.

VILMA *(gúnyos mosolygással néz reá a szeme szögletéből)*.

SÁRVÁRY *(egy percnyi szünet után)*: Dehát mit beszél maga ilyeneket? Csak nem akarja tán mondani, hogy sohse megy férjhez? Oh ez szomorú volna, Vilmácska!

VILMA: Még nem gondolkodtam ezen a kérdésen, Sárváry. Csak tudja... látom az életet. Az élet oly prózai...

SÁRVÁRY: Itt csak nem prózai! Nem, itt a Zugligetben nem. *(Más hangon.)* Rendezzük a virágokat. Középre ezt a pirosat, körüle a gyöngyvirágot, szélrül a fűszálakat és a páfrány-leveleket. Méhike döngicsél. Juj! Rám ne szállj!

SÁRVÁRY: Hess! Hess! *(A zsebkendőjével int.)* Azt véli, virág. Látja, még őt is megtéveszti. *(Mámorosan.)* Virág, édes szép virág, édes emberi virág, lánynya vált gyöngyvirág! Adjon emlékül egy szálacska gyöngyvirágot.

VILMA: Tessék.

SÁRVÁRY: Nem úgy. Csókolja meg azt a virágot előbb.

VILMA *(tétovázva néz Sárváry arcára, aztán egy virágot lassan az ajkához emel és átnyújtja. E jelenet egy percnyi szünettel jár a beszélgetésben)*.

SÁRVÁRY *(a virágnyújtó kezet forrón megcsókolja, aztán a virágot csókolja meg. Kitörő érzéssel)*: Vilma! édes kis feleségem! *(Át akarja ölelni.)* Oh te egyetlen, te egyetlen!

VILMA *(sikolt)*: Sárváry úr!

SÁRVÁRY: Most már mindegy. Megveszem az új lámpást. De oly kedves vagy, de olyan yira a régi vagy!... muszáj egyet cuppantanom arra az édes kis pofikádra! *(Átöleli.)*

VILMA (*kitépi magát a karjaiból*): Szent Isten! Megörült! (*Rémülten hátrál.*)

SÁRVÁRY: Két lámpást veszek! Három lámpást veszek! De megcsókollak!

VILMA (*eltolja magától s hátrál, harcol vele*): Irgalom Istene! Sárvány úr! Térjen észére! Hiszen ez borzasztó!

SÁRVÁRY: Pompásan csinálod! De azért megcsókollak! (*Ujra próbálkozik.*)

VILMA (*még mindig rémülten*): A Zugligetben vagyunk-e, vagy a Lipótmezőn? Kiáltok Zsófinak.

SÁRVÁRY (*elfáradt*): Ez az asszony képes elhitetni velem, hogy nem is feleségem.

VILMA: Térjen eszméletre! Sárvány úr! (*Rémülten körülnéz.*) Jaj, csak víz volna itt!...

SÁRVÁRY: Vilmám!

VILMA: Hacsak egy szikra lovagiasság is van önben, egy védtelen leány helyzetével nem fog visszaélni. Térjen eszméletre, Sárvány úr!

SÁRVÁRY: Valóban, nekem is úgy tetszik, mintha még mindig az első légyotton volnánk. (*A homlokát dörzsöli.*) Annyi bort ittam délben?... Ah, hiszen együtt ebédeltünk.

VILMA (*félve mereszti rá a szemét. Magában*): Megörült!

SÁRVÁRY: No jó, hát csináljuk tovább, mint akkor volt. (*Leül és mosolygó ábrándozással néz Vilmára.*)

VILMA: Szent Isten, hogy megijesztett! (*Leül.*)

SÁRVÁRY (*a zsebkendőjével leveri Vilma cipőjéről a port*): Poros a cipőcske.

(*Hosszu hallgatás.*)

VILMA (*a virágot rendezi. Ábrándozva*): Szeretnék közéje egypár csipkerózsát. Közepébe hármat és a szélére vagy nyolcat. Mit gondol Sárvány, találunk az úton csipkerózsát?

SÁRVÁRY (*álmodozva*): Találunk. De majd csak később, ha a Gül Baba sirja felé megyünk haza.

VILMA (*érezelmesen. A szavakat lassan, szinte egyenkint*): Szeretem a rózsát, és különösen a csipkerózsát. Mikor csipkebokrot látok, mindig könnybe lábad a szemem. Azt gondolom: szegény árva leány, szegény árva leány, mint én vagyok. Isten néz rá az égből. Éjjel csillag őrzi. Nappal...

SÁRVÁRY (*érezelmesen*): Egy hű szív. Egy hű szív, amely éjjel-nappal csillagként őrökdi magán, édes Vilma. Oh Vilma, ha maga megértené annak a hű szívnek a szavát!

VILMA (*kis szünet után, a szemét lesütve*): Ön rébuszokban beszél... Sárvány.

SÁRVÁRY: Szólhatok-e világosabban? (*Búsan.*) De talán maga, édes Vilma, nem is hajlandó arra, hogy az én rébuszaimat megfejtse.

VILMA: Miért ne, ha nem nehezek? Mi az első kép?

SÁRVÁRY: Egy kéz, Vilma, egy piciny, gyöngye liliomkéz. Gondolja, hogy ez a kezecske. (*Kezét gyöngéden a Vilma kezére teszi.*)

VILMA: És mi a másik?

SÁRVÁRY: Két szív egy-lánggal. Azután két gyűrű, egy oltár, s egy egész mennyország.

VILMA *(lesüti a szemét. Meghatottan)*: Kissé bonyodalmas.

SÁRVÁRY: Gondolja talán, hogy a két szív egy-lánggal nincs meg?

VILMA *(habozva, kis hallgatás után)*: Nem, azt nem gondolom... Sárváry.

SÁRVÁRY *(térdre áll nagy örömmel)*: De hisz én így boldog vagyok! *(Ölelésre tárja a karját.)*

VILMA *(elhárítóan tartja a kezét. Az arcán mély elfogódás)*.

SÁRVÁRY *(Vilma kezét csókjaival borítja el)*: Oh Vilma... Vilma... hihetem-e, hogy ez a boldogság nem álom? Édes Vilmám!...

VILMA *(lesüti a szemét és engedi, hogy Sárváry a mellére ölelje)*.

(Kis szünet.)

V.

ELŐBBIEK, ERZSI, ZSÓFI, BALÁZS

ERZSI *(betolja a kocsit)*: Éhes a Lacika.

ZSÓFI *(a koci mögött. Utána)*.

BALÁZS *(félrecsapott sipkában, kigombolt kabátban. Az arca igen piros)*.

VILMA *(mosolyogva képen legyinti Sárváryt)*: Vége az idillnek! *(A gyermeket a keblére veszi.)*

SÁRVÁRY: Nem, édesem, nem, csak itt a *(humoros hangsúlylyal)* a következmény.⁵ *(A feleségét ültében átöleli s gyönyörködve néz a gyerekekre.)*

(Kárpit.)

⁵ Ha véletlenül sir a gyerek, annál jobb. Akkor Sárvárynak a végső mondata *(vállvonás és mosolyogva a közönségnek)*: Minden idillnek gyereksírás a vége!

MŰVÉSZ-BIMBÓ.

- SZÍNPADI JELENET. -

SZEMÉLYEK:

KOMÁROMI KÁROLY 18 éves félénk, szögletes úri fiú

A MAMA - ismeretlen éves

ERZSI 16 éves

Színhely: Erzsiek szobája.

ERZSI *(a szobában ül. Köt).*

KOMÁROMI *(belép).*

ERZSI: Jónapot Komáromi.

KOMÁROMI: Valahára! Csakhogy végre, egyszer, egyedül találhatom!

ERZSI:???

KOMÁROMI: Őszintén szólva, a mama túlságosan... túlságosan összeszoktak maguk Erzsike a mamával. Elvégre nekem is volt mamám, de én mióta járni tudok, nem járok vele.

ERZSI: A leány egy az anyjával, Komáromi.

KOMÁROMI: Dehogy egy. Kettő az Erzsike, kettő. A leány angyal, a mama meg...

ERZSI: Rosszat ne mondjon a mamáról!

KOMÁROMI: Dehogy is. Csak azt mondom, hogy a leány angyal, a mama meg... öregangyal.

ERZSI: Dehát mi baja magának a mamával. Nem szereti?

KOMÁROMI: Sőt ellenkezőleg, nagyon is szeretem. Őt is szeretem, magát is szeretem.

ERZSI: Hát akkor mért örül úgy meg, hogy egyedül talál?

KOMÁROMI: Hát... tudja én csak úgy külön-külön szeretem magukat. Lássa a tepsit is szép, meg a rétes is szép, együvé is valók, míg a rétes meg nem sült; de igaz-e, hogy nem teszik az asztalra a tepsit is.

ERZSI *(mosolyog)*: No ezt megmondom a mamának.

KOMÁROMI: Jaj, rám ne haragítsa valahogy! Tudja az éjjel miről gondolkoztam?

ERZSI: A rétesről.

KOMÁROMI: Mily kegyetlen! Pedig ha megmondom, maga se fog aludni, Erzsike.

ERZSI: Hát halljuk. Tessék leülni. Kissé távolabb.

KOMÁROMI: Arra gondoltam, hogy magában nagy színészi talentum rejlik. Határozottan nagy talentum.

ERZSI: És miből gondolja ezt?

KOMÁROMI: Abból gondolom, hogy aki az arcán más gondolatot tud megjelentetni, mint amit gondol, az olyan, Erzsike, született színész. Maga pedig az, Erzsike. Mert magával sohse tudja az ember hányadán van. Ha maga óra volna, Erzsike, mindig más számot mutatna, mint amennyit penget.

ERZSI: Hisz akkor rossz óra volnék!

KOMÁROMI: Csak a hasonlat rossz, Erzsike. Átkozott hasonlatok! Nem is órát akartam mondani. Én csak a maga arcát akartam dicsérni. Maga tud uralkodni az arcán. Azért mondom, hogy a színi pálya... A maga talentuma nagy. Hiszen maga is tudja, hogy a rossz színésznek az arca kifejezéstelen. A jó színész meg többet beszél a szemével, mint amennyit az ajkával. Maga nagy színész, Erzsike!

ERZSI: Én is gondoltam már rá. De csak olyan átmuló gondolat volt. Az igaz, hogy valahányszor színházban vagyok, mindig azt gondolom: - Ni, ezt milyen rosszul mondta! - Itt egy mozdulat kellett volna! - Ezt a szót súlyosabban! Ezt a szót rövidebben!

KOMÁROMI: No lássa, hogy eltaláltam. És mondja: a hangján is uralkodik? Én nem tudok uralkodni a hangomon. Sokszor próbáltam már szavalni. Mikor magamban olvastam a verset, szépen kihangolok mindent; de mikor hangosan mondom, nem az a hang jön az ajkamra, amit akarok.

ERZSI: Nekem meg éppen az!

KOMÁROMI: Akkor igazán született színész! Próbáljuk meg. Mondja például az én nevemet.

ERZSI: „Komáromi”. Hogyan mondjam: súlylyal? súlytalanúl? Vonzón? távolítón? *(Több-féleképpen próbálja.)*

KOMÁROMI: Gyönyörű! nagyszerű! De a vezetéknevvel mégse lehet hatásokat csinálni. Mondja a keresztnévemet... *(Kérőn.)* No mondja hát. Gyötör a kíváncsiság, hogy a maga szép ajkáról milyen zenéje van az én keresztnévemnek.

ERZSI: Károly.

KOMÁROMI: Oh mily gyönyörű! Tudná melegebben is?

ERZSI: Károly.

KOMÁROMI: Még melegebben nem tudná?

ERZSI: Károly.

KOMÁROMI: Gyönyörű! Remek! Most ragasszon hozzá egy birtokos ragot.

ERZSI: Mi is az a birtokos rag? Már elfeledtem.

KOMÁROMI: Am-om-em-öm.

ERZSI *(közömbösen)*: Károly-om.

KOMÁROMI: Melegen... Melegebben... Egy kicsinyítő ragot a közibe.

ERZSI: Mi is az?

KOMÁROMI: Ka-ke-ki-ko-ku.

ERZSI: Károly-ka.

KOMÁROMI: Melegebben!... A birtokos raggal...

ERZSI: Hogyan?

KOMÁROMI: Károly-k-ám.

ERZSI *(némi tartózkodással)*: Károly-k-ám.

KOMÁROMI: Melegebben! Képzeld hogy Rómeót és Juliát játszuk. Én vagyok Rómeó.

ERZSI: Hát mondjunk Rómeót, Károly helyett.

KOMÁROMI: Mért? Kár volna. Azt utáznásnak érezném. Ma már modern színműveket játszanak. Károly modernebb név. Mondja hát nemes hévvel... Melegebben.

ERZSI: Károlykám.

KOMÁROMI: Édesebben...

ERZSI: Károlykám.

KOMÁROMI: Haj, de isteni! Most próbáljuk úgy, hogy emelje föl a két kezét. Nem, ne az égre nyujtsa. Inkább így a nyakam mellé. És mondja közben mint előbb...

ERZSI: Károlykám.

KOMÁROMI: Haj, de isteni! Körözzön, körözzön kérem.

ERZSI: Hogyan?

KOMÁROMI: Körbe a kart, hogy a nyakam mögött összeérjen.

ERZSI: Hogyisne!

KOMÁROMI: De hiszen csak próbálunk, szinpadilag próbálunk. Tegye meg Erzsike. Hadd legyek én az első, aki gyönyörködöm a kipattant művészbimbóban.

ERZSI: De én nem akarok színpadra lépni.

KOMÁROMI: Hiszen azért próbálhatjuk a tehetségét. No Erzsike, édes Erzsike! Nem is képzeled, micsoda gyönyörűség... a maga talentumát felfedezni. Próbálja hát: „Károlykám...!” Körözve!

ERZSI: De ha megcsókol... *(Pofont mutat.)*

KOMÁROMI: Nem csókolom meg. Ámbátor Rómeó a színpadon is csókol...

ERZSI: De maga nem Rómeó.

KOMÁROMI: Az mindegy, ha Károlynak hívnak is. A Károlyok a modern drámában épp úgy Rómeók. Csak a név más. No Csináljuk... Úgy...

ERZSI: Károlykám.

KOMÁROMI: Úgy... Melegebben!

ERZSI: Károlykám.

KOMÁROMI: Még melegebben!! Még!!! *(Megöleli és megcsókolja.)*

ERZSI: Jaj!

(Szünet.)

(A tenyerét a csók helyére tapasztja és megbotránkozottan néz maga elé.)

KÁROLY *(rémülten lép egyet hátra s aggódva mereszti szemét Erzsire. Végre:)*

ERZSI *(ismét Károlyra néz. Szemrehányó hangon)*: Hogy merte...

KOMÁROMI: Csak a színi hatásért volt. Erzsike! Tudja az igazság a fő. Mit mondana a közönség, ha Rómeó csak úgy állna, mint a kapufélfa, mikor Julia megöleli?

ERZSI (*duzzogva*): Nem Rómeót játszottuk.

KOMÁROMI: Dehogynem, csak Károly és Erzsike néven. Modern dráma. Próbáljunk tovább Erzsike. Majd belejön és megszokja. (*Könyörgőn.*) No.

ERZSI (*mosolyogva fenyegeti*): De nem szabad... (*összerezzzen.*) Itt a mama.

MAMA (*megjelenik*).

KOMÁROMI: Hát holnap? (*Kalapot ragad és távozni készül*).

ERZSI: Talán... Képzeld mama, mit mondott az előbb rólad Komáromi...

MAMA: Mit?

KOMÁROMI (*ijedten*): Ne tessék hinni! (*Távozni készül*).

ERZSI (*kacag*): Azt mondta, hogy én rétes vagyok...

KOMÁROMI: Ne tessék hinni! Épp az ellenkezője igaz, amit mondani fog.

ERZSI: Te pedig angyal vagy, öreg angyalka!

KOMÁROMI: Igaz, igaz! Phü, de meleg van itt! Maga igazán színpadra született, Erzsike! (*Bódultan távozik.*)

SEKSZPÍR KÖLTÖZÉSE

SZEMÉLYEK:

SEKSZPÍR

meg a leánya: JUDIT

Végül EGY FUVAROS

meg KINI TAMÁS aki Juditot később feleségül vette.

Bolthajtásos szoba Londonban. Gyékénynyel bekötött butorok és leszögezett ládák. Az ablak közelében egy útrakész íróasztal is. Rajta egyfelől két nyitott útitáska, női köpönyeg, női kalap, másfelől kis teríték: tányér palack és többféle.

A szobában nincs más csak Judit. Nyárias útiruhában, de hajadonfővel rakogatja az ennivalót. Közben a szemét törülgeti.

ELŐSZÓ.

Ha netán abban az aggasztó szerencsében részesül ez a kis írásmű, hogy színpadra viszik, attól tartok, nem fölösleges az a figyelmeztetésem, hogy mindez csak *beszélgetés*, nem pedig *szavalmány*.

SEKSZPÍR *(belép. Rajta is nyárias útiruha):*

Egy óra múlva itt a fuvaros. *(Elmosolyodik.)*

Nini: Hát sirsz? A rabmadár busúl,

hogyan megnyitották a kalitka-ajtót?

Sír, hogy nógatják: „Szállj ki hát, no szállj

Ujra tiéd a határtalan ég,

zöld erdő lombja, virágos mező:

az életed és dalod a magadé?” *(Fel-alá sétál.)*

JUDIT:

Nem eszel-e az útra valamit?

Tojás és sör...

SEKSZPÍR:

Dzsonzn barátommal

ittunk az imént búcsupoharat,

Ő tőlem búcsúzott, én meg London

lármájától és kéményeitől.

No meg a hajam barna színétől,

amely velem Sztrettfördbe vissza nem tér.

JUDIT *(duzzog):*

Londont itthagyni s éppen Sztrettfördért!

Ahol lassabban jár az óra is,

Ahol az is látvány, ha valaki

két kappant visz a Cséplen-utcán végig.

SEKSZPÍR (*vállat von*):

Hát mi London, hogy úgy megkönnyezed?
Kétlábu hangyák rengeteg bolya.
Barlangon barlang. Kövön-kő világ!
Zeg-zug utcáin derékba-török
a napsugár, míg fát, fűvet keres.
De csak kő és kő! és közte siető
embernyüzsgés: tallérér lihegő
mázás lelkek babiloni soka.

JUDIT:

Cimeres nagyurak...

SEKSZPÍR:

A város cimere
az egyfogatu bérkocsi lehetne:
jobban: a vak ló, mely napestig lőt-fut
Itt bezzeg gyorsan jár az óra is:
alig kelt föl a nap, megint leszáll.
S az évszakok... csak két évszak van itt
meleg s hideg. Virágtalan nyár,
szennyes havú tél. És a többi: köd.

JUDIT:

Mintha Sztrettfördben sohse volna köd...
Mintha a nap ott éjjel is ragyogna...

SEKSZPÍR:

Ott még a köd is szebb, mint itt a napfény.
Mi öltözteti talpig hermelinbe
a fákat, bokrokat, ha nem a köd?
A zuzmarának édesanyja az.
Itt Londonban soh' sincs efféle ünnep.
Itt még a piros pünkösdi is fakó.
Dehát valld meg: nem is ezért csöpög
a két szemed pillája, nem ezért.
Tamás barátod, - a te Londonod.

JUDIT:

Ördög barátja, nem enyém! No lám:
miket gondolsz atyám! Egy borkupec,
akivel hatszor-hétszer beszéltem.

SEKSZPÍR:

Igaz lehet, mert tagadod, Judit.

JUDIT:

Az a toklyó!...

SEKSZPÍR:

Van már huszonöt éves.

JUDIT:

S én huszonnyolc!

SEKSZPÍR:

Sohase vén leány,
kinek az apja olyan vagyonos,
mint a tiéd.

JUDIT:

De nem és nem atyám!...
Csupán mert földink, hát... mellettem mászkál...

SEKSZPÍR:

„Mászkál?” Röpköd! Mint a moly a gyertyán.
S te is oly gondosan igazítottad
a nyakkendőjét...

JUDIT:

Ha félreállt... A zödfilkó.

SEKSZPÍR:

Becsüljétek leányok
a zödfilkót! Ő a legkészebb arra,
hogy jármotokba dugja a nyakát.
Tamás derék fiú és vagyonos:
csak igazgasd a nyakkendőjét hévvel.

JUDIT:

Ugyan atyám...

SEKSZPÍR:

Anyád is igazgatta
az enyémet süldőlegény koromban,
mig végre is magához igazított.
Tizennyolc éves voltam. Ő huszonhat.
Épp fordítva: mintha a gyűrűvel
keresztlevelet is cseréltünk volna.
Nem liliom való neked se már
a kezédbe, hanem főzőkanál.
Node mindegy: ha nem Tamás hát más.
Zsuzsi nénéd is otthon lelte meg
a filkóját. És lám: mi derék férj lett!
Alig várom, hogy kis unokám lássam... *(Maga elé mosolyog.)*

JUDIT *(duzzog)*:

Minek mindennap! Ezután mindennap

SEKSZPÍR *(vígán)*:

Mindennap! Ezután mindennap
ő mond jóreggelt és jóéjszakát.
Otthon igazán jóreggelem lesz
s jóéjszakám mindig. Jó éjszakám
akkor is, ha utoljára mondja.

JUDIT:

Barátjaidat nem sajnálod-e?

SEKSZPÍR (*vidáman*):

Hogyne! Kivált Fitymaldy Jakabot,
ki úgy óvott az elkevélyedéstől.

JUDIT:

Hogy óvott? Én nem is tudok róla.

SEKSZPÍR (*vállat von*):

Pellengérre tette a tollamat:
csóró-szarkának, minek, nevezett,
Hogy Plutarhosz posztóját varrtam el,
hogy Bokaccsó kútjából merittem,
hogy ponyváról szedtem fel Hamletet,
Az én nevem csak tolvajszij tehát,
lopott motyónak egybefoglalója.

JUDIT:

Mit loptál el? Kinek mije veszett el?
Csorbult-e Plutarhosz vagy Bokaccsó?
S nem maradt-e a ponyván, ami ott volt?

SEKSZPÍR (*felvont szemöldökkel*):

Nem mézet gyűjt a kigyó a ligetben:
a fülemilére is rásziszeg.
Vajjon, ha gályát építetek, vitorlást,
pompásat, aminő még nem úszott
angol szemek előtt a tengeren,
a hatyú rám kiált-e: - Hé bitang,
ez a hajó, csak óriási hatyú!
Ki vádolja meg Feidiászt a kőért,
amelyből büszke istent faragott?
S ki veti a szemére Ráfaelnek,
hogy mások szőtték művész-vásznait.
Én ócskavasból vertem aranyat...

JUDIT:

Nem ellenségid említettem én...

SEKSZPÍR:

Barátimat, igaz, barátimat,
kik egyhajón vitorláznak velem
ennek a századnak a folyamán,
kiknek beszéde selyem-gombolyítás,
tekintetök, mint a vetést keltő
márciusi nap meleg sugara...
Dehát nem hagynak-e el ők is engem?
Hol ez, hol az, egyszercsak eltűnik,
miként az éjbe-oszló árnyék.
Köszönés nélkül jöttünk e világra,
búcsútlanul kotródunk el belőle.
De nincs-e otthon is barátom bőven?
Sztretfördnek minden bokra, fája, útja,

palánkja, háza, tornya, rétje, kertje,
hiszen mind, mind barátul üdvözl:
Isten hozott Vilmos, Isten hozott!

S nem jő-e vélem leghivebb barátom?
akinek kedve nem fordult soha
a szél fuvása szerint jobbra-balra;
agyának egyetlen gondolata
se mozdult soha-soha ellenem.
Kinek örömtűz gyúl szemén, ha lát,
s bú fellegzik ha nem járhat velem.
Ki oly őszinte, hogy szemembe ásit,
de nagyságomban sohse kételkedett!
S ha volnék trónról lelökött király
ki koldusbottal indul a világnak,
ő egymaga kísérne mindhalálíig.

JUDIT:

Ki az a derék barátod, atyám?

SEKSZPÍR:

A kutyám.

JUDIT:

Lám, hogy megzavart a tűz, -
a kormos falak, füstté vált ruhatár...
s ami bizonynyal lelkedben is égett:
a kézírataid, drámáid, mindened.
Minő kincstár, bár csupa papiros
égett el ott... Lásd én is siratom.
Dehát a fa is évről-évre terem...
Loptak is el: oh áldott tolvajok!
Könyvárusok is!...

SEKSZPÍR:

A jó hörcsökök...

JUDIT:

Azokat rendre lemásoltatod!
S ha van pénz, van fal, kőműves, szabó
A színészeid sem égtek bele...

SEKSZPÍR (*legyint*):

„Szinészeim”. Itt-ott egy fa nem erdő.
Új nemzedék burjánzott már elő,
amely csak a fejét hordozza fenn,
de bezzeg nem a szent művészetet.
Az angol szó úgy hangzik nyelvükön,
mint ludnak száján a pacsirtaének.
S ha játszanak hőst, szűzet vagy nemest,
királyt, lovagot, grófot, szerzetest,
akárcsak látnék külvárosi bált,
ahol bérelt vagy kölcsön-maskarában

a rőflegény, pincér és szobalány
majomkedvvel nagyzolja a visszáját
mindannak, amire nem született. (*Leül*).

JUDIT:

Hol van csupa művészből társulat?
A festő is mind *művész* névvel él,
mihelyt bársonyt ölt és haját ereszt.
Csak te állj Atlaszként Glóbusoddal,
a művészeid is helyt-állanak.
Éshát az új írók? Új tollak! Új
erők! Fleccser, Bómon... s tudom is én...

SEKSZPÍR (*maga elé*):

„Új írók”, akik az én csillagomnál
gyújtották meg hitványka mécsöket... (*Vállat von*).
De hát kell olykor sár és polyva is,
hogy hézagok betöltve legyenek.

JUDIT:

Nem baj, atyám, csak világoljanak,
nemes versengéssel ragyogjanak
neved körül, amely zenitjén áll.

SEKSZPÍR (*maga elé*):

Az üstökös ha átvonult az égen,
s fényes palástja is homályba száll,
előtűnnek az apró és erőtlenségek
csillagocskák. S versengnek: ki nagyobb?
A törpék versengnek, hogy melyikők
viselheti az „óriás” nevet.
Ki nagy? Senki. Vergil? Homérosz? Dante?
Kerékküllőre tapadt porszemek
az Idő elgördülő szekerén,
mely elviszi a nemzeteket is.
Egy-egy porszem tán hosszan csillogó...
A vége csakúgy múlás feledés.

Gyermekésszszel csodáltam egykoron
a könyveket s költők arcképeit.
Ma már tudom: a lélek lángja is
ezen a Földön korom és hamu.
Arcképek: Veronika-kendő-kép mind.
Egy-egy kereszt árnyéka leng mögöttük.

JUDIT:

A fáradtság szól ajkadon atyám,
Jó hát pihentesd lankadt szárnyaid.
Töltsük otthon a nyarat és az őszt.
Mikorra visszatérünk, állanak
dicsőségednek újjalt falai,
s koszorús fejed újra taps köszönti.

SEKSZPÍR:

A taps csak levegő. S a koszorú:
egynapos zöltség, - kopott zarándokbot
hamar fonnyadó éke és jutalma.

JUDIT:

De szép!

SEKSZPÍR:

Szép. Szép. A dráma is szép:
látható álma a költő szívének.
De meddig szép? Amig csak maga látja.
Amig a gondolat a kohójában ég
s a szent lángban gyémánttá változik.
De amint ezt a szót leírta: *Vége*,
felocsudik. Az álma szertefoszlott,
a színes árnyékok el, ködbe-múltak.
S előtte a garasos próza ül.

JUDIT:

De újra látja színpadon az álmát.

SEKSZPÍR:

Nem az többé. Csak hitvány kópia.
Tegnapról eltett melegített étel.
Kicserélt menyasszony: a kúti tündér
nádszál-kisasszony, akit rücskös cigány-
lánnyal cserélt ki a vasorru bába.
S a királyfi csak képedez szegény:
„De megrútult. Mintha nem is ő volna!”

JUDIT:

A publikumnak tetszik, s ez a fő.

SEKSZPÍR (*gúnyosan*):

Ez a fő!

JUDIT (*ábrándozik*):

Romeó és Júlia, Otelló...

SEKSZPÍR (*gúnyos vidáman*):

Júlia. Vagy lármásszájú hős,
kinek feje gombócként gőzölög.
Az ilyen kell, és bársony és selyem,
királyok, hercegek és lényalók,
gazdag henyék pillangó-élete.
Szép prima-jérce s érte kakasharcok.
Vagy holdfény, sohajtás és muzsika
A szó mindegy: akár a bölcsek kincse,
akár aranyozott üres dió.
De jobb ha csak dió. A magasat
nem értik a szakálas gyermekek.
Nem szavakat les a felvont szemöldök,
csak a Damokles kardját: *No mi lesz? (Elkomolyodik).*

Ej, meguntam a kárpitok világát,
a fakardokat, a görögtüzet,
borókafüstöt, tátott szájakat.
Bánom is én mi vihar szórta szét
s hogy hova szórta a drámáimat!
Lelkemnek partravetődött hullámai
voltak csupán. Bár olykor gyöngy s virág is
hányódott bennök a világ elé.
Az érdemest, az igazit Judit,
a mélységben heverő gyöngyöket,
világító karbunkulusokat,
otthon tárom fel, otthon, az opálokat,
amelyekben lelkem szent tüzei
parazslanak hamvadhatatlanul.
Otthon tárom fel a mindenki-kincsét,
amelyet egyik század a másiknak
kezébe majd aranytálon ad át, -
otthon tárom fel a sztrétfürdő csendben,
falomb árnyékán, virágok között, -
ahol legfeljebb méhek döngicsélnek.

Vagy télen, mikor temető a kert,
s virág csupán az ablaküvegen van,
méhek helyett a vihar orgonája
búg odakünn: én a szobai csendben,
a kandallóm szelid melege mellett,
ülök megint teremő-asztalomnál.

JUDIT (*magában*):

Ülsz ám a vadász-cimborák között.

SEKSZPÍR: (*legyint*)

Vagy tavasszal a mezőn hogyha járok,
a fakadó fák, kéklő ég alatt,
mikor az Évn a hegyek havát,
új vizeit hordja Nyugot felé,
nem ujul-e meg az én lelkem is,
miként az Évn, a parti fák s a rét?

JUDIT (*magában*):

Jársz ám sörözni az Arany sólyomba.

SEKSZPÍR (*mélyen elmerül a gondolataiban*):

Betérek majd a temetőbe is.

Hemnet fiacskám, óh kis Hemnetem!...

A tavasz első ibolyácskái

ott kélnek újra sírköve tövén.

És kékszemüknek első megnyílása

az alsó sort olvassa a kövön:

Viszontlátás boldog reményében!

Oh, Hemnetkém, kis kékszemű virágom,
tudom nem ott a mi viszontlátásunk!
Csak a cserép, az van ott eltemetve,
a kis virágcserep, mely eltörött,
mig ötmagát angyalkez vette fel,
s ültette át az Égben más cserépbe.

Mégis a sir, a sirocska az övé.
Leülök majd ott s el-elhallgatom
a szellősusogást a fű között,
a Végtelenség rejtelmes beszédét,
amely csak susogás, halk susogás,
s a fű, a nefelejcs, mind bólogat.

Mi más strófák zendülnek majd meg ott
szivem hárfáján is, mi más dalok!
Nemesebb égibb, szebb akkordokat
zenget a költészet olyan helyen,
ahol a virágok az Égre néznek,
s a csillagok a Földre.

Meglásd mi más lesz, majd ha asztalomnál,
nem ül a Gond. És ajtóm küszöbén
nem áll örökké a zord Sürgetés.
S ha majd irótentám mellett az Óra
éjfélre többé intőn nem mutat.

Mi voltam én itt? Nyírott szárnyu sas,
amelyet tyúkketrecbe zárt a Sors
s az apró baromfiak közé szoktatott.
Kiszállok most: örökre itthagynom
a földön járó korcs-szárnyasokat!
Bú, csüggedés, minden rossz ittmarad!
Csupán a múzsa...

JUDIT:

Az is ittmarad,
A hajad ősz: s a múzsa is leány...

SEKSZPÍR:

Múzsa helyett a Podagra kísér?
Lehet. A búcsuzásnak nem jelenti
napját, előre, semmi szerelem.
Akkorhát *finisz*: a költészetem...

JUDIT:

Félbe-marad, atyám, emlék marad.

SEKSZPÍR (*maga elé*):

Beomlott aranybánya...

JUDIT:

Oh be kár!

SEKSZPÍR (*vállat von. Maga elé*)

Mindegy. A fürj epedő pitypalattyja,
az őszibogár méla pirregése,
macska-doromb, dajkának dúdolása,
költő írása, - mind azonos sorsú.

Néhány száz perc, vagy néhány ezer év,
amelyben minden fű, fa, ember, állat,
csak áramlat az Idő tengerében,
korona, koldusrongy, szív és epe,
pöfeteg gomba, büszke piramis, -
minden - iszappá válik. Mindörökre!

JUDIT:

A szép költemény nem, nem atyám!

SEKSZPÍR:

Minden, minden. A szép írásmű is csak
vigyázattal fújt szappanbuborék.
Száll valameddig a végtelen időben.
Aztán elfakúl, elmúlik az is.
Az Idő óráján a billegőt
nem állítja meg az isten keze se.

JUDIT:

De a te neved marad!

SEKSZPÍR:

Darabig talán
üres keret, melyből a kép kihullt.

Hát nem irok. Legfeljebb gondolatban
ha átvonul majd egy szép rege
a fantáziámon, a szívemen,
mint tó tükrén a rózsaszínű felleg.

Leirom-e vagy csak elgondolom?...

Legyen úgy, mint véled, Judit, hogy csak elgondolom...

De akkor is jobb otthon.

Azon a földön, amelynek porából
alkotta Isten múltó testemet.

Szebben sugárzik ott reánk a nap,

Tündöklőbben az égi csillagok.

Jobbizü ott a kenyér és a só. (*Magában fantáziál*).

S babér helyett talállok rózsafát.

Alig várom, hogy kisunokám lássam,

Mennyivel szebb az ő játszadozása,

mint itt a sok cifra komédia,

s mennyivel édesebb a csevegése,

mint a fellengős, kongó jambusok.

Oh alig várom, hogy a kis angyalt lássam,

hogy ringassam gallyamnak bimbáját,

azt a minden drámánál szebb mesét,

amelyben a Teremtő visszaadja
gyermekkoromnak fehér ingecskéjét!
Szememnek fényét! Hajam barna színét!
Gyermek-szívemnek galamb-szárnyait.

Ha majd ölembe mászik s átölel,
az ő kis karja lesz a koszorúm.
S ha szívecskéje szívemen dobog,
a Mult s a Jövő szíve dobog össze.
A mindent múlásba hordó Időn
az Élet áll csak diadalmasan.
Csupán formáit változtatja el,
mint az avult ruhát hogy váltja uj.
A lombja vesztett őszi almafán már
ott a rügy a hullt levél helyén.
A lombja-vesztett embernek a karján
ott ül a kedves arcu unoka.
Minden virág szép, szívet bájoló, -
mert Isten költeménye a virág, -
a gyermek is virág: embervirág,
virágos ág a Jövőnek kezében!...

.....

Szebb költemény, mint minden költeményem!

*

(Kopogtatás. Ajtónyílás.)

Az ajtóban megjelenik a fuvaros ostorral, fuvaros mögött Tamás csokorral. Tamás mögött egy kutya. Tamás félretaszítja a fuvarost és besiet. A kutya még inkább megelőzi Tamást. Szekszírhoz fut és örvendezik.

FUVAROS:

Itt a kocsi és két markos legény is,
aki a bútort a szekerekre rakja.

JUDIT:

Óvatosan!

TAMÁS *(kimelegült arccal):*

Estig szabad vagyok!

SEKSZPÍR:

Derék!

TAMÁS *(Juditnak nyújtja a csokrot):*

Lehetek kísérője?

JUDIT *(mosolyog):*

Tamás,

Már megint félreáll a nyakkendője!

(Megigazítja).

KOSZORÚ-KÖTÉS

- A JÓKAI-SOROZAT ELŐJÁTÉKA -

A színpad háttere: a magyar cimer tájképpé átalakítva. Tehát: üde zöld síkság, amelyen jobbfelől a távolban három hegy emelkedik; balfelől négy folyó csaknem párhuzamosan. A középső hegyen a kettős kereszt mint ahogy a hegyi keresztek szoktak lenni: fakóbarna fából.⁶ Az előtérben akár jobbról, akár balról Jókai gipsz mellszobra.

A beszéd elmondója mai divatu gyászruhába öltözött nő. Sziklakövön ül a szobor közelében. Előtte jókora fonott kosár. A kosár tele virággal. Koszorúkötetést folytat. (A koszorú zölden már készen van, most már csak rózsákat s más virágokat illeszt bele.) Körülötte öt-hat gyermek. (Mai divatu nyári ruhába öltözött fiúcskák, leányok, köztük kis inges-gatyás paraszt fiú s paraszt leányka is.) A kárpit felgördülésekor kalapból, kötényből virágot öntenek a kosárba.

EGY LEÁNYKA: Szedjünk-e még anyám?

A NŐ: SzedjeteK gyermekem.

(A gyermekek eltávoznak).

A NŐ *(a koszorút tovább kötve, mesélő hangon a közönséghez:)* *(Mikor beszél nem köt, csak a szünetekben).*

Van egy ország, ahol nem tudja senki:
mi a halál? Csak azt, hogy mi az élet?
Az óra ott tizenhárom betűt jár,
e szó betűit Ö.R.Ö.K.K.É.V.A.L.Ó.S.Á.G.
Ez ország persze nem itt van e Földön:
fenn! fenn! Mi csak a porszemeit látjuk,
amelyek olykor aláhullanak
a Végtelenség sötét tengerébe.
E porszemek a fényes csillagok.

(Sárga rózsát illeszt a koszoruba, s míg ezt teszi, negyedpercre hallgat).

A lelkek, akik itt éltek e Földön,
ott nyugosznak az ős világosságban,
a szivárvány-szin lágy felhők ölén.
És mint az ember néz a hangya-népre,
úgy néznek ők reánk a magasságból.

(Mozdulat a koszorún.)

Egyszer hogy onnan lefelé méláznak,
megszólal egy, mély elbusulás hangján:
- Álomkórságban dermed nemzetünk!
Leszállok én és felköltöm szavammal!

⁶ Minthogy a három hegy távol van, ezt a keresztet nem a hegy tetejére kell festeni, hanem előbbre valami sziklára, a nézőtől félkilométer távolságba, de mégis úgy, hogy ha a kép körvonalait valaki kinyitná, a kereszt a középső hegy tetejére kerülne.

(Mozdulat).

És szól a másik - Te felköltöd őket:
én is leszálok, és viszek magammal
lángot az égből a földi oltárra,
amelyre ez van írva: SZABADSÁG.
Jogot e népnek! Ha kell kardnak élén!
S függetlenséget! Ha kell vérnek árán!
Legyen vihar, ha másképp nem lehet!
de majd a vihar villámcsattogását
termékenyítő zápor követi,
s a borulás után kisüt a nap.
Leszálok hát én, s leviszem nekik
Rákóczi összegöngyölt zászlaját!
S ha a nemzet kibontja ezt a zászlót,
leborulok a nagysága előtt!

(Világospiros rózsát illeszt a koszorúba).

Megrázkodik a harmadik lélek, s mond:
- Hej, én leszek a vihar mennydörgése!
Hej, én viszek zászlódra koszorút!
Leszálok én is a lantommal közéjük,
s fölemelem a szivöket a porból!
S ahogy az Isten az eget teleszórtá
a csillagoknak gyémántjaival,
úgy szórom én odalenn szerteszét
lelkem virágait a magyar földre!
S ha jó a napok legpirosabb napja
s első kondul az ország vészharangja,
én kiáltsam a zászlót fölragadva
Talpra magyar! Fegyverrel ide mellém!
S ott essek el én a harc mezején!

(Vérpiros rózsát illeszt a koszorúba).

És szóltak mások aggódón merengve:
- A harc után mint törött szárnyú sas
ül majd a nemzet fészke romjain.
A földi ember csak a jelent látja,
s az elcsüggedt csupán a veszteséget.
A halál fölszánt egy egész országot,
s magnak belé a hősök vére hull.
Érzik-e majd, hogy az a mag kikél?
Érzik-e majd, hogy a távol jövőben
kivirágzik a mártírok szent fája?
A nemzet soká csak a romlást látja
a gyászköntöst, a kormos falakat,
a láncokat, a börtönt, a bitófát,
s a nők és árvák harmatos szemét.
Bús-felleges lesz minden férfi-homlok.
Kinek keze simítja el a gondot?

Ki susog reményt a lankadt léleknek?
Ki hinti be a temetőt virággal?

(Fehér rózsát illeszt a koszorúba).

S megszólal mélán egy negyedik lélek:

- Alászálllok, és testet öltök én is.

Az én kezem simítsa el a gondot:

szivem legyen a rózsaszínű tükör,
amelyben lássák a jelent, s jövőndőt.

Én csókolom meg a tépett zászlókat,

én hintem be a sírokat virággal,

én hordok napfényt lelkek borujába,

én festek tavaszt a holt téli tájra.

Az leszek én, ami a délibáb

a puszták fáradt, bágyadt vándorának.

(Sárga rózsát illeszt a koszorúba.)

festek nekik tündérligeteket,

kék tavat és fehér várakat,

s a könnyes szemű aluvók arcára

én festek majd mosolygó álmokat.

Kiemelem a romon ülő búsnak

az elsülyedt világrész képeit,

más népeknek nagy élethalál-harcát,

hogy lásson nagyobb bút a magáénál.

S kiemelem az elsülyedt századok

magyar múltját, dicső győzelmeit;

s a képzeletnek görögtűz fényében

öltámasztom elporlott hőseit.

Hősöket festek, mindig hősokeket!

minden rendű és minden rangú hőst!

akiknek mindig minden sikerül!

s a fájdalmas szív balzsamcseppét érez,

és könnye közé mosoly is vegyül.

Festek reményt a reményteleneknek!

Szabadságot a rabságba vetettnek!

Győzelmeket a láncolt kezűeknek!

Aranytermést a kifosztott nemzetnek!

S ha tőlük egykor én is távozom,

varázstükrömet e földön hagyom;

e földön hagyom lelkem álmait,

fantáziám színes lámpásait;

a tündérkincset, mely csupán azé,

akinek ragyog, akinek öröm.

És ezt a kincset el nem veheti

a magyartól idegen köröm.

(Piros rózsát illeszt a koszorúba).

S a nagy lélek egyenkint Földre szálla.

(Fehér rózsát illeszt a koszorúba).

Az első fölrazta a nemzetet.

A másik kardot adott kezébe.

A harmadik volt a vihar dörgése,

ki vissza is szállt a fergeteg szárnyán.

Te negyedik, te álmokat fakasztó

vigasztalónk, te édes-szavu lélek!

velünk maradtál boldogító hosszan,

s ültettél nekünk letarolt kertünkbe

messze tündöklő arany-almafát...

Uj nap került egünkre, éltetőbb.

A vérmezőkön már zöld a vetés.

De még az éghatáron ott sötétlik

nyugat felől a bús kor fellege.

(A koszorút remzetiszinü szalaggal disziti).

...Lassan fordul a század kereke!...

Te mégis láttad, mint engedte a fagy,

miként kelt fel az alélt óriás

mint építé fel omlott falait,

s miként nő, nődögél a nemzedéke...

Hisz te tanítád félszázadon át

három öltőjét szép magyar beszédre!

S jártál közöttünk álmodozó arccal,

jártál közöttünk szelíd égi ember,

s viselted fényes - töviskoszorúd.

(A gyermekek jönnek.)

EGY FIÚCSKA:

Hozzunk-e még anyám!

A NŐ:

- Hozzatok még! ó járjátok be érte

e földet, melyet ő úgy szeretett

s ha minden virágot elhoztok is,

ami borítja e hármass hegyet,

s ami e négy folyó között terem,

ő visszaadja egykor néktek is

e virágokat ezerszeresen.

(Gyermekek el.)

A NŐ *(a koszorút a szobor nyakába illesztve, átöleli a szobrot, majd úgy marad a szobor melléhez simultan):*

Te álmom-ember! Míg közöttünk éltél,

te magad is a rózsaszín tükörben

láttál mindent, mint nekünk mutatád.

Azért volt néked a rög is arany.

A békó is hősöknek ékszere.

Az iszapos Tisza - áldott Nilus;
a kétféjű sas - kétféjű galamb;
a hárpia - megéltesedett angyal;
a vámpír - kebledre szállt pillangócska.
Szemed nem látta a rongyot, sarat,
ha látott benn egy selyem-fonalat.
S tudom, ha e nap ránk-émlékezéssel
a magasból a sírodra lenézel,
itt sem a ráhányt vad köveket látod,
csupán a virágot.

BETLEHEMES-JÁTÉK.

GYERMEKELŐADÁS 2 FELVONÁSBAN

A KARÁCSONYI ÁLOM
CÍMŰ SZINJÁTÉKBÓL.

SZEMÉLYEK:

ANDRÁS, számadó
PETI, bojtár
JÁNOS, dudás juhászok
BANDI, dudás
GÁSPÁR
MENYHÉRT királyok
BOLDIZSÁR
KARAKALEM
ORDAS, a három király kísérője
TÜCSÖK
ÖREGAPÓ, a juhászok szépapja
ÖREGANYÓ, ennek a felesége
ZSUZSI, öregapó nevelt leánya
JÓZSEF
MÁRIA
EGY ANGYAL

ELSŐ KÉP

Nagy szoba. Csak egy szék van benne balról.

Betlehemesek jönnek jobbról.

(Hallatszik, ahogy a láncos botjok zörög.)

ANDRÁS *(félénken belép)*: Dicsérjük a Jézust. Adjon Isten jóestét. *(A nézőkre pillant, fel is, oldalt is, bámul egy pillantással.)* Szabad-e betlehemest mondani?

A többi szereplő is beóvakodik.

(Köztük a három király koronásan. Néznek mint a birkanyáj várakozó szemmel.)

EGY HANG A NÉZŐTÉRRŐL: Szabad! Szabad!

ANDRÁS: Nohát akkor... *(Szétint a társainak).*

(A két dudás két-három basszushangot előre búgat. S kíséri az éneket.)

MIND: Csordapásztorok... *(Egy strófát elénekelnek. Az ének végén még néhány taktust játszanak a dudások, amíg a szereplők a tarisznyájukat, botjukat, subájokat lerakják a színpad jobbfelére).*

A három király el.

ELSŐ FELVONÁS

*(A fehér kárpit felgördül mögöttük.)
(Keleti tájat ábrázoló táj.)*

MIND *(tűzet raknak és kondért igazítanak föléje, főznek).*

ANDRÁS *(a székre áll, s a távolba néz):* Haj mennyi nép! És mind Betlehemnek tart.

ÖREGANYÓ *(Petitől egy kupa vizet vesz át. S csurgatja a kondérba. Egyszer csak meghökken):*
Micsoda moslék ez?

PETI: Nincs tisztább a kútba öreganyám. Mán délbe zavaros vót.

ÖREGAPÓ: Nem baj a. Annál sűrűbb a leve. Ugyis kevés a hús, amint látom.

ÖREGANYÓ: Csak egy báránunk van. Az is a Petié.

PETI *(sírva):* A bárányomat én nem adom.

JÁNOS: Azt pedig megesszük.

ANDRÁS: Öregapó! *(Kiált.)* Öregapó! *(Ordít.)* Öregapó! *(Leszáll a székről.)*

MIND *(ordít):* Öregapó! András bá híjja.

ÖREGAPÓ: Mi kő gyerökeim?

ANDRÁS: Bemöhetne kend a városba. Üljön kend számárra. Nézze meg kend hogy mi van odabe: bucsu-e vagy országos vásár? Oszteg vigyen be magával sajtot: adja el.

ÖREGAPÓ *(minden mondatra):* Értem.

ANDRÁS: Értette kend?

ÖREGAPÓ: Hogyne értöttem vóna. Juhok mentek a tilosba. Megnézem, hogy nagy-e arra sár? Csak azt nem értem, hogy micsoda vasajtót adjak el.

ANDRÁS *(boszusan vakarja a fejét):* Mondja el neki öreganyó.

ÖREGANYÓ *(néma-beszéddel magyaráz, míg a következő jelenet lefolyik. Aztán tarisznyát akaszt a nyakába, botot ad a kezébe, szűrt is ad reá).*

Előbbiek. Boldizsár jön jobbról.

BOLDIZSÁR *(a színfalon kívül):* Hé emberek, van-e friss vizetek?

ANDRÁS: Friss is legyen?

JÁNOS: Csak állott volna bár!

BOLDIZSÁR *(belép):* Hamar egy kupát, kérlek, töltsetek!

ANDRÁS: Az egész kutba sincsen annyi már!

BOLDIZSÁR: Egy ital csak van?

ANDRÁS:

Hát annyi még kerül,
de mög köll várni, mig az iszapja leül.

BOLDIZSÁR:

Betegnek köll. *(A távolba hívón int.)*

Ugy köll, mint a papnak az ámen.

Messzire van-e még az a Jeruzsálem?

ANDRÁS:

Betegnek messze. Egészségesnek közel.

BOLDIZSÁR:

Estig csak oda lehet jutni?

ANDRÁS:

Oda. Nem is köll futni.

BOLDIZSÁR:

Ember, de ismerős énnekem a képed.

(Tűnődve.)

Én uram teremtőm, hol láttalak téged?

ANDRÁS:

Nem tudom. Talán a minap Bötlehembe.

BOLDIZSÁR *(az imént az utra nézett, most visszatér Andráshoz)*: Ki most ott a király?

ANDRÁS: Hát ugyan ki vóna: Heródes ur, hogy az Isten növesszen füvet a feje fölé.

BOLDIZSÁR: Született-e fia annak mostanában?

ANDRÁS: Nem vagyok én bába.

BOLDIZSÁR: Hát valami szegény üldözött királyné nem járt-e felétek?

MIND: ...Üldözött királyné?

ANDRÁS: Még olyat se láttam, aki ül békében aranyas székében.

BOLDIZSÁR:

Hát azt a csillagot, azt se láttad vóna?

ANDRÁS:

Azt a nagy üstököst? hogyan láttam vóna?

Tegnap este tűnt föl, s tündökölt nagyszépen.

Mint egy fényes ászló úgy állott az égen.

BOLDIZSÁR:

Mit tudtok ti erről az égi csudáról?

ANDRÁS:

Hát... beszélnek mindent: időváltozásról,

főképpen a császár közeli haláláról,

nemzetünk hamari szabadulásáról.

BOLDIZSÁR *(visszanéz)*: Im itt jön a beteg.

(Gáspár, Menyhért, Ordas, Tücsök. Valamennyien poros zarándokruhában. Gáspár és Menyhért karonfogva vezeti Tücsököt.)

GÁSPÁR: Már itt vagyunk, fiam. *(A juhászokhoz.)* Vizet hamar!

ANDRÁS: *(bögrével nyújtja)*:

Itt van egy korty, ha többet nem akar.

GÁSPÁR:

S az éjjelre tán adhattok helyet,

hogy kipihenje magát e beteg.

TÜCSÖK:

Atyám már rajtam semmi se segít:
se víz, se bor, se orvosságital.

(Szemét lehunyja és nem mozdul többé, vagyis meghal színészkolai fetrengések nélkül.)

GÁSPÁR:

Oh istenem! Segítségek emberek!
Hogy álltok itt! Hát nincs-e szívetek!
Önts rá vizet! Dörzsöljétek fejét!
Szép lelke szárnya nincs kibontva még.

(Ordashoz):

Te vén bölcs! Szemed a jövőbe lát!
Tapintsd meg! Tehetnél talán csodát!
Hát így hull-e el, mint a buta állat
az istennek ily kedves remeke!

ORDAS:

Nincs benne élet. A dérütött virágnak
így esik össze szirma, levele.

GÁSPÁR:

Fiam, fiam! Csak még egyszer tekints rám!
Nyilj meg föld, nyelj el! Magas ég szakadj rám!

MENYHÉRT:

Öreg barátom...

(Sírva fakad s nem tud szólni.)

BOLDIZSÁR:

Igy halni meg az élet tavaszán...
Szedd össze magad bátyám, hisz tudod,
forogtál hősen számtalan csatán
s a halál téged le nem sujthatott,
pedig sebet kaptál te százszor is.

GÁSPÁR:

De ez az egy seb, meglásd: sírba visz.

ANDRÁS:

Szegény fiú!

BOLDIZSÁR *(Menyhérthez):*

Most mitevők legyünk?

MENYHÉRT:

A városban koporsót keresünk
és eltemetjük holnap visszatérve.

GÁSPÁR:

Az idegen föld hideg kebelébe.

MENYHÉRT:

S addig itt hagyjuk, itten valahol,
Vadállat erre tán nem kóborol.

ANDRÁS:

Majd találunk mink alkalmas helyet.
Amott a sziklák közt is ellehet.
Istálónk van ott, s annak közelében
egy üregféle.

MÁTÉ:

Jó lesz neki éppen.

Mária jön Józseffel balról.

(Mind a kettő a szentképek szerint való alak, de a szentsugár nincs a fejükön. Márián persze bő a ruha. József karjára nehezkedve fáradtan és sápadt arccal szemét mindig a földre sütve közeledik. Kezében kosár. Kebelén rózsaszál.⁷)

JÓZSEF:

Jó emberek! Egy korty vizet kérünk,
Nem várhatunk, míg a városba beérünk.

ORDAS *(József hangjára erősen figyel. A süvegét leveszi.)*

ANDRÁS:

Jó ember, kút van itt, de víz bizony alig.
Ilyen sárosat az ember nem ihatik.

JÓZSEF:

Van talán vizetek korsóban, tömlőben.

ANDRÁS:

Van ám amott abban az égi felhőben.

(A vödörre néz.)

Várjatok csak kicsit s jót ihattok talán.

JÓZSEF:

Nem igen várhatunk: be kell érnünk korán.

ANDRÁS *(a vödört fölemelve nézi):*

Talán a színéről már így is ihatnak.

(Átnyújtja Józsefnek.)

MÁRIA *(Józsefhez):*

Adj kérlek, adj ennek a szegény állatnak.

ANDRÁS *(Petinek):*

Itasd meg azt a szamarat.

PETI *(félrevezeti jobbra a szamarat.)*

GÁSPÁR *(távolacskán Máriától letérdel):*

Nem tudom mi lelte a térdemet.

(Másik térdét is lebocsátja.)

⁷ Még szebb, ha számaron ülve jön Mária, és a szamarat József vezeti. Depersze csak próbált jámborságú állat legyen, ne olyan, amelyik a szereplőt a közönség közé hajítja. És Máriát emelje le József. Ültesse a kút kávjára. A szamarat pedig vezessék el a juhászok.

MENYHÉRT:

Nekem is úgy elnehezült. *(Letérdel.)*

BOLDIZSÁR:

Nekem is. *(Letérdel.)*

ORDAS *(letérdel. És kezét a mellén keresztbe téve figyel tovább.)*

JÓZSEF *(Andráshoz):*

Mondd csak: vannak-e már sokan Bethlehemben?

ANDRÁS *(legyint):*

A hangya-zsombék se nyüzsöghet különben.

MÁRIA *(Józsefhez):*

Istenem, csak szállást találjunk még máma.

JÓZSEF:

Találunk mielőtt még a nap leszállna.

(Két juhász széles deszkára igazítja a halottat, fekete lepelt tart, később letakarja.)

GÁSPÁR *(Tücsök kezét fogva. Búcsúzó hangon):*

Nem adhatok fiam, csak ilyen ravatalt.

MÁRIA *(csak ekkor pillant oda):*

Szegény fiu. *(Andráshoz)* Meghalt?

ANDRÁS:

Meg ám. Itt hótt mög az imént.

MÁRIA:

És nincs-e anyja, ki elsirassa szegényt?

ANDRÁS: Nincs.

MÁRIA *(Józsefhez):*

Tedd ezt a rózsát atyám a szívére.

A sirba legalább e virág kísérje.

Ami rajta csillog, a szemem harmata.

Lengje be sírját e kis rózsza illata.

GÁSPÁR:

Áldott a szived ifju asszony. Köszönöm.

KÉT JUHÁSZ *(a halottat fölemeli és elviszi jobbra.)*

GÁSPÁR, MENYHÉRT *(el.)*

BOLDIZSÁR *(pénzt nyújt Andrásnak):* Nesze, jó ember.

ANDRÁS: Mi az?

BOLDIZSÁR: A fáradtságodért.

ANDRÁS:

Ejnye, hát miféle embernek néz engem?

BOLDIZSÁR:

Ingyen, nem fogadok el semmitse, lelkem

S ha épp zsebre tenni tiltja büszkeséged,

Add oda annak, ki náladnál szegényebb.

(A pénzt a földre veti s el a királyok után.)

PETI: Ez én vagyok. *(Fölkapja és Andrásra félő pillantást vetve, zsebre teszi.)*

ÖREGANYÓ *(Andráshoz):*

Adja ide ezt a vén kulacsot nyomban.

Ez a szegény asszony majd eleped szomjan.

JÓZSEF: Elég ennek annyi, mint egy kismadárnak.

(Az oldalán lógó kókuszdió-csészébe önt s nyújtja Máriának.)

ÖREGANYÓ *(Máriához):*

Jaj édös lelköm, hát ilyen tél-időben,

ilyen állapotban vagy uton-menőben!

Hol kaptok majd szállást, lelköm-liliomom?

JÓZSEF *(megbotránkozva):*

Mink ne kapnánk szállást?

ANDRÁS:

Hát bizony nem tudom.

Őszi vásáron sincs ennyi népség soha.

A padlás is tanya, a pince is szoba.

Az utcán tüzelnek, szalmán melegszenek.

Hid alatt, árokban szanaszét fekszenek.

Sohase volt nálunk ilyen sokadalom!

ÖREGANYÓ:

S hogy tik hova juttok el nem gondolhatom.

MÁRIA *(égnek emelt arc, félig lehunytt szemek, maga elé):* A rókáknak barlangjuk van, a madaraknak fészük. Csak nekünk nincs-e hova lehajtanunk a fejünket?

JÓZSEF: Hát sehol nem akadna egy szoba?

ÖREGANYÓ: De még kamara se lelköm. Még egérlik se.

JÓZSEF *(maga elé):* Mink is az utcán vagy az árokban hányódjunk-e?

MÁRIA *(az égre pillant):* Amint az Isten akarja, úgy legyen.

ÖREGANYÓ:

Mondok én valamit, vándorló virágom,

meghálhatsz minálunk puha szénaágyon.

Hónap majd tanálhatsz alkalmasabb szállót:

átadjuk mink addig néktök az istálót.

MÁRIA *(fájdalmasan megrezzen).*

ANDRÁS: Az igaz: ott meghálhatnak.

JÓZSEF *(elszörnyedve):* Az istálót!?

ÖREGANYÓ:

Azt lelköm. Van ottan széna, szalma bővön.

Mégis csak jobb, mint a hideg fagyos földön.

JÓZSEF *(elképedve néz maga elé):* Istalóban?

MÁRIA *(az égre néz)*: Ime az Úrnak szolgáló-leánya, legyen nekem az ő akarata szerint.

ÖREGANYÓ *(kiséri őket)*.

MÁRIA, JÓZSEF *(jobbra el)*.

MIND *(utána néznek. Kis szünet)*.

PETI *(a pénzt nézi)*: Jaj! *(Hangosabban.)* Jajajaj!!!

MIND: Mit jajgatsz?

PETI: Arany ez, András bácsi.

ANDRÁS: Arany-e?

PETI: Az e: szinarany!

ANDRÁS: Hát láttál te már aranyat?

PETI: Éppen arrul ösmerem meg, hogy nem láttam.

MIND: Arany? *(csodálkozva nézik.)*

ANDRÁS: Tyű az árgyéusát, Peti. Bizonyosan megtévedt az az idegöny. Nyargalj utána hamar: Add vissza!

PETI *(lázasan ugrál)*: Jaj csak utól ne érném. *(Magas ugrásokkal, de keveset haladón elfut.)*

ANDRÁS *(Ordashoz)*: Hát te mit térgyepölsz, öreg?

ORDAS: Milyen volt ez a nő?

ANDRÁS: Melyik?

ORDAS: Aki az imént vizet kívánt.

ANDRÁS:

Milyen? Hát fiatal, oszt beteg-forma.

ORDAS:

Fiatal? Mondd, volt-e a fején korona?

ANDRÁS:

Korona? Kendő is alig vót rajta, koma.

ORDAS:

De ugy-e, biborba volt talpig burkolva.

ANDRÁS:

Biborba? Szegénynek bár subája volna.

ORDAS:

De úgy-e hintóban vitték el sebesen!

ANDRÁS:

Vitte ám négylábu nagyfülü eleven.

ORDAS:

Oh csak az orcáját megláthattam vóna,

Ruhája szegélyét csókolhattam vóna.

(Mária után fordulva áll.)

ÖREGANYÓ *(Ordashoz)*:

Kit emlögetsz lelköm, olyan szépen fönnen?

ANDRÁS:

Azt az asszonyt, ki az imént ment el innen.

JÁNOS:

Milyen fiatal és máris küzd a bajjal.

ANDRÁS: *(elgondolkozva áll)*

Olyan vót ez szögény, mint egy beteg angyal.

De vajjon hagyott-e még a csutorámba?

(Rázza a kulacsot.)

Hagyott egy nyeletet.

ÖREGANYÓ:

Jó lősz vacsorára.

ORDAS *(a vezetőjéhez):*

Ballagjunk előre Jeruzsálem felé.

Majd utólrának, ha jönnek visszafelé.

Jóéjszakát, pásztorok. *(El jobbra.)*

MIND:

Jóéjszakát!

Peti jön.

MIND:

Utólérted-e?

PETI *(vigan):*

Utól hát.

MIND:

Vissza-adtad-e?

PETI:

Vissza hát.

ANDRÁS:

Hazudsz te rókafi, ott van a markodba.

PETI:

Nem tehetek róla, hogy visszanyomta.

MIND:

Akkor te gazdag vagy!

PETI:

Möghiszem azt. Nem is cserélek sönkivel.

Most mán házasodok! Mihent tudom kivel.

ANDRÁS:

No embörök talpra! Hun az a sátorfa?

Apóék itt hálnak a rezes sátorba.

Úgy rakjátok oszt, hogy hideg lősz az éjjel.

Tán havat is kapunk az északi széllel.

(Jánoshoz) Gyere te is, oszt segíts.

JUHÁSZOK *(tűzet raknak és szolgafára akasztják a kondért. Néhányan sátort állítanak.)*

JÁNOS:

Aj de nagysatyaku embör baktat erre!

ANDRÁS:

Hiába jön pedig, nem iszik ökelme.

JÁNOS:

Aj de furcsa szörzet, vigye el a sátán:
öles hurkatótó vagy mi van a hátán.

PETI: *(bárányt hoz.)*

Ihol a bárány, öreganyó.

ANDRÁS:

Elmönt-e az eszöd, rugjon meg a bagó.
Ezt az első bárányt, ezt a szép kövéret!

(A tenyerét mutatja.)

Ha alszik az eszöd, majd mingyárt mögébred.

(Öreganyónak)

Nem szögény embörnek való vacsorára.

JÁNOS:

Bevisszük hónap a királyi konyhára!

EGY JUHÁSZ *(elkapja a bárányt és Petire haragos pillantással, elviszi a szárnyék mögé.)*

BANDI: Nézzétök csak, milyen jó kecskebűrt vöttem.

NÉHÁNYAN: Mennyiért vötted?

BANDI: Egy bokor darutollat adtam érte mög egy karaj kenyeret.

PETI: A darutollat? azt a szép darutollat? Én akartam azt mögvönni!

Karakalem jön hátulról.

(A hátán nagy fekete könyv és tarisznya. Kezében vagy a hátán teleszkóp. Másik kezében annak az állványa.)

KARAKALEM:

Jóestét tisztelt nép. Lábam székért kiált.
Nem láttatok erre három kóbor királyt?

MIND: Királyt?

KARAKALEM:

Azt, azt: két öreget meg egy fiatal,
meg egy lógóst, aki mindig vele tart.

MIND: Nem láttuk egyiket se.

KARAKALEM:

Ez különös. Én az egyik vén királynak
mindentudó bölcse vagyok, amint látnak.
Mindent tudok, csak azt az egyet nem tudom,
hogyan a három király itt az országon
elment-e, vagy hogy én járok itt hamarabb,
Keresem őket, mint Saul a szamarát.

BANDI: Talán fordítva.

ANDRÁS:

Fogd be a szádat te!

ÖREGANYÓ:

Nem hallgatsz, te béka!

Hátha ez az úr is valami próféta!

Üljön le tudós úr. Mingyárt vacsorálunk.

Egy kanalat tán az úrnak is tanálunk.

(A tálat a tér közepére helyezik és körülülük.)

KARAKALEM:

Köszönöm. De jószag lebeg az orromba!

Három napja nem vót kanál az markomba.

(Leül és eszik.)

Zsuzsi jön jobbról.

ZSUZSI *(dalolva jön a színpalak mögött. Bandi fölveszi a dudáját és a dal második sorától kezdve kíséri.)*

Magános fa a pusztában álldogál.⁸

Levelérül sűrű harmat hulldogál.

Bánatommal úgy állok a világba,

mint az a fa a kietlen pusztába!

- Magános fa mondd mi történt teveled:

miért olyan harmatos a leveled?

- Azért olyan harmatos a levelem:

nem tudom én, mi a boldog szerelem.

PETI:

Lelkem Zsuzsám mi bajod?

Mitől olyan bús a dalod?

ANDRÁS:

Néhány hónap óta olyan ez a lányka,

mint a temetőnek szomorú-füzfája.

ZSUZSI:

Ismeritek Jeffte lánya történetét

az énekelte a saját gyászénekét.

Én is érzem: immár nem sokáig élek.

ÖREGANYÓ:

Most virágzol még csak, kedves, tiszta lélek.

ZSUZSI:

Virág között is van, amely nem ér nyarat:

titkos baj lepi meg s meghal egy nap alatt.

⁸ Zenéje a *Karácsonyi álom* c. kötetben megtalálható.

ANDRÁS:

De bolond beszéd!

Valami legényke zavarja az eszt.

Ülj közénk és ihol a kanál:

aki keres tanál.

S mingyárt vígabban forog a kerék.

ÖREGANYÓ:

Nohát kisasszony egyék.

ZSUZSI *(leül és eszik)*.

KARAKALEM:

Kisasszony?

(megnézi)

Bizisten annak is beillik.

Gyöngé két orcáján két lilium nyillik.

ÖREGANYÓ:

De kisasszony is ez, uram.

KARAKALEM:

Mi a manó?

ÖREGAPÓ:

Csak azt nem tudni, hogy mely családból való.

ÖREGANYÓ:

Valami zsidónép a kútba vetette.

Víz helyett húztuk fel egyszer a vederbe.

KARAKALEM:

Ejnye gaz tigrisek! Ilyen szép virágot.

ÖREGANYÓ:

Kicsi volt még akkor. Nem volt így kinyílv.

Csak a finom hímzett kis ingérül látszott,
hogy úricsaládfa ágára van írva.

Mink oszt fölneveltük. De mi lesz belőle?

A jó Isten tudja, mit végzett felőle!

KARAKALEM:

Lesz belőle szép kis juhászi menyecske.

ÖREGANYÓ:

Nem lesz biz' ebből, mert nem köll egyiknek se.

Nem ér ennek semmit az asszonyi dóga:

gyöngé kezecskéjét a széltől is ója.

Nem szeret kapálni, se sütni, se főzni,

Csak mosakodik, meg a szépségét őrzi.

Nézegeti magát a kút tükörébe.

Nem szögény juhásznak való az efféle.

KARAKALEM:

No hát a messiás, - mi hír van felőle?

MIND:

Micsoda messiás?

KARAKALEM:

Micsoda messiás?

Hát ti nem tudjátok, mit beszél az írás?

ANDRÁS:

Azt amit az írás beszél, tudjuk bőven,
csak azt nem, hogy mikor-melyik esztendőben?

KARAKALEM:

De hiszen itt kell már lennie!

MIND *(fölugrál):*

Itt? Hol? hol?

KARAKALEM:

Tudom is én hol, csak etájon valahol.

MIND *(örömmel):*

Ezen a tájon! A messiás! Hol van, hol?

KARAKALEM:

Tessék: idevalók s ha tőlük kérdezek,
az a válaszuk, hogy kétannyit kérdeznek.
Hát nem hallottatok semmit mostanába?

MIND *(izgatottan):*

Nem. Nem. Semmit se hallottunk.

ANDRÁS:

Apót épp beküldém ma a városkába.
Ha valami történt, megtudjuk hamarán.

KARAKALEM *(a juhászokhoz):*

Hát az uj csillagot, aztat se láttátok?

MIND:

Láttuk.

BANDI:

Keleten.

ANDRÁS:

Mint egy nagy lázsiás.

KARAKALEM *(az eget vizsgálva):*

Ha felhő nem volna, mostan is látnátok.
Nohát ez jelenti, hogy jön a messiás.

MIND *(felugrál):*

Hát mégis! Jön a messiás? Hol? Hol jön?
Hol? Honnan jön?

(Csillagfény.)

KARAKALEM *(a süvegét leveszi s föláll):*

Az egek lámpása világít a földön.

Hát ez mutatja meg, hogy merről hova jön.

(Fölveszi a teleszkópot s a végét nyújtja Bandinak.)

MIND *(álmélkodva):*

Ez mutatja!

KARAKALEM:

Huzzad csak.

(Húzzák kétfelé.)

MIND:

Mi az?

KARAKALEM:

A szemem ez fiaim.

Ezzel nézem, hogy az ég gyalogutain,

hogyan vándorolnak az örök csillagok.

MIND:

Hát ezen meglátni?

BANDI *(felágaskodik és a csőbe néz felülről):*

Én is bepislogok.

KARAKALEM:

Meglátni, mert száz szem van ebben a csőben!

a százegyedik a magam hitvány szeme.

Száz-egy szemmel nézem: az égi mezőben

merre megy a csillag!

(Benéz alulról.)

BANDI *(rémülten visszaugrik):*

Huh! *(Anyó szoknyájába rejti a fejét.)*

KARAKALEM *(hanyatt rogyik):*

Egek istene!

MIND:

Mi az?

KARAKALEM:

Jaj akkora pofát láttam, mint egy ház!

A hétnapos hideg egyszerre kiráz!

ÖREGANYÓ:

Elmégy innen! Mingyár a füledre ütök.

BANDI *(dideregve):*

Brr. Akkora ördögöt láttam, mint egy prűcsök.

JUHÁSZOK *(talpra ugranak és botot ragadnak).*

ANDRÁS:

De a sarkantyúját, hallja-e az úr!

MIND:

Ha ördög van benne, ki nem szabadúl.

(Bottal verik a csövet és lábbal tapodják, míg csak el nem görbül.)

Üsd! Üsd!

KARAKALEM:

Megálljatok! Hó! Segítség! Tűz van!

ANDRÁS:

No ha ördög vót benn, megdöglött fiastul.

KARAKALEM *(ájuldozik)*:

Végem van. *(A csövet fölveszi és siránkozva nézi.)*

ANDRÁS:

Most már csak azt mondom: ha kedves a nyakad.

te is elhordd magad!

Szette-vette ördögnek szerzetje

pusztulj innen tüstént, veszett teremtette.

MIND: Pusztulj innen.

KARAKALEM *(rémülten kapkod)*.

MIND *(fenyegetően kísérik el Karakalemet)*.

ÖREGANYÓ: Mit iszol?

ANDRÁS: Bort.

ÖREGANYÓ: Hiszen üres.

ANDRÁS: Dehogy üres.

ÖREGANYÓ: Az előbb üres volt.

ANDRÁS: Dehogy vót: még most is lötyög benne.

ÖREGANYÓ: Mutasd. *(Fölfordítja. Bor nem jön a kulacsból.)* Üres.

ANDRÁS *(rázza a kulacsot)*: Dehogy üres. *(Fölfordítja. A bor csurog. Ijedten.)* Egeknek ura! *(Iszik.)* Teremtő szent Isten! *(Iszik.)* Csillagos egek! *(Iszik.)* Miféle csuda ez? *(Iszik.)* Ne szólj senkinek.

Öregapó jön.

ÖREGAPÓ: No itt vagyok.

ANDRÁS *(ordítva)*: Eladta kend?

ÖREGAPÓ: Eladtam-e? Persze hogy eladtam. Százfélé kapkodták azt az egy gomolyát.

ANDRÁS: Mennyit kapott kend érte?

ÖREGAPÓ: Mennyit kaptam? Kaptam vagy három garast.

ANDRÁS: Hát a városban mit hallott kend?

ÖREGAPÓ: Mit hallottam? Mindönfélét. Egy helyön nagyon szépen trombitáltak.

ANDRÁS: Hát a messiásrul hallott-e kend valamit?

ÖREGAPÓ: A messiásról? Hogyne hallottam vóna. Gyerökkoromba egyszer mög is finakolt érte a mestör...

ANDRÁS: De most, most. Most mit beszélnek róla?

ÖREGAPÓ: Kiről?

ANDRÁS: A messiásról.

ÖREGAPÓ: A messiásról?

ANDRÁS: Arrul.

ÖREGAPÓ: Arrul egy szót se beszélnek.

ANDRÁS: A templomba se beszélnek róla? Vagy tán kend nem is vót a templomba?

ÖREGAPÓ: A templomba? Hogyne vótam vóna.

ANDRÁS: Hát a három garas hol van?

ÖREGAPÓ: Egyik itt van. *(Átadja.)*

ANDRÁS: Hát a többi?

ÖREGAPÓ: A többi? A többi is megvan valahun.

ÖREGANYÓ: Hát már most feküdjetek, lelköim!

ANDRÁS: No várhatja kend is, míg mögen beküdöm a városba.

ÖREGANYÓ: Ki fog ma örködni?

ANDRÁS: Én magam. Nagyon sok mindönféle nép kujtorog erre. Nem bízom senkire a nyáját. *(Elsétál.)*

(Csillagfény.)

(Juhászok szanaszét lefeküsznek a subájukra, szűrükre.)

ZSUZSI: Csak egy percig hadd nézzem azt a csillagot. Olyan szelid fénnel ragyog. *(Leül az előtérbe.)*

ÖREGANYÓ: Zsuzsi te, hónap reggel korán, jó kis tejecskét viszünk annak az asszonykának és ott maradunk és szógálunk neki. *(Bemegy vele a sátorba.)*

(Csillag elborul.)

Peti és Zsuzsi.

PETI: Jóestét, Zsuzsi.

ZSUZSI: Már egyszer köszöntél.

PETI: Jobb kétszer, mint egyszer se.

ZSUZSI: Mér ültél ide?

PETI: Véletlenül.

ZSUZSI: Talán mondani akarsz valamit?

PETI: Hát.

ZSUZSI: Hallgatlak.

PETI: Várj csak, hadd kezdjem.

ZSUZSI: Hát csak kezd.

PETI: Hát látod, én megnövök...

ZSUZSI: Hát aztán?

PETI: Te is megnősz.

ZSUZSI: Hát aztán?

PETI: Mindnyájan megnövünk.

ZSUZSI: Csak ezt akartad mondani?

PETI: Dehogyan ezt. Ez csak a kezdet.

ZSUZSI: A kezdet? Nohát én folytatom. Te jó fiú vagy Peti, de énnekem ne hordj almát és ne törd a fejed kezdéseken.

PETI (*panaszosan*): Van valakid, ugy-e?

ZSUZSI: Van is, nincs is. De mert te tudod, milyen nehéz az, ha valakinek van is, nincs is, hát neked elmondom.

PETI: Csak azt mondd meg, hogy juhász-e?

ZSUZSI: Nem.

PETI: Hát?

ZSUZSI: Király.

PETI: Király? Csak nem Heródes!

ZSUZSI: Nem.

PETI: Hát hun találkozol te királyokkal?

ZSUZSI (*fejét lecsüggesztve*): Álmomban.

PETI: Az semmi.

ZSUZSI: De nem semmi az, hallod. Minden éjjel ugyanaz az alak, ugyanaz az arc jelenik meg és ugyanazon a hangon szól hozzám. Mikor alszom, azt gondolom, hogy ébren vagyok s mikor ébren vagyok azt gondolom, hogy szomorút álmodom. (*Lehajtja a fejét.*) Ne mondd el senkinek.⁹ (*Bemegy a sátorba.*)

PETI (*hosszan néz utána*):

Bezony András testvér, furcsa időt élünk.

Ide-oda terelik a népet, mint a birkát.

Hát birka az embör?

ANDRÁS (*botra támaszkodva áll*):

Bezony birka, testvér.

A császár szömébe

csak nyáj a mi népünk.

Hol fejk, hol nyirják,

hol pedig egyszerre ezrivel levágják.

⁹ Ez az utolsó mondat ne legyen erős, ne mondja a bojtár szeme közé, hanem inkább álmodó arccal, félvállról. Mert hiszen neki nem olyan nagy kérdés az elmondás, vagy el nem mondás, mint maga az álom.

PETI:

A csecsemőket is papirosra írják.
Tengör sok az adó, s mindennap növekszik.

ANDRÁS:

Az adótul még a kóduš se menekszik.

PETI:

Szegény nép szivéből de sok panasz fakad.

ANDRÁS:

Nem szánt vet a császár, de mégis ő arat.

PETI:

Vajjon igaz-e, hogy jön az ég szekerén,
akit rég várton vár minden földi szegény?

(Csillagfény.)

ANDRÁS:

Mese az csak testvér! Ha mese nem vóna,
akkor a messiás már el is jött vóna;
zsarnokság nem ülne ezen az országon:
uj rőnd volna rég e zavaros világon.

PETI *(álmosan)*:

Dehát az a csillag?

(Ledől és alszik.)

ANDRÁS:

Az a csillag néma.
Nem beszéli ki, hogy mi az ég szándéka.

ZSUZSI: *(szűrt hoz és az előtérbe fekszik Andráshoz)*

Nem tudok aludni. Apó nagyon hortyog.

ANDRÁS:

Feküdj itt kis hugom. Amig én virasztok.

(Szünet.)

ANDRÁS *(a tűzre vet)*:

Álmos vagyok. Nézzük körül a karámot.
Ez talán elúzi szememről az álmot.

(El.)

ZSUZSI *(félkönyéken)*:

Óh messiás, akit vár a világ,
s kiről ma susog fű, fa és virág:
téged kérlek, ha álmom képe jó,
legyen valóság a jelen s jövő.

(Ledől s alszik.)

Halk zene. A színre fátyolkárpitok ereszkednek s elfödik a háttért s az alvókat.

Boldizsár jön.

BOLDIZSÁR *(palástban, koronával):*
Zsuzsám! Ébredj hát föl, szívem gyémántja te!

ZSUZSI:
Úgytetszik, mintha csak most dőltem volna le!

BOLDIZSÁR:
És nem omolsz-e két szerelmes karomba?

(Kitárja a karját.)

ZSUZSI:
Várj egy pillanatra egy rövid szavamra:
Mióta hozzám jársz, nem tudom hogy vagyok:
Mikor vagyok ébren? és mikor álomban?
Ha megszüntethetnének ezt a varázslatot...

BOLDIZSÁR:
Óh Zsuzsám ezt csak én szeretném legjobban.
Mit tegyünk?

ZSUZSI:
Térdelj le. Kérjük a nagy eget:
lássunk igaz képet az álomkép helyett.
Lássuk meg például harmincegy nap múlva
mi van a jövőendő tükörébe írva.

(Letérdelnek.)

Add meg Isten, add meg...

BOLDIZSÁR:
Add meg Isten, add meg...

ZSUZSI:
A mi kérésünket...

BOLDIZSÁR:
A mi kérésünket...

ZSUZSI:
Nyugtasd meg végtére...

BOLDIZSÁR:
Nyugtasd meg végtére...

ZSUZSI:
Szerelmes szívünket...

BOLDIZSÁR:
Szerelmes szívünket...

ZSUZSI: Most már megölelhetsz.

(Megölelik és megcsókolják egymást.)

A szín átváltozik zöld síksággá, amelyen sátorok vannak, s a távolban ménesek. Az előtérben ősi ruházatu magyarok lobogós ingben, gatyában; mentéjük vállra vetett. Némelyiknél íjj van; valamennyi kardos.¹⁰ Süvegükön ékes forgók. Oldalt királyi sátor.

ZSUZSI:

Mily idegen táj ez! Hol vagyunk Boldizsár?

BOLDIZSÁR:

Ez az én országom, amely trónjára vár.

Menyhért király jön lassu léptekkel.

ZSUZSI:

És ez a nép itten?

BOLDIZSÁR:

Ez az én hű népem.

Itt van a királynétok.

MIND:

Éljen! Éljen! Éljen!

ZSUZSI:

És ez az agg ember? *(Hozzá repül.)* Oh apám, jó apám!

MENYHÉRT:

Hát nem feledtél el, te kedves jó leány?

ZSUZSI:

Csakhogy újra látom galambősz szép fejed!

Oh hadd csókolom meg áldott öreg kezed!

MENYHÉRT *(könnyezve)*:

Csakhogy együtt vagyunk végre valahára.

(Magához öleli Zsuzsit és Boldizsárt.)

BOLDIZSÁR:

Együtt is maradunk, együtt mind a hárman.

Kértem az istent, hogy megérnem engedje,

hogy elhozhassalak ide napkeletre

s beteljesült vágyunk, ugye szép virágom?

ZSUZSI:

Nem lehet ez való, ugy-e hogy ez álom?

(Tapogatja Boldizsárt és apját, a földet, a sátort stb.)

BOLDIZSÁR *(maga is kételkedőn, a homlokán a kezét átvonva)*:

A boldogság mindig álom e világon.

A boldogtalanság mindig ébredés.

ZSUZSI:

Akkor ne ébredjünk soha Boldizsárom.

Félek, hogy eloszlik ez a boldog álom.

(A zene zavarosan megáll. Minden eltűnik.)

¹⁰ Játshatják az előbb szereplő juhászok is arcuk elmaszkírozásával.

ANDRÁS *(visszatér):*
Mi bajod, mért nem alszol?

ZSUZSI:
Nem látott semmit?

ANDRÁS:
Nem.

ZSUZSI:
Sátorokat? népet? egy királyt? egy öreg embert?

ANDRÁS *(a fejét rázza):*
Egy szunyogot se.

ZSUZSI *(maga elé):*
Álom volt megint. Minden elrepült.
Igazat kértem az égtől. Beteljesült?
Nem lehet. Oh hiszen apámat is láttam.
Nem valósulhat meg ennyi édes vágyam.

(Szomorun elmegy.)

(Csillagfény.)

ANDRÁS *(félkönyvéken a botjára támaszkodik s az eget nézi. Álmosan tűnődve):*
Mily különös csillag, ez a szép új csillag,
S mint valami vándor, magányosan ballag:
Jeruzsálem felől jön a magas égen
S felénk halad szépen.
Ki őrzi odafenn az ég csillagait?
Ki őrzi mint pásztor a maga juhait.

(Kis szünet.)

És ki gyújtotta meg ezt az új csillagot
Amely a többenél nagyobb fényben ragyog?

(Kis szünet.)

A ki ezt a lángot az égben gyújtotta,
emberi testbe is adhatna ily lángot...
Egy ember, akinek szép, nagy lelke volna,
jobb rendbe tehetné a földi világot.

(Letérdel.)

Égnek, földnek ura, ember teremője,
Küldj ember-csillagot e szomorú földre!
Teremjen köztünk egy jóságos hatalom,
kinek hajoljanak a földi királyok,
mint a virágok a füves patakparton,
amerre hajlítják a szelíd hullámok,
küldd el követed, ki megtanítson élni,
bizni az egekben, hinni és remélni;
Ki a lesujtottat szívére emelje;
lágy kezével szemünk könnyét letörölje,

s a mikor végezzük földi életünket,
vezesse fel hozzád elfáradt lelkünket.

(Fejét lehajtja. Hosszu szünet. Hóesés.)

Esik a hó... Milyen álmos vagyok.
Álljunk. *(Feláll.)* Még éjfél sincs. Addig nem alhatok.
Brr. De zordon tél ez. Elalszik a tűz is.
Bandi! Kelj fel kissé! Hadd aludjak én is.

BANDI *(nyújtózkodik)*:
Minek kötött kend fel: oly szépet álmodtam.

ANDRÁS:
Mit te?

BANDI:
Hát a csillagos ég meghasadt álomban.

ANDRÁS:
Hát osztán?

BANDI:
Osztán mint a méhe, mikor rajnak lódul,
A sok szárnyas angyal az égből kitódult.

ANDRÁS:
Ejnye ez szép lehetett! Osztán visszamentek?

BANDI:
Dehogy mentek, inkább lefelé indultak.
Gyorsan ereszkedtek, úgy hogy szinte hulltak.
Mintha ezer rózsza szállana kerengve,
Úgy szállt a sok angyal ide Betlehembe.

(A hóesés eláll.)

ANDRÁS:
Sajnálom, hogy ezt az álmod elzavartam.
De örködj egy kissé, mert elálmosodtam.

(Lefekszik Bandi helyére.)

A csillag előtünik.

BANDI *(járkál)*:
Mind úgy alszik, mint az összeesett duda.
Node máma nem is csuda:
hideg van. Meleg a suba.

(Néz balra.)

Hány óra löhet már. Talán tizenkettő!
Tizenhárom is tán, tudja a teremő.

(A feje fölé néz.)

Ni a csillag, ihol-e! de megnyőtt a fénye
Mint ma este a nagy messiás reménye.
A csillag, az igaz. A remény, az álom.

(A csillag félig elborul.)

Rózsaszínű felleg szomoru határon.

(Jobbra néz.)

Micsoda fehér fény van amoda távol!
Azt gondolnám, hogy a mi istálónk lángol,
De ilyen fehér fényt tűz nem áraszt soha.
Felköltsem-e őket? No ez egy új csoda.
Annak a csillagnak tükörfénye volna?
Dehát hol a tükör? S nem is olyanforma.
Azt gondolnám, fénye a fölkelő holdnak,
Dehiszen most nincs hold. No, majd megtudjuk holnap.

(Csillagfény.)

No ez mégis szörnyű: mi álmosít engöm?
Csakúgy kókadozik belé testöm-lelköm.
Mintha három napig nem aludtam volna,
valami lakziba dudálgattam volna.

(Leül.)

Ez a sok fényesség ez álmosít nagyon.
Lekönyökölök. Így talán jobban bírom.

(Lekönyököl és elalszik.)

Misztikus halk zene, egyre erősödő. Teljes csillagfény.

Egy angyal jön.

(Kiterjesztett nagy szárnyakon, felülről ráhulló káprázatos rózsaszínű fényben ereszkedik a magasból.)

ANGYAL *(mosolygó arccal, nagy hévvel):*

Ébredjete pásztorok!
Örömet jelentek!
A messiás megszületett!
Gyertek velem, gyertek!

(A pásztorok félig felülve, rémületbe fagyott, de mégis örvendő arccal bámulnak az angyalra.)

(Kárpit.)

MÁSODIK FELVONÁS.

(Kősziklás havas domb. A sziklák közt üregek és repedések. Barlangszerű istálló. Ennek közepén Mária ül szénán, amely úgy van összerakva, hogy a hátát is megtámaszthatja. Előtte x-lábakon álló kis hordozható jászol. Az előtérben József szekercével farag bölcsőtálat a jászolkához. Mikor a kárpit felszáll, utolsókat csap rajta, s beilleszti a jászolka lába alá, hogy a jászolt ringatni lehessen. Mind a kettő fején vékony aranydrótból való aureola.)

Misztikus halk zene: Máriát dicsérni hivek jöjjetek. A zenébe lépéses vidám dudahang elegedik, a csordapásztorok dallama, de induló taktusban, vidám cifrázásokkal. Legelő a két

dudás jön, telepofával fujja a nótát. A pásztorok is jönnek mind. Arcuk és mozgásuk bámulat és öröm és tisztelet kifejezése. Mögöttük egy perc múlva a három király koronásan, bibor, bársony ruhában. Leghátul Ordas. Amint belépnek: mindnyájan letérdelnek. A zene elhallgat. Legelől a két öreg térdel és a juhászok, mögöttük a királyok. András bárányt tart a nyakába körítve.

ÖREGAPÓ:

Áldott kis messiás nemzetünk reménye,
köszönt először a szegény pásztor szája!

ANDRÁS:

Üdvözlégy egeknek földre leszállt fénye!

ÖREGANYÓ:

Üdvözlégy Istennek testté vált igéje!

GÁSPÁR:

Köszöntünk messiás, királyok királya!

MIND *(fölemelt kézzel, örvendő arccal, összekeveredő meleg kiáltással):*

Üdvözlégy messiás!

BANDI:

Itt ez a szép kecskebőr:
tenéked ajánlom,
szent lábacska meg ne fázzon
égi tulipántom.

(Leteszi a bőrt a jászol elé. Erre rakja a többi az ajándékot!)

ÖREGAPÓ:

Három arany, most verték,
fogadjátok tőlem.

ÖREGANYÓ:

Ruhácskára, csizmácskára,
telik ebből bőven.

PETI:

Hadd toldom meg mégegygyel,
evvel a szép fényessel.

ANDRÁS:

A legelső bárányom
Jézuskának ajánlom.

ZSUZSI:

Nem hozhattam egyebet,
csak egy fazék friss tejet.
És még egy kis vajacska.
Aztán egy kis sajtocskát.

MÁRIA *(hátradől és ültében alszik, feje lassankint a háttér felé fordul).*

JÓZSEF *(rámutat Máriára):*

Csendesen beszéljete!

(A zene adagiora változik.)

GÁSPÁR, MENYHÉRT, BOLDIZSÁR, JUHÁSZOK *(ajándékaikat Józsefhez intézett kézmozdulatokkal magyarázva rakják tovább).*

MÁRIA *(összerázkódik s fölébred. Bámulva néz a pásztorokra s kezét átvonja a homlokán):*
Oh, mily borzasztót álmodtam! *(A bölcsőhöz. Arcának fájdalmas kifejezése boldogan mosolygóvá változik. Az égre néz.)* Fiamat láttam keresztre feszítve.

Magasztalja az én lelkem az Urát és örvendezik az én lelkem az én üdvözítő Istenemben.

(A zene a felébredéskor hirtelen édes melodikusra változik.)

JÓZSEF *(Máriához hajlik, szót vált vele és előbbre lép):*
Köszönöm édesim a kisdéd nevében

MIND *(felállnak).*

JÓZSEF:
mindnyájatok szivből jött üdvözetét.
Boldogok vagytok ti, egyszerű pásztorok,
mert ti láttátok az Ég jövetelét.
S boldogok vagytok ti jámbor fejedelmek,
hogyan megértettétek: csillag mért ragyog?
Mert bizonynal mondom, hogy e kicsi gyermek
Minden, földön élő embernél nagyobb.
Ajándékot hoztatok az ég szülöttének
Jézusnak ad eztán is, ki ad a szegénynek.
De kérjétek ti is az ő nevében bármit,
bizton megadja az ég, ha javatokra válik.

ANDRÁS:
Nem kérek mást, csak jó legelőt.

PETI:
Jó termést mindenekelőtt.

JÁNOS:
Én csak egy új subát.

BANDI:
Én csak egy új dudát.

ÖREGAPÓ *(szepegő sírással):*
Kérem a Jézuskát, ha már meg kell halnunk
Még egy kis darabig... ha lehet... had éljünk
Csak még öt esztendő...

ÖREGANYÓ *(oldalba löki):*
Ötvenet, te bagoly!

ÖREGAPÓ:
Vagy hatvan esztendő hadd jusson még nekünk.

JÓZSEF:
Ha az Isten jónak látja, hát megadja.

ÖREGAPÓ:
Haj, micsoda erő szállott a lábamba.

(Táncoló mozdulatokat tesz.)

ÖREGANYÓ:

Teremtő szent Isten: ugrok mint a labda.

ÖREGAPÓ:

Tyuhaj!

(Ugranak vagy kettőt, aztán letérdelnek.)

JÓZSEF *(Ordashoz):*

S te agg világtalan, ki néman állsz itten.

Nincs-e kívánságod? Megadja az Isten.

ORDAS *(a fejével nemet int):*

Boldog vagyok uram, s bárha világtalan,

szívemben az új kor égő világa van:

hallom az ég szavát, mely a földre zendül,

Megkaptam részem a dicső örömből.

(Szeméhez kap.)

Mi ez?! Tündéri fény! Oh uram Istenem,

Első, akit lássak, üdvözítőm legyen!

(A jászolhoz rohan, aztán letérdel.)

JÓZSEF:

S ti némán álltok-e, bölcs jámbor királyok?

GÁSPÁR:

Oh uram, minket az ég bőven megáldott.

JÓZSEF:

Mégis, mintha sírna az egyik szemetek.

GÁSPÁR *(fájdalmasan):*

Ki adhat a kihült halottnak életet!

TÜCSÖK *(a háttérben lévő sziklát robajjal elgurítva, előjön és bámulva áll).*

GÁSPÁR: Fiam, édes fiam! *(Hozzárohan.)*

(Felhangzó zene, mely Menyhért szólásakor ismét elcsendesül.)

MENYHÉRT: Te szent nő, vagy te szent nagy férfiú, a csodáknak e fényes éjjelén, oh mondd meg, ím térdemen könyörgök: a leányomat hol lelem meg én.

ZSUZSI *(a hangra megfordul):* Apám! Ismerj reám! *(Átöleli).*

BOLDIZSÁR: Zsuzsikám *(karjait kitárja).*

ZSUZSI: Boldizsár! *(Az ő karjába omlik, s mind a kettőt átöleli).*

ÖREGANYÓ *(Öregapóhoz):* Nézd. Királyi leány.

MÁRIA *(ölébe veszi a gyermeket).*

JÓZSEF *(csendet int).*

MIND *(letérdelnek).*

MÁRIA *(a bölcsőt ringatva, dajkásan altatja a kisedet, mialatt a kar az alábbi ismert egyházi éneket énekli orgona-kisérettel):*

KAR:

Szűz Mária, e világra nekünk,
szent fiát hozá.

A jászolba helyezettvén őtet,
imígy ringatá:

Aludjál én virágom!

Nyugodjál galambom!

Édes fiacskám,
rózsabimbócskám!

(Az éneket néhány orgona-akkord fejezi be.)

VÉGE.

ELŐJÁTÉK AZ EGRI SZÍNHÁZ MEGNYITÁSÁRA

1904 AUGUSZTUS 20-ÁN.

SZEMÉLYEK:

DOBÓ
EGY KOVÁCS
EGY MÁSIK IPAROS
EGY HONVÉD
SZINÉSZEK

(A szín a Sötétkaput ábrázolja. Éj van, holdfénytől kissé világos. A szín közepén a rácsozat mögött Dobó síremléke éppugy mint a várban, de a homályban alig látszik.)

Oldalt a padon honvéd ül és alszik.

(Lent valahol igen távol cigánybanda játszik, eleinte csak egyes hangok verődnek a színházba igen halkán.)

KOVÁCS: E! Nézd mán ezt a honvédet: elaludt.

MÁSIK IPAROS: Ezt bizony elnyomta az álom. De költsük fel, mert vasba teszik, ha reggel megy haza. *(Megérinti.)* Hé, vitéz ur!

HONVÉD *(fölretten)*: Ki az?

KOVÁCS *(a honvédhez)*: E! Te vagy itt Marci?

HONVÉD: Én vónék. Tyű, de elaludtam! *(Az ébredő inas mozdulatai.)* Hát téged mi szél hordoz itten ilyen későn?

KOVÁCS: Idelent mulattunk a komámmal a vendéglőbe, oszt színészek is vótak ottan a szomszéd asztalnál. Oszt azt beszéltek, hogy aszongya az egyik: Szép hódvilágos este van fiúk, gyerünk fel a várba.

MÁSIK IPAROS: Már jönnek is.

KOVÁCS *(a honvédhez)*: Tudod, az ilyen színésznép vagy szaval, vagy danol, de mindig csinál valami szépet, oszt itt ingyen is hallhatjuk.

HONVÉD *(teljesen föleszmélve. Megnézi a zsebóráját)*: Tyű a rézből vert Ponciusát!

SZINÉSZEK *(a lejtőn ereszkednek le balról)*.

KOVÁCS: Nem erre kellett volna urak.

ELSŐ SZÍNÉSZ: Most már mindegy.

MÁSODIK SZÍNÉSZ: Kár, hogy jobban nem láthatjuk. Nem lehet bemenni? *(A kapu kilincsét nyomogatja.)*

HONVÉD: Be lehet. Éppen én vagyok ennek a kapunak a Szent Pétere itten. Mer ez olyan bagazin-féle is, tetszik tudni. *(Kinyitja és széttárja a kaput. A kovácshoz):* Te, koma, csak hagyjátok benn a kulcsot. Majd reggel megtalálom. *(El balra sietve.)*

A Holdfény rásüt a Dobó-emlékre. A színészek leveszik a kalapjokat és az emlékre mélázva, csendben állnak egy szinpadi percig.

ELSŐ SZINÉSZ *(elmerengve):*

Az elmúlt századok lehellete
érinti arcomat, úgy érzem.
Köszöntlek téged, porladó oroszán!

MÁSODIK SZINÉSZ:

Koszorút kellett volna hoznunk.

HARMADIK SZINÉSZ:

Ha ő nem állott volna kemény lábbal,
ezeken a megbarnult köveken,
ma nem beszélénk itten magyarul.

NEGYEDIK SZINÉSZ:

Fiúk, ha már nem hoztunk néki koszorút,
tiszteljük meg emlékét egy dallal.
Hisz voltaképp a dal is koszorú.

Eléneklük a Himnuszt (ismétlés nélkül). A dal befejező részét, (M megbűnhődte) halkan, hogy a toronyóra távoli kongása hallható legyen.

DOBÓ *(fölül):*

Egy percnyi csend. A toronyóra halk kongásai még hangzanak. A távoli cigánybanda alig hallhatóan ismétli a himnusz második felét.

DOBÓ *(maga elé):*

Óh mily szép ébredés! De micsoda
bűbájos dal költ fel ez éjszakán?

(A színészekhez):

Mi dal ez, mondjátok, hogy
erejétől a porrá vált szív is életre kél?!

ELSŐ SZINÉSZ *(szent rémülettől dermedt arccal):*

A magyar himnusz, kapitány uram.

DOBÓ:

Magyar Himnusz? Hát él még a magyar?

Kezét a homlokán lassú mozdulattal átsimítja, mint mikor még nem tiszta az ember feje az álomtól. Lábát leeresztve ül a kövön, kezében lándzsa.

Hát hogyne élne - mit is kérdezek!

Ezer év óta feni a kardot és a tört
a magyar ellen Kelet és Nyugot.

De a magyart sohse találják szíven:
mert az Isten keze takarja azt! *(Leáll.)*

Miféle szerzet vagytok ti, barátim?

A banda mihelyt elvégezte a Himnuszt, a Szózatban folytatja, de csak halk zümmögéssel mindvégig, migcsak a kárpit le nem gördül.

ELSŐ SZINÉSZ:

Szinészek vagyunk, kapitány uram.

DOBÓ:

Szinész? Mi az? Az én időmben
nem ismertünk ilyen foglalkozást.

ELSŐ SZINÉSZ:

Azon időben, kapitány uram,
komédiás volt a színész neve.

DOBÓ:

Igy már tudom.

ELSŐ SZINÉSZ:

A színészet kijött
a klastromiskolák fala közül,
S külön házakban és templomszerű
szép palotákban játsza, tükrözi
a tarka élet változásait.
A könyvekben aluvó gondolat
kiszáll és testet ölt a színpadon.
Amit a költő álmodott csupán,
élő, beszélő valósággá válik.

DOBÓ:

Értem. És szívem szinte fölhevül.
A művészet a békeesség virága:
romok kövén felzöldülő borostyán.
S most a fennuralkodó planéta
hazám egén a Béke csillaga.
Nem tapossák a mezőt harci ménnek,
s nem veri fel az éjszakáknak csendjét
az ellenséges kürtök szózata.
Kiállok olykor holdvilágos éjjel
a várfokra, és elmerengve nézem,
miként épül és terjed lent a város.
Hajdan a vár volt nagy, és a város kicsiny.
A köveket alulról ide hordták:
s magasodott a vár, fogyott a város.
Aztán hogy elmúltak a viharok,
a kövek innen visszatértek ismét,
s fogyott a vár, emelkedett a város.
Így szép, így jó. Te kovács vagy, ugy-e?

KOVÁCS:

Az vagyok uram.

DOBÓ:

Én mellettem is
voltak kovácsok, derék hős fiúk,
kiknek üllőjén kardok vasa csengett.
Verj te kapát most a kardok vasából

s ekét a páncélból az egri földnek.
S amíg körül az Isten-áldás zöldül
a hegyeken s az almagyari rónán
ti színészek, a nyugvó egri népnek
emeljétek fel gondolatait.
Emeljétek fel érzésben őket
a művészetnek hattyuszárnyain
egy magasztosabb lelki tartományba,
ahol a földi pornak nyoma sincs.
Játszatok el a nagy küzdelmeket,
amik minékünk igaziak voltak!
játszatok harcot, hogy lássák a békét!
játszatok gyászt, hogy tudják mi az élet!
s játszatok örömet, hogy gondjaikra
égi sugár derítsen szép szivárványt.
Elmult időknek szellemképe, én
nyugodni térek. S tovább álmodom,
hogy a vérből, mely e falakra omla,
rózsák fakadnak az újult századokra,
s én porladozva márványágyamon,
Eger virágzásáról álmodom!

(Kárpit.)

A PARADICSOM.

VÍG OPERETT EGY FELVONÁSBAN.

SZEMÉLYEK:

ÁDÁM.

ÉVA.

MIHÁLY.

GÁBRIEL.

Szin: Dús lombozatu, tropikus növényzet. A háttérben néhány egyforma almafa. Jobbra egy sűrűlevelű kettős bokor, amelynek egyik része alig egy méter magasságú; a másik kétszer akkora. Balra alacsony gyepág. A szinpad füvel (zöld szőnyeggel) van borítva. Az állatok (oroszlán, strucc, nyul, bárány, szamár, tigris) részint a szinen, részint a növényzet között fekszenek. (Ezek az előadás alatt ne mozogjanak annyira, hogy a figyelmet elvonják.)

ELSŐ JELENET.

ÁDÁM

A szin közepén áll egy kis sárga földhalmon mozdulatlanul. A fejét, vállait, oldalait, szóval az egész alakját agyag borítja, úgy hogy kinagyolt szoborszerű alakot mutat.

ANGYALOK KARA (láthatatlan):

Kezdetben volt a semmi,
A puszta semmiség,
Az Ur parancsolt: „Lenni!”
És lőn a föld s az ég.
Oh mi szép, oh mi szép
A semmiből a minden!

És szólt az Ur: „Ez semmi!!
Most jön még a java:
Legyen világos nappal,
Sötét csak éjszaka!”
Oh mi szép stb.

És lőn a fény s az árnyék,
S a föld virágozék.
Pezsdül az élet: telve
A föld, a víz, a lég.
Oh mi szép stb.

Az óriás remekmű
Csupán királyra vár;
Uram magasztos szobrod
Csak csókod várja már:
Az embert, az embert
Teremtsd meg, alkotó Ur!

KAR: Légy!

A színpad megvilágosodik.

ÁDÁM:

Vállig erő haj. Pörge kis bajusz. Mohosodó kis szakál. Lerázza magáról az agyagot s lelép. Ruhátlan. Csupán fügefalevélfkoszoru van a derekán. A lábain lehet zöld, vagy sárga saru. A kezében tarthat egy könnyű zöld lepelt, amelyet megjelenése után magára borithat.

Az agyaghalom eltűnik.

Vagyok!... Minő tűz árad, ömledez
Itt bennem, itt... Az élet lángja ez!
Minő édes a lég beszíva mélyen!
Mi szép a fény, mely előmlik e téren!
Köszöntlek égből hulló fényözön!
Köszöntlek nap! élet! kéj és öröm!

Mi szép vagy Föld, gazdag szülőanyám;
Ezer virágszemmel nézel szeretve rám;
Fölémhajolva gyöngé lombkarokkal
Suttogja ajkad mennyire szeretsz,
És elborítva lágyan csókjaiddal,
Az árnynyal engem gyöngéden befedsz.

Csitt, csitt mi dal zeng
A lombokon fenn.....
Kismadaraknak éneke!
Oh mily örömmel,
Kéjjel gyönyörrel
Szól ez a füttyös szép zene!

Mi szép minden: e rózsabokor itt
Leheletével szinte mámorit;
S a pillangóknak tündér-tábora
Kápráztatón rajzik idestova.
Ez itt gyeppamlag, s ott egy kis patak,
Ez itt arany, kavics, rubin s agyag.
Mi szép minden, csupán a szó kevés...
Köszöntlek élet! hajnal! ébredés!

*

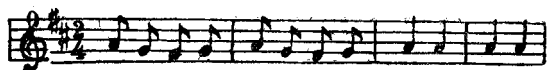
Gratulálok magamnak: elég gazdagon csöppentem a világba! Nagybirtokos vagyok: enyém az egész földgolyó.

Nekem süt a nap. Nekem világít a hold. Nekem árnyékoznak a felhők. Az enyém az ég is!

Én vagyok az emberiség; én magam vagyok a király, a minisztérium, az anyaszentegyház, az arisztokrácia, az urak és parasztok, a papság, népség, katonaság. Én vagyok mindenki!

Nem kell kalapot emelnem senkinek és így el lehetek kalap nélkül is. Nem kell vigyáznom a bontonra és arra, hogy gyermekeim Zolát ne olvassák.

Nem kell adót fizetnem; nem kell beretválkoznom. A hadkötelezettség alól egyszersmindenkorra föl vagyok mentve és attól sem kell tartanom, hogy lekésem a személyvonatról. - Én aztán igazán elmondhatom *(énekelve)*:

Én vagyok az én vagyok az a ki

Nekem nem parancsol senki stb. *(Táncolva.)* Ihaj! csuhaj! Olyan jó kedvem van, mintha ternót csináltam volna.

Különben is én kérem, mindent tehetek, amit akarok: ha akarom éneklek, vagyis közcsendet háborítok; ha akarom, virágot szedek, vagyis közkertet rongálok; ha akarom, rápattanok egy paripára és szeretném látni, ki mer megállítani, hogy tilos a sebeshajítás. - Sőt mi több: tőlem még azt sem vehetik rossznéven, ha monológot mondok, hiszen könyörgöm: egyedül vagyok az egész világon.

Mármost csak azt tudnám, hogy miféle pályát válasszak? Mert úgy csak nem élhetek, hogy naplopónak mondjon az emberiség és így önök is lenézzenek, tisztelt dédunokáim!

Költő nem lehetek, mert nincsen ideáлом: fogalmam sincs még arról, milyen az az ugynevezett „babám”, „rózsám”, „angyalom”, sőt még a holdvilágnak nevezett égi tőköt sem volt szerencsém látni; pedig az nélkülözhetetlen a költészetben.

Zeneszerző szintén nem lehetek, mert előttem senki sem irt még darabokat; politikai pályára sem léphetek, mert nincsenek elhagyandó elveim és így nem lehetek miniszter.

Azt hiszem legjobb lesz, ha tanfelügyelői állást foglalkozok el. Erre legalkalmasabbnak érzem magamat, mert sem írni, sem olvasni nem tudok.

Hanem úgy veszem észre, meglehetősen unom magamat. Önök is kérem? Sohse busuljanak: valaminek ki kell sülni ebből az állapotból.

Részemről komolyan drukkolok, hogy előbb-utóbb életuntság fog megszállani, pedig nem vagyok gymnazista; különben, ha a revolver nevű drámai szerszám fel volna találva, nem tudom nem-e kerülnék innen a paradicsomból a Rókus-kórházba.

Bizony a felséges Uristen teremthetett volna velem együtt valami jó kompániát. Mibe került volna neki, hiszen van elég agyag a világon. Milyen jó volna egy kis zajos ifjúkort átélni! Még aztán kipöndöríthetett volna az agyagból egy szép hölgytársaságot is; persze mamutok nélkül! Milyen pompás négyeseket rendeznénk itt a paradicsomban! s főképen egy-egy alkalmoszerű bujósdijáték itt kitűnően sikerülne.

(Sóhaj.) Fájdalom, erre vonatkozólag nem nyilváníthatok véleményt. - A bibliában ugyan benne van, hogy az Uristen engem tisztességesen ki fog házasítani és hogy jó partit csinállok, de én istenem, manapság már a katolikusok is mást hisznek, a lutheránusok is mást hisznek a bibliából, magam pedig úgy veszem észre, zsidó vagyok.

(Búsan.) De mit csinállok, ha csakugyan nem lesz feleségem? Ezeknek az ostoba barmoknak *(az oroszlán és a többi állatok nyugtalanul mozognak és a fejüket szégyenlősen lehajtva kullognak el)* a társaságában kell eltölteni az életemet és mint agglegény fogok meghalni.

Sohasem fogom tudni, mi az a szerelem! Soha meg nem csókolhatok senkit és sohasem mondja nekem senki: „Apuskám! édes papa”. *(Sirva.)* Nem lesz kis aranyos fiam! Nem lesz familiám! ipam! napam! komám! sógorom!

Nagyapó sem lesz belőlem soha és az a ringatni való célszerű házi butor, amelynek bölcső a neve, hiányozni fog a paradicsomból.

(Zokogva.) Isten! Isten! Inkább csináltál volna abból az agyagból egy nagy fazekat.

Mit ér a kincsek garmadája
Akármilyen fénynyel ragyog;
A boldogságnak nincsen ára
És én boldogtalan vagyok.

Tavasza mit ér, nekem mit érhet:
Virág szívemre nem hajol;
A boldogságról fáj az ének,
Amelyet a madár dalol.

Mit ér a rózsza, hogy letépjem,
Ha nincs ki tőlem elvegye
És boldogtalan pusztá éltém
Adott rózsámmal hintse be.

Minden virágzik szerelemmel,
Csupán szívemben nincs tavasz,
Nem kell az élet gyötrellemmel!
Vedd Isten, oh vedd vissza azt!

(Tántorogva dől a gyepamlagra. Elhanyatlík és alszik.)

MÁSODIK JELENET.

ÁDÁM. GÁBRIEL. EGY EB.

GÁBRIEL az égből leszáll. Lábuíjhegyen lebegve ovatosan Ádámhoz megy; kivesz az oldalából egy csontot, leteszi a földre és összevarrja a sebet. (Alakja fényes, mosolygó, fehér ruhában, szárnyakkal.)

AZ EB odaoson. Felkapja a csontot és elfut. Ha nem kapja fel (miután szini képezdét nem végzett) Gábiel kapja el előle és az ebet elüzi.

ÁDÁM mintegy álomtól bódultan oldalához kap, féltérdre ugrik, azután lehengeredve a gyepamlagról ismét eldőll és mintegy ájultan alszik tovább.

GÁBRIEL a csontot plasztikus mozdulattal a sülyesztő mellé elhelyezett bokorba dobja és a két kezével teremőleg int a bokor felé.

HARMADIK JELENET.

ÉVA. ÁDÁM. GÁBRIEL. ÁLLATOK.

ÉVA: A varázsütésre gyorsan kiemelkedik a kettős bokorból. A derekán fügelevél-koszoru; a lábán zöld félcipő (füzés és gombok nélkül). A haja hosszan lehullámzó, aranyszőke. Az egész testét zöld vagy sárga pálmalevélszerű lepel, vagy fátyolféle (illusion) takarhatja.

AZ ÁLLATOK előjönnek a növényzet közül és a tér szélén szimmetrikus kör csoportban lehasalva bámulják Évát.

GÁBRIEL gyönyörködést kifejező mozdulatokkal fölemelkedik, miközben a szárnyait szétterjeszti s eltűnik a magasban.

ÉVA:

Miként a napsugár,
Akként születtem én:
Oly tiszta röppenéssel,
Olyan könnyedén.

Csak gondolat vagyok,
De szivből ébredő,
Egy szivből ébredő sziv,
Amelynek neve nő.

Tele van a keblem
Édes boldogsággal,
Miként a rózsabimbó
Mézzel, illatárral.

Mint rózsza bimbója
Megrejtí illatát,
Szivemben várja minden
Ébresztő sugarát.

Szerelem, szerelem!
Ez a hivatásom.
Ölelni, csókolni!
Ez a tudományom.

Mert mást én nem tudok,
Csak boldogítani,
Szivemnek, lelkemnek
Mézét megosztani.

(Észreveszi Ádámot és elragadtatással nézi. Majd lorgnettet vesz elő az övéből, és Ádámot azzal vizsgálva énekl):

Ki lehet ez a szép gavallér?
Oh de mennyire intresszant!
Habár nincs rajta semmi gallér,
Csodálatosan elegant.

ÁDÁM *(félíg felülve)*:
Ki lehet ez az uri dáma?
Asszony-e, özvegy, vagy leány?
Földi-e avagy égből szálla?
Két csillagszemmel néz reám.

ÉVA:
Mi hercig ábrázat

ÁDÁM:
Ez álom káprázat!
Szeme ég, mint a parázs!

ÁDÁM *az ének folyamán mindig feljebb emelkedve, s végre fölkelve*:
Csupa sikk, csupa varázs!

ÉVA:
Oly délceg, mint a pálma ő,

ÁDÁM:
Tündéri szépség ez a nő.
Oh ez nem földi lélek!

ÉVA:
Oly gyáva, szinte félek!

ÁDÁM:
Ha szólok, szertefoszlik,
Miként a köd eloszlik,
S a levegőbe vész.

ÉVA:
Szeretném, hogyha szólna,
Egy kissé bátor volna,
Vagy inkább tulmerész!

KETTEN:
A kezdet oly nehéz!

ÁDÁM:
Én soh'se kurizáltam,
Csak magam urizáltam,
Most mit, oh mit tegyek?

ÉVA:
Agit adok már régen,
Ugy várom, hogy fellépjen
Ez a charmant gyerek!

KETTEN *(Elragadtatva nézik egymást, s a következő ének alatt egymás körül forognak.)*

Ah! Minő édes szerencse ez!
Ő érdeklődik, nézve néz.
A szívem örömtől repes:
Megérteni ezt nem nehéz.

Ah érzem, érzem: sorsom ő,
És én övé, övé vagyok!
Oly szép, oly kedves, büvölő!
Megismerkedni akarok.

ÁDÁM (*köhint és dandys tempóban Évához megy*): Engedje meg nagysád, hogy bemutassam magamat: én Ádám vagyok.

ÉVA: Ah! (*Kegyesen nyújtja a kezét.*)

ÁDÁM: Szabadna tudnom nekem is...

ÉVA: Én Éva vagyok.

ÁDÁM: Végtelenül örvendek. És mondja csak nacscsád, minek köszönhetem a szerencsét?

ÉVA: Én idevaló vagyok: loco, - helyben.

ÁDÁM: Igen? Hiszen ez pompás! Eszerint földiek vagyunk! De mondja csak, nagysád: hogyan van, hogy előbb nem találkoztunk?

ÉVA (*szemérmesen*): Ma születtem.

ÁDÁM: Ah, milyen fiatal! Azt hittem legalább is másfél esztendő. Fogadja szerencsekivánatomat.

ÉVA: Hát ön mikor született?

ÁDÁM: Oh én már régen: tegnap.

ÉVA: És szülői?

ÁDÁM: Sajnos, azokról mit sem tudok.

ÉVA (*meghökkenve*): Ah!

ÁDÁM: Árva vagyok.

ÉVA: Szegény. Fogadja részvételem!

ÁDÁM: Nagysád nem árva?

ÉVA (*meghökkenve*): Oh nem; csak éppen hogy nem volt papám és a mamát nem ismertem.

ÁDÁM: Annál jobb, nagysád. (*Félre.*) Legalább nem lesz anyósom!

ÉVA: Mit mond, kérem?

ÁDÁM: Semmit, semmit. Tetszik nagysádnak ez a tájék?

ÉVA: Egy kissé vad, de eléggé regényes. Apropos: szereti ön a regényeket?

ÁDÁM (*fontoskodva*): Regényeket! Oh igen. Vannak olyan regények, amelyeket szeretek.

ÉVA: Például?

ÁDÁM: Például... a hétfejű sárkányról.

ÉVA: Menjen maga, hiszen az nem regény.

ÁDÁM: Hát nagysád, miféle regényeket szeret legjobban?

ÉVA: Én, én (*zavartan*), hogy miféle regényeket szeretek? (*Félre.*) Mon Dieu! Mindjárt kisül, milyen műveletlen vagyok! (*Ádámhoz kacéran.*) Hogy tetszem önnek Ádám? (*Körülforog.*)

ÁDÁM: Nagysád elbüvölő! (*Félre.*) Kivált a toilettja.

ÉVA: Menjen, maga smeichler!

ÁDÁM: Esküszöm!

ÉVA: A férfiak könnyen esküsznek.

ÁDÁM: Én még sohasem esküdtem.

ÉVA: Igazán?

ÁDÁM: Szerelmes sem voltam még soha.

ÉVA: Ugyan?

ÁDÁM: De most nagysád...

ÉVA: Nos?

ÁDÁM: Most...

ÉVA: Csak bátran uram!

ÁDÁM: Most szerelmes vagyok.

ÉVA: Ah! És kibe?

ÁDÁM: Kibe? *(Zavartan.)* Igazán nem tudom.

ÉVA: Nem tudja? Gondolkozzék csak, talán eszébe fog jutni.

ÁDÁM *(szégyenlősen lesüti a szemét. A kisujját a szájába dugva pislog Évára).*

ÉVA: No beszéljen hát!

ÁDÁM: Azt hiszem... *(körülnéz)* ebbe az oroszlánba.

ÉVA *(kedvetlenül)*: Az oroszlánba?

ÁDÁM: Azazhogy... ebbe a fügefába.

ÉVA *(sirva)*: A fügefába?

ÁDÁM *(térdre hull)*: Kegyedbe bájos angyal!

ÉVA *(örömmel)*: Énbelém? Óh, milyen kedves ön, Ádám!

ÁDÁM: Kedves vagyok? Hát szabad reménylenem?

ÉVA: Ez fölösleges, uram.

ÁDÁM *(megdöbbenve négykézlábra áll)*: Fölösleges? Miért fölösleges?

ÉVA: Mert én önnek a felesége vagyok.

ÁDÁM *(főlegyenessedve)*: Feleségem?

ÉVA: No persze, hát nem tudja?

ÁDÁM *(örömszavarral)*: Nem emlékszem, mikor esküdtünk.

ÉVA: Nem esküdtünk.

ÁDÁM: Tehát olyan *(a szemével ravaszul hunyorít)* polgári-házasság?

ÉVA: Nem: én önnek az oldalbordája vagyok.

ÁDÁM *(oldalához és homlokához kap)*: Hah! Csakugyan! *(Karjait kitárva.)* Bordám, édes oldalbordám!

ÉVA: Ádám, édes férjem! *(összeölelkeznek.)*

(Párdal.)

ÁDÁM:

„Feleségem” „Feleségem”
Olyan édes ez nekem.
Te vagy a földkerekségen
Te vagy, te vagy mindenem!
Két szemedből reám ragyog
Üdvösségem csillaga.
Csillagszemű édes párom
El ne omolj, mint az álom,
El ne hagyj engem soha!

Feleségem! Feleségem!
Te vagy nekem a világ!
Oh borulj rám, oh borulj rám
Szivemből nőtt szép virág!
Oh borulj rám, oh hajolj rám
Tedd szivedet szivemre,
Hiszen édes feleségem
Mennysországom, mindenségem,
Egygyé vagyunk teremtvé!

ÉVA:

Egyszerre született velem
Az élet és a szerelem.
Nekem nincs semmim, csak ez a sziv,
Ez a kicsi sziv a hozományom.
Ez a kis mindenem a tiéd,
Aranyos férjem, aranyos párom!
Boldog vagyok, mint a madár,
A mely dalolva párt talál;
Boldog vagyok, mint a virág,
Ha a nap csókolja illatát.
Boldog, ha boldoggá tehetlek,
Boldog, mert szeretlek!

*

Szeretném, száz ajkam, ha volna,
Hogy mind neked gyönyört dalolna.
Szeretném száz karom ha volna,
Ölve téged körülfogna.
De szivem ám ezer ha lenne,
Ezen egynél jobban nem szeretne.

KETTEN:

Szeretném száz ajkam stb.

ÁDÁM:

Még nem is találkozánk.

ÉVA:

Már is házasok valánk.

ÉVA:

„Édes férjem” „Édes férjem!”
Olyan kedves ez nekem!
Mikor téged látlak, érzem
Mi a boldog szerelem!
Nincsen semmim, csak e kis sziv
Hozományomnak nem sok a
Boldog vagyok ha boldog vagy,
Csak a szivem mellett maradj
Én el nem hagylak soha.

Édes uram! édes férjem
Napvilágom, életem
Ha nem volnál sohse tudnám
Mi a boldog szerelem.
Oh taníts meg hogyan osszam
Szivem üdvét szivedre
Mint az árnyék, mint az élet,
Ameddig csak érzek, élek,
Neked vagyok teremtvé.

ÁDÁM:
Sem eljegyzés, sem esküvő!

ÉVA:
Mégis áldás szálla ránk.

KETTEN:
Sem eljegyzés stb.
De milyen furcsa ez.

ÁDÁM:
Ugy-e?

KAR:
Ugy-e?

ÁDÁM:
Szeretsz?

ÉVA:
Szeretsz?

ÁDÁM:
Szeretlek!

ÉVA:
Szeretlek!

KAR:
Édes ezt mondani!

ÁDÁM:
Szeretlek!

ÉVA:
Szeretlek!

KAR:
Édes ezt hallani!

ÁDÁM:
Szeretlek!

ÉVA:
Szeretlek!

KAR:
Oh milyen isteni!

ÁDÁM:
Szeretlek!

ÉVA:
Szeretlek!

KAR:
Egymásért érzeni!

ÁDÁM:
Ah Éva!

ÉVA:

Ah Ádám!

ÁDÁM:

Egyem a zuzádat!

Jaj de megcsókolnám azt a pici szádat!

Nem bánod?

ÉVA:

Nem bánom.

ÁDÁM:

Kiállod?

ÉVA:

Kiállom. *(Csók.)*

ÁDÁM:

Jaj, hála istennek, hogy te vagy a párom.

KETTEN:

Jaj hála istennek stb.

ÉVA:

Ah Ádám!

ÁDÁM:

Ah Éva!

ÉVA:

Ezt próbáljuk gyakran,

Hisz a csók oly édes, s oly könnyen elpattan.

ÁDÁM:

Nem bánod?

ÉVA:

Jaj, dehogy!

ÁDÁM:

Kiállod?

ÉVA:

Valahogy. *(Csók.)*

Ugy látszik a kedvünk a csókhoz el nem fogy.

KETTEN:

Ugy látszik stb.

ÁDÁM:

Szeretlek!

ÉVA:

Szeretlek!

ÁDÁM:

Csókod megrészegít!

ÉVA:
Szivednek mézéből szivem gyönyört merit.

ÁDÁM:
Nem bánod?

ÉVA:
Rajta csak!

ÁDÁM:
Kiállod?

ÉVA:
Százat adj! *(Sok csók.)*
Ajkaddal ajkamhoz csak tapadj, csak tapadj.

KETTEN:
Ajkaddal stb.

(Tánc.)

NEGYESEDIK JELENET.

MIHÁLY. ÁDÁM. ÉVA.

Ádám és Éva virágokkal vannak diszítve.

Harsonaszó.

MIHÁLY *(az égből leszáll. Konstábler-ruhába van öltözve. A mellén a szokásos érc tábla 1 numerussal. Ősz szakál; haragos szemöldök; a hátán sarkig érő szárnyak, amelyek szállás közben szét vannak terjesztve; oldalán kard, melynek most még hüvelybe rejtett pengéje cinóberrel tűzessé van festve. A kezében összehajtott irattekercs, a következő fölirattal):*

„EZEN FÁNAK GYÜMÖLCSE
BŐL VALÓ EVÉS 10 FORINT
BIRSÁG TERHE ALATT TILOS.
NEMFIZETÉS ESETÉN A TET
TESEK KIPARADICSOMBÓLITTATNAK.”

ÁDÁM:
No lám, egy új legény!

ÉVA:
Öreg szegény, öreg szegény!

MIHÁLY:
Minden tiétek ifju pár!

ÁDÁM, ÉVA:
Mit akarsz hát? Tudjuk mi már.

MIHÁLY:
A boldogság, a szerelem,
Két szívrészre megosztva bár,
Csak ezt a fát nem engedem.

ÉVA:

Eredj innen!

ÁDÁM:

Mit bánom én.

ÁDÁM, ÉVA:

Van elég fa a föld színén.

MIHÁLY:

Minden tiétek ifju pár,

ÁDÁM, ÉVA:

Ez az ember sokat povedál!

MIHÁLY:

Csak itt vetett bajt a gonosz.

Kerüljétek, mert lesben áll!

ÁDÁM:

Türelmemből mingyárt kihoz.

MIHÁLY:

E fán van minden földi rossz.

Minden tiétek ifju pár,

Hogy boldogságtok nagy legyen,

Az égi üdv is földre száll.

ÁDÁM:

Ne hallgasd, hogy mit trombitál!

ÉVA:

Amit akar, hát csak tegyen.

ÁDÁM:

Itt hagyjuk őt, egyetlenem!

(Éj. Csillagok. A hold a fák közül felemelkedik.)

Nocturne.

(Hármas.)

Csillagokkal leszáll a csöndes éj,

A hold lebegve vándorutra kél.

Mi boldogan itt nem törődve mással,

Álmodozunk elöntve varázsszal.

Ne hallgasd mit mond ennek éneke.

Szebb a füvekből fölhangzó zene.

Lombok között kéjt sir a fülemile.

Feküdjünk kedvesem gyepágyra ide.

ÁDÁM és ÉVA *(leülnek a gyeppamlagra és egymást átölelve csókolódnak).*

MIHÁLY: Ezek hát gyorsan megismerkedtek. Hé atyafiak, meg ne egyétek egymást.

ÁDÁM: Hát te ki vagy? Hogy mersz zavarni mézesheteimben!

ÉVA: Milyen szemtelen!

MIHÁLY: Én a mennyországnak főrendőre vagyok. Elhoztam az első kihágási tilalmat. Itt van. *(Kiterjeszti az iratot és rászögezi az almafára.)*

ÉVA *(fölemelkedve)*: Jaj Ádám, mi az?

ÁDÁM *(fölkelve)*: A jó isten tudja. Valami irás, vagy nyomtatás.

ÉVA: Nem olvasnád el?

ÁDÁM: Dehogy nem. *(Fölteszi a monoklit és hol oldalt, hol leguggolva nézi az iratot.)*

ÉVA: No olvasd már.

ÁDÁM: Tulságosan apró irás.

ÉVA: Dehogy apró; hiszen akkora betük, mint az öklöm.

ÁDÁM: Hát olvasd te.

ÉVA *(a lorgnettel néz)*: Furcsa, nagyon furcsa!

ÁDÁM *(örömmel)*: Hát te el tudod olvasni?

ÉVA: El hát, kivált ha a betüket tudnám melyik micsoda.

MIHÁLY: Nem tudtok olvasni? Az nem tesz semmit. A törvény nem tudása nem mentség.

ÁDÁM: Légy szives magyarázd meg: mit akarsz?

ÉVA: S' il vous plait, monsieur.

MIHÁLY: Nem magyaráztatik! *(Időközben pipát vesz elő; kényelmesen elhelyezkedik a fa alatt és rágyújt.)*

ÁDÁM: Különös fráter!

ÉVA: Ádám, légy kissé erélyes!

ÁDÁM *(gyürkőzve)*: Mit? Majd megmutatom én, ki a legény a paradicsomban! Hallja az ur!

ÉVA *(tetszéssel nézi Ádámot.)*

MIHÁLY: Nono!

ÁDÁM: Magyaráz az ur, vagy nem magyaráz? Ha nem magyaráz, magyarázza meg, hogy miért nem magyaráz?

MIHÁLY: Ne hetvenkedjél itt, mert...

ÁDÁM: Hogy mer az ur velem per te beszélni?

ÉVA: Ugy-ugy, Ádám!

MIHÁLY: Ejnye, gézengúz!

ÁDÁM: Micsoda: „gézengúz”? Hallatlan. *(Évához)*: Mit tegyek ezzel az emberrel: meg-egyem, vagy meg ne egyem!

ÉVA: Hivd ki párbajra.

ÁDÁM *(botot törve a fáról)*: Még ma vért iszunk!

ÉVA: Milyen hős!

ÁDÁM: Az ur engem megsértett. Kérem a névjegyét.

MIHÁLY: A névjegyemet? Minek az?

ÁDÁM: Hogy tudjam, kivel van dolgom.

MIHÁLY: Hát először adja ide a maga névjegyét.

ÁDÁM: Te, Éva, adj egyet a névjegyeim közül.

ÉVA: Még nem nyomattam.

ÁDÁM: Hát nem is kell. Az a fő, hogy ad-e elégtételt, vagy nem?

ÉVA: Oh mon Dieu, mennyire félek.

MIHÁLY: Adok hát, csak gyere. *(Kirántja a kardját.)*

ÁDÁM *vívóállásba helyezkedik; bal öklét a háta közepére teszi; féloldalt fordulva ugrál egyszerre két lábbal Mihály felé, azután a fejének vág.*

ÉVA: Óh, irtózat, meg ne ölje a férjemet!

MIHÁLY *(a fejének irányzott vágást felfogja, azután megérinti a kardja végével Ádám alsó lábászárát.)*

ÁDÁM *(elejti a botot):* Jaj! Meghalok! Gyilkos! *(Féllábon ugrál.)*

ÉVA: Óh Istenem! *(Mefogja és fölemeli Ádám lábát.)* Csak karcolás, Ádám.

ÁDÁM: Karcolás? Akkor jól van. Kösd fel a karomat, hadd lássák, hogy párbajoztam.

ÉVA *(fekete kendőalaku falevelet tép le és felkötöi Ádám karját a nyakába):* Oh te milyen lovag vagy! milyen gentlemann! Büszke vagyok rád!

ÁDÁM: Kibéküljek vele?

ÉVA: Mindenesetre; hiszen adott elégtételt.

ÁDÁM: Ha úgy tetszik uram... *(A kezét nyújtja.)*

MIHÁLY *(belecsap):* Nem haragudtam én ecsém!

ÉVA: Örülök, hogy az affaire ilyen szép véget ért. Pardon: mi is a becses neve?

MIHÁLY: Mihály.

ÉVA: Köszönöm. Hát most Ádám, én beszélek Mihály urral.

ÁDÁM: Amint tetszik lelkem.

MIHÁLY: Hallgatom.

ÉVA: Hát nézze uram: én önnek az arcából látom, hogy jó ember.

MIHÁLY: Igazán? *(Öntetszéssel simogatja végig a szakálát.)*

ÉVA: És hogy jó szive van.

MIHÁLY: No, no.

ÉVA: Én nem kívánom, hogy ön megmagyarázza nekünk ezt a rendeletet.

MIHÁLY: Azt nem is tehetem.

ÉVA *(hizelgő hangon):* De ugye édes jó uram, azt megmondhatja, hogy mit jelent ez az irás?

MIHÁLY: Azt már szívesen. Hát hallgassatok ide. *(Ádám Éva mellé lép és Éva derekát átkarolva figyel.)*

MIHÁLY: Van-e ennek a fának az almáján valami különös?

ÁDÁM: Nincs.

ÉVA: Csakolyan mint a többi.

MIHÁLY: Meg tudnátok-e lenni e nélkül a fa nélkül?

ÉVA: Hát hogyan. Ugy-e Ádám?

ÁDÁM: Semmi szükségünk sincs rá.

MIHÁLY: No hát az írás arról szól, hogy ezekből az almákból tilos az étkezés.

ÉVA: Miért?

ÁDÁM: Mert ez törvény.

ÉVA: De miért törvény?

ÁDÁM: Sohse törődjünk vele.

MIHÁLY (*mérgesen*): Azért törvény, mert törvénynek csinálták. Most már értitek?

ÁDÁM, ÉVA: Értjük.

MIHÁLY: No hát akkor ne is nyuljatok hozzá, mert aki hozzányul, az tíz forint birságot fizet, nemfizetés esetén pedig kikergettetik a paradicsomból. (*Visszafordul és leül a fa alá. Egy darabig pipázik, azután bóbiskolni kezd.*)

ÉVA (*félrevonja Ádámot a sóvárgásnak ideges lázával*): Ádám, van tíz forintod?

ÁDÁM: Még nem kaptam gázsit.

ÉVA: Ah, pedig annyira kívánom!

ÁDÁM: Hát gyere, majd szedek egy másik fáról.

ÉVA: Én erről a fáról szeretnék.

ÁDÁM: Mért éppen erről, hiszen ez a fa itt (*egy másik fára mutat*) éppen olyan: ugyanazok az ágak, ugyanazok az almák.

ÉVA: És mégis más Ádám: van rajta valami különös.

ÁDÁM: Én éppen nem talállok rajta semmi különösöt.

ÉVA: Olyan piros.

ÁDÁM: Sőt ellenkezőleg: olyan éretlen forma. Azt hiszem sógorságban van a vadalmával.

ÉVA: De olyan ingerlő Ádám.

ÁDÁM: Dehogyan ingerlő lelkem, még csak ránézni sem jó.

ÉVA: Azt hiszem a belsejében kell lenni valami sajátságos zamatnak.

ÁDÁM: Ne hidd azt: ami kívül csunya, belől sem szép.

ÉVA: Vannak kivételek Ádám.

ÁDÁM: No én nem ennék belőle, ha aranytálon kínálnák is elem.

ÉVA: Nekem a nyelvem ég érte.

ÁDÁM: Nézd lelkem ezen a másik fán sokkal szebbek az almák.

ÉVA: Csak ez az igazi.

ÁDÁM: Amott egy forrás van: kóstoljuk meg a vizét.

ÉVA: Én csak almára éhezem.

ÁDÁM: Az a madár ott gyönyörű. Becsületemre mondom: nem láttam ehhez hasonló madarat.

ÉVA: Szép, szép. De nekem úgy tetszik, mintha egy alma le akarna esni az ágról? Mit gondolsz, le fog esni az az alma?

ÁDÁM: A tolla olyan, mint az arany. Azt hiszem, szépen is énekel. Mit gondolsz: szépen szól-e az a madár?

ÉVA: Ha az az alma leesnék, éppen ide gurulna a lábaimhoz.

ÁDÁM: Gyere, fogjuk meg azt a madarat.

ÉVA: Nem tudok innen elmenni. Ugy megkivántam az almát. Szerezz belőle!

ÁDÁM: Menjünk sétálni Éva. Egészségtelen így egy helyen időzni. Cugot kapsz. Bizonyisten cugot kapsz.

ÉVA: Meghalok, ha meg nem kóstolhatom.

ÁDÁM: Légy nyugodt, nem halsz meg.

ÉVA: Ádám, te nem vagy udvarias!

ÁDÁM: Éva!

ÉVA: Egy nyomorult almáért sirni engedsz.

ÁDÁM: De kérlek szépen...

ÉVA: Ádám, te nem vagy férfi!

ÁDÁM: Az isten szerelmére...

ÉVA: Te gyenge vagy!

ÁDÁM: Meg van tiltva angyalom!

ÉVA: Igazi férfi előtt nincs megtiltva semmi! Ön gyáva!

ÁDÁM: Éva! Éva! Hát nincs-e most is felkötve a karom!

ÉVA: Menjen, meginditom a válópört! (*Zokog.*)

ÁDÁM: Tyhü! micsoda bajba keveredtem! Csak volna még valaki a világon, akitől tiz forintot kérhetnék kölcsön. De nincs, nincs: magam vagyok Rothschild is, de garas nélkül. Ejnye, ugyan nem adna-e az öreg hitelbe? Hé! Mihály ur!

MIHÁLY: No!

ÁDÁM: Nézze csak, otthon felejtettem a pénztárcámat... aztán...

MIHÁLY: Jó, jó, hát csak eredj haza érte. (*Tovább alszik.*)

ÁDÁM: Ezzel nem lehet beszélni. (*Évához.*) Évácskám, Vicuskám lelkem! Verd ki a fejedből azt a bohó kívánságot!

ÉVA: Szégyelje magát! Mióta a világ áll, ez az első kívánságom. Nem smukk, nem drága ruha, nem színházi bérlet, csak egy hitvány alma és ön ezt sem akarja teljesíteni. Válunk!

ÁDÁM *(vállat von)*: Kénytelen vagyok lopni. *(Lábujjhegyen a fához lopózik.)* Mindig becsületes embernek tartottam magamat. Lám mire viszi az asszony az embert. *(Mókázva, visszavisszariadva a fához lép; letép egy almát és gyorsan Évához siet. Az almába mohón beleharap és átadja Évának. Éva az almát mohón megeszi!)*

ÖTÖDIK JELENET.

MIHÁLY: Huh! mi volt ez!

KAR *(à la „Zengő angyalok” megjelennek az angyalok)*:

Szerencsétlen bűnös emberek!

Nem tudjátok, hogy mit tettetek.

Ég haragja dördül ime rátok.

Mint a felhő, úgy követ az átok.

ÉVA:

Bujjunk el, én félek!

(A sűrű levelű bokor nagyobbik felébe dugja a fejét.)

ÁDÁM:

Én bennem is megreszket a lélek.

(Éva mellé buvik, de csak a fejét rejti el.)

ÉVA:

Oh istenem, micsoda bünt tettünk!

ÁDÁM:

Pedig csupán egy kis almát ettünk.

MIHÁLY *(eleinte a fejét vakarva nézeget a fára, azután ide-oda nagyokat lép és körülvizsgálózik)*:

Tyhű, meg vagyok lopva!

Vajjon ki jött ide a tilosba!

El nem gondolhatom

El nem találhatom.

Utána, utána!

Tán még elfoghatom!

(Ellenkező irányban nyomozva el.)

ÉVA:

Jaj de félek, hogy meglátnak!

ÁDÁM:

Minket bizony nem találhatnak.

ÉVA:

Jaj de hátha megtalálhatnak?

ÁDÁM:

Mi sem látunk, ők sem látnak.

KAR:

Hol vagy Ádám?

ÉVA:

Meg ne moccanj lelkem!

KAR:

Hol vagy Ádám?

ÁDÁM:

Istenem, mit tettem!

KAR:

Hol vagy Ádám?

HATODIK JELENET.

MIHÁLY *(lihegve előfut. Rácsap a karddal Ádámra):*

Itt van! Gyere elő!

ÁDÁM:

Oh kegyelem!

ÉVA:

A bűnös nem, nem ő.

ÁDÁM:

A feleségem megkivánta,

Leszakítottam hát biz' én.

Udvarias voltam iránta,

Nem bűn ez éppen, azt hívém.

ÉVA:

Kosarat adni, nem tehettem,

S a bűn oly édes tiltva is!

Ha beleestünk mind a ketten,

Csak egyedül voltam hamis.

KAR:

Távozzatok!

(Az égből a további énekek alatt különféle utieszközök: Bădecker, szivartáska, kalapdoboz, parapli stb, szállanak le; végül később egy gólya, mely csecsemőt visz Éva karjaiba.)

ÉVA *(búsan):*

Minden elveszett!

ÁDÁM:

Minden elveszett!

KAR:

Habár csak holtig fogtok élni,

Tanuljatok csupán remélni!

A szenvedésből kél örömvirág.

S ezenkívül is szép a nagy világ!

MIHÁLY:

Mars ki, mars ki a kapun hát,
Zárva lesz az ajtaja!

(Körmenet. Az állatok a könnyeiket törölgetve mennek Mihály után, amint ez a karddal hajtja Ádámot és Évát.)

ÁDÁM, ÉVA:

Miért is láttuk azt a bűnfát,
S alma rajta mért vala?

KAR:

Alma rajt' azért vala.

ÁDÁM, ÉVA:

Oh mi szörnyű, merre menjünk!
Vigasz nekünk hol terem?

KAR:

Vigasz itt benn nem terem!

ÁDÁM, ÉVA:

Bubánatban el kell vesznünk!
Oh kegyelem, kegyelem!

MIHÁLY:

Nincsen pardon!

ÁDÁM, ÉVA:

Jaj nekünk!

MIHÁLY:

Mars ki innen!

ÁDÁM, ÉVA:

Mit tegyünk?

MIHÁLY:

Rajta gyorsan!

ÁDÁM, ÉVA:

Oly nehéz,
Tudományunk oly kevés!

MIHÁLY *(a karddal)*:

Nesztek! nesztek!

ÁDÁM:

Jaj a lábam!

MIHÁLY:

Nesztek, nesztek!

ÉVA:

Jaj a vállam!

MIHÁLY:

El, szaporán!

ÁDÁM, ÉVA:
Merre menjünk?

ÁDÁM:
Ki a kapun!

ÁDÁM, ÉVA:
Hát siessünk!
Nem látjuk többé ezt a szép helyet!
A lomb, virág, búsan integet.
Utunkra fényt nem derít a remény.

ÉVA:
Ádám örvendj! im nézd mi száll felém!

*(A gólya megjelenik két pólyás babával. Az egyik pólyáról nagy cédula lóg ezzel a fölirással:
„Ábel”. A másik pólyáról meg: „Káin”. Az egyik babát Éva veszi az ölébe, a másikat Ádám.
Gyermeksírás.)*

ÁDÁM, ÉVA:
Hahaha!
Papának (mamának) érzem én magam.
Hahaha!
Jövönk már biztosítva van.

ÉVA:
Ádám én bizom, bizom.

ÁDÁM *(karjait ölelőn tárja Éva felé):*
Velem jön, velem, a paradicsom!

*(Közel a lámpákhoz állanak. A függöny leereszkedik és elzárja mögöttük a paradicsomot.
Mihály még egyet suhint feléjük, azután ő is visszafut a nyíláson, de bizony ezek is.)*

(VÉGE.)

SZÍNÉSZEK ÉRKEZÉSE.

- ELŐJÁTÉK A MISKOLCI ÉVAD ELSŐ ESTÉJÉN. -

SZEMÉLYEK:

A szintársulat mind.

A szinpad Miskolc főutcáját ábrázolja. Az előtérben jobbról a színház épülete.

Az utcán fel-alá járó nép.

A színházi plakát előtt néhány érdeklődő áll. Az egyik csizmadia. Ennek kezében egypár csizma lóg.

CSIZMADIA *(silabizálva olvas)*: „Szinészek érkezése.” Hát még csak most érkeznek? Azt hittem, ma már játszanak is.

A. UR *(a fejét rázza)*: Csupa új név, alig ismerek közüle kettőt.

B. UR: Még nincs itt egy se. Úgy látszik a vonatról egyenesen a színházba jönnek.

C. Ur: Jó hír jár előttük. Nem tudom igaz-e?

CSIZMADIA: A jó hír olyan ritka uram, hogy mindig igaz.

A. UR: Ihol jó egy beretvált képű. Vagy pap, vagy komédiás.

INTRIKUS *(jön a naivával. Idegenül néznek a színházra. Az utolsó szavakat hallotta. Félvállról)*: Mindegy az, uram. Néha a komédiás pap; a pap meg komédiás. *(A hölgynek.)* Ez volna a színház? Ennek kell lennie.

CSIZMADIA: Ez az, színész uram.

(A további beszélgetések alatt a színészek párosával, hármasával érkeznek balról. Ruhájuk és apró uti motyójuk, mint a vonatról érkező utasoké. A járkáló közönség megáll körülöttük.)

INTRIKUS:

Úgy látom zárva van.

NAIVA:

Várunk egykicsit. Oly érdekes ez az utca!

HŐS:

De hát kinél van a színház kulcsa?

Csak nem álldogálunk itt a kövezeten?

KOMIKUS:

A türelem itt kulcsot terem!

CSIZMADIA *(a komikusnak)*:

Ugyan, ha meg nem sérteném:

Az úr esténkint miféle legény?

KOMIKUS:

Én a vidámságnak vagyok magvetője.

HŐS *(lenézőn)*:

Mindig farsangol.

NAIVA:

A tréfák mivelője.

KOMIKUS:

A kávé se jó feketén magába.

Cukrot rakok az élet poharába.

A. UR:

Szóval ön komikus. Az én emberem!

(Kézet nyújt.)

B. UR *(kézet nyújt)*:

A tréfát én is kedvelem.

C. UR *(a főszerelemre mutat)*:

Hát az az ifju, aki a lányra néz?

CSIZMADIA:

Milyen fiatal és máris színész!

FŐSZERELMES *(kissé fátyolos hangon)*:

Hisz éppen ez a legnagyobb értékem!

A fiatalság, ez a tőkepénzem. *(Köhint.)*

C. UR:

Tán énekes?

KOMIKUS:

Azért, hogy ily rekedt?

FŐSZERELMES *(tisztá hangon)*:

Én csak prózában mondok éneket.

SUGÓ:

Ő az, akiért a lányok félrelépnek.

HŐS:

Ő fájdtja jó apák fejét.

FŐSZERELMES *(némi hévvel)*:

Én hirdetem a kopár földi létnek

A fülemile örök elveit!

EGY HÖLGY: Micsoda elv az kérem?

NAIVA *(jelzi: Én mondom el)*:

Keresd meg párod, s ne gondold semmi másra!

Az árva szív magányos néma hárfa.

De ha egy másik szív kerül melléje, -

Megzendül ott a boldogság zenéje.

CSIZMADIA *(lelkessülten)*: No mihánt hazamegyek, megcsókolom az asszonyt!

SUGÓ:

De hol a manóba van a színház kulcsa!

KOMIKUS:

A rím is reá: furcsa!

A. UR:

Még mostan is a színház-kulcsra várnak?

B. UR:

A polgármesterünknel van talán?

SUGÓ (*a színházi szolgának*):

Képzeld magad üldözött struccmadárnak!
s nyargalj!

SZOLGA:

Inkább biciklit képzelek álám.

(*Elfut.*)

A. Ur: (*a sugónak*):

Fogadni mernék: ön mindig a hőst adja.

INTRIKUS (*félvállról*):

A társulat legmélyebbre sülyedt tagja.

SUGÓ (*önérzetesen*):

Énnálam nélkül nincs előadás.

KOMIKUS:

Ő t. i. a sugó.

SUGÓ:

Fájdalom! - mint mondja Viktor Hugó.

HŐS:

A hős én vagyok.

KOMIKUS:

Ki is volna más?

HŐS:

Én vagyok az, ki mindig meghalok,
mert kelleténél többet akarok.

De mentől búsabb életem sora...

KOMIKUS:

Utána antúl jobb a vacsora!

HŐS (*az intrikusra*):

Rendesen ő a halálom oka.

INTRIKUS:

Az már igaz, hogy én szítom a mérget.

Én fakítom az emberi epéket.

Bennem egy kárörvendő ördög táncol:

Én oldom le a szenvedélyt a láncról.

- Hajrá! kuvasz! - Mert elemem a vér.

CSIZMADIA:

Bezárom az ajtót, ha majd szállást kér.

D. UR:

Hát az énekesek!? az énekesek?

BARITONISTA *(dalolva)*:

A társulat rigója én vagyok,

Én dallal fekszem, dallal virradok.

(Rippből: Amit az ember áhít - dallamára):

A földi vándorutra mi mást adott az ég:

szívünk mélyébe gyúrta Isten az ő nevét.

S az angyalok is adtak utravalót nekünk:

a dalt, a dalt, amelytől bút-bajt elfeledünk.

KAR:

Nincs egyebünk az égből, csak a hit és a dal,

daloljon hát az ember, kivált míg fiatal.

Erdő is daltól hangzik: dal zeng a lomb alól,

Mindenki boldog addig, amíg szívből dalol.

EGY SZINÉSZ:

No itt van már a szolga.

MIND *(a szolgára néz)*:

No, itt a színház kulcsa?

SZOLGA:

A polgármesternél nincs a kulcs!

MIND:

No ez mégis sok! Hát hol a kulcs?

IGAZGATÓ *(jön sietve, lihegve)*:

Mi baj? Mi baj?

MIND:

A kulcs nincs meg.

IGAZGATÓ:

A kulcs? *(Az alsó zsebére csap.)*

Ihol van e! *(A szolga elkapja és elsiet.)*

De várjunk, hölgyek és urak:

még egy kulcs az, amit keresnünk kell,

egy másik kulcs nyit nekünk be utat,

egy másik kulcs, mely jobban érdekel:

egy aranykulcs - a közönség szívéhez.

Ezt kell minékünk itten megtalálnunk,

hogy méltók legyünk e város híréhez,

a színészet e fölszentelt helyéhez!

(A nézőtér felé fordul s előre lép.)

Tisztelt közönség, jó estét kívánunk!

Örömmel léptünk Miskolc városába,

a magyar színészet bástyája ez.

Érezzük, hogy a régi nagyok árnya

körültünk, újak körül lengedez,

s ezt súgja nekünk: „Miskolc címerében
szőlőfürt van a magyarnak kezében.
A miénk e fürtnek édessége?
a miskolciak magyar lelkesége”.
Az új művészcsapatnak új vezére
ím új zászlót tűz a régi helyére,
s egy cseppet kér a szőlőfürt levéből:
Miskolc népének szeretetéből.

ARGYRUS KIRÁLYFI.

TÜNDÉRIES DALMŰ
EGY FELVONÁSBAN.

SZEMÉLYEK:

ARGYRUS
TÜNDÉR ILONKA
FILÁRI, csillagvizsgáló
TÜNDÉRKIRÁLY
AKLETON, Argyrus apja
IBOLYA, tündérleány

Királyné. Boszorkány, Kertészek. Udvari nép. Tündérek.

ELSŐ JELENET.

Pompás kert. Középen almafa fényes levelekkel, félig nyílt ezüstvirágokkal.

Alatta gyeppamlag. A háttérben királyi palota.

Akleton, királyné, Filári, udvari nép, kertészlegények.

(A fát bámulva állanak.)

KAR:

Minő csudálatos növény!

Mag nélkül nőtt egy éj ölen.

Ezüstvirága megjelen

Mindennap, minden reggelen.

S midőn az est homálya száll,

Aranygyümölcsessel rakva áll.

Fénylő ezüst, fénylő arany

Hajnalra mind, mind oda van!

A lombokon gyümölcs helyett

Csak harmatcseppek fénylenek

Minő csudálatos fa ez:

Gyümölcse nő, gyümölcse vesz!

A kertészlegények a dal végső sorainak mindinkább elhaló ismétlésével távoznak.

AKLETON:

Filári állj elő!

Te vén jóvendölő,

Ki a szívekben és a csillagokban

Miként a könyvből olvasol,

Mondd meg: mi van e mély titokban,

Mely álmaimtól megrabol?

Ki hozta ezt a fát?
Ki hordja aranyát?
Miért borul az őr szemére álom,
Midőn a tolvajt lesve áll?
Ma reggel is halottként fekvé látom?
S nem volt a fán az alma már.

KAR:
S nem volt a fán az alma már!

FILÁRI:
Tudós könyvemben
Annyit kerestem,
Sehol semmit nem találtam!
Csillagokban
Buvárokodtam,
Turul szívében is vizsgáltam:
Bontatlan áll a mély titok,
Beléhatolni nem bírok!

AKLETON:
Nem tűröm itt tovább e fát:
Forgácsoljátok tüzre hát!
Fejszét elő! Döntsétek el!
KERTÉSZLEGÉNYEK *(fejszékkal rohannak elő).*

AKLETON:
Maradjon puszta ez a hely!
(Alkonypir. A fa virágai egészen kinyílnak.)

MÁSODIK JELENET.

ARGYRUS:
Megálljatok! Apám, bocsánat!
Őrévé állok én e fának.
Az éjjel bűvös álmot láttam:
Fehérlő hattyu szállt felém,
És hozzám zengte hangja lágyan,
Hogy ezt a fát őrizzem én.

AKLETON:
Jól van fiam belátom:
Sokszor igaz az álom.
Egy éjen át álljon tehát,
Te tán megőrzöd ezt a fát.

Kertészlegények és az udvari kíséret kara miközben Akletonnal, a királynéval és Filárral együtt távoznak:

Minő csudálatos növény! *(stb. mint előbb.)*

HARMADIK JELENET.

Argyrus egyedül. Később Ilonka és a tündérek.

*(Halk zene. Az alkonypir homályba megy át.
A fa virága lehull s a fán zöldes aranyalmák ragyognak.
A csillagok és a hold megjelennek.)*

ARGYRUS:

Alszik körültem fű, fa és virág.
Álomra hajlott az egész világ.
Ébren csupán én magam vagyok,
S aranyba váló almafám.
Virrasszatok ti szép csillagok,
Amíg a hajnal jó reám.
Kimondhatatlan édes sejtelem
Vonul keresztül most a szívemen:
Eszembe jut a bűvös álom,
Mit hajnalórán láttam én:
Fehérlő hattyu ült ez ágon,
S szívem elolvadt énekén.

(Az aranyalmák ezalatt megnagyobbodnak és zöldes ragyogásuk fénylő sárgává változik.)

TÜNDÉRKAR *(halkan a távolból):*

Tündérországból, hol a hajnal ébred,
Jöttünk mi el te szép királyfi érted.
Ezüstköd ágyunk,
Öröm világunk;
Szerelem nélkül nincs boldogságunk.

ARGYRUS:

Minő csodás, bűvös szép ének!
Miként ha égből hangzanék,
Tündérei talán az éjnek?
S daluktól visszazeng az ég.

TÜNDÉRKAR *(miközben odaérkeznek):*

Hajunk ragyog, miként a nap sugára,
Fátyol hull gyöngé vállaink havára;
A szellőn szállunk,
Hozzád találunk,
Szemedre édes álmokat bocsátunk.

(Leszállnak a magasból a fára és levetik a hattyuruhát.)

ARGYRUS:

Ébren vagyok? Ez nem lehet!
Hiszen ez egy tündérsereg!
Közöttük szívem képét látom
Oly égi bájos tünemény!
Ah istenem, ha ez is álom,
Ne ébredjek föl soha én!

ILONKA *(a fa alá szállva megrázkódik s hattyuruhája lehull):*

Eljöttem hozzád minden éjjelen:

Ide vonzott az égő szerelem.

Távol világból, tündérországból,

Hol örök hajnal bibora lángol;

Ahol a szív egyszer szeretni vágy',

És bánatában hervad a virág.

KAR:

Ahol a szív egyszer szeretni vágy',

És bánatában hervad a virág.

ARGYRUS:

Ki vagy te álomszép leány?

ILONKA:

Neked való, másnak talány.

KAR:

Neked való, másnak talány.

ILONKA:

Anyám egy rózsza volt,

Apám egy napsugár.

Forró csóktól hajolt

A gyöngye rózsaszál.

És kelyhéből legott

Illat szállott elő...

Ez illat én vagyok:

Családfám rózsató.

Nevem Ilonka, lásd,

S tündérleány vagyok,

Rajtam sugárpalást

És harmatgyöngy ragyog.

Mióta láttalak

Egy nyári éjjelen

Lelkem hozzád tapadt

S talán ez végzetem...

ARGYRUS:

Káprázik a szemem!

Nem, ezt nem hihetem!

ILONKA:

Fogd meg hát a kezem...

ARGYRUS *(a kezét megragadva):*

Fehérlő lágy selyem!

ILONKA:

Nézz a szemembe mi van ott?

ARGYRUS:

Bűbajos kéklő csillagok!

ILONKA:

Tapintsd meg a hajam...

ARGYRUS:

Hullámozó szinarany!

(A kezeibe vett fürtöt ajkaihoz emeli.)

ILONKA:

Hiszed-e hát, hogy ez nem álom?

ARGYRUS:

Álomnál szebb vagy te nekem!

Maradj itt édes boldogságom!

Kössön hozzám a szerelem!

ILONKA:

Ha a szived az enyém egészen,

Tündérházamból hozzád járok én:

Eljövök minden csillagos éjen

Amíg a hajnal nincs az ég ivén.

ARGYRUS:

És én itt várlak majd, epedve érted

Mihelyt az első csillag megjelen,

S midőn álomra hajlik az élet,

Velem virraszt a boldog szerelem.

ARGYRUS és ILONKA *(kettős):*

Kezed a kezembe!

Szived a szívemre!

Lelked a lelkembe szálljon!

Nézz hát a szemembe!

Lángoló szívembe!

Szerelmes aranyvirágom!

Szeretsz-e? Szeretlek!

Szívemhez ölellek!

Nélküled ne éljek rózsám!

Virága keblemnek,

Csókolj meg, ölelj meg!

Simulj csak, simulj csak hozzám!

(A gyepamlagra ülnek. Ilonka Argyrus keblére hajtja a fejét.)

TÜNDÉREK *(a párt körültáncolva):*

A szerelem bűvös bájos álom

A szívbe szálló boldog lélek álma

Mindenki egyszer szeret a világon:

A tündér, az ember, virág és madárka.

S ha a szív szeretett

Ujra nem szerethet.

Elhervad a virág, dalt vesz a madárka
És a tündérleány meghal bánatába.
(*Lefeküsznek Argyrus és Ilona köré.*)

NEGYPEDIK JELENET.

Előbbiek. Boszorkány.

BOSZORKÁNY (*némán, lábujjhegyen lopózik Ilonkáig. Ilonkának haját elragadtatással nézi, azután ollóval levágja és a fűtöket fenn lobogtatva gyorsan távozik.*)

ILONKA (*fölretten. Sirva és kezeit tördelve*):

Jaj szép hajam, arany hajam!
Jaj odavan! Jaj odavan!
Miért is jöttem udvarodba!
Fejemnek éke megrabolva!
Ilyen gyalázat ért, szegény fejem!
Jertek tündérek gyorsan el velem!

TÜNDÉREK (*ezalatt felugrálnak és sirnak*):

Ilyen széken! Ilyen csúfság!
Boldogságból szomorúság!

ARGYRUS (*kardot ránt*):

Hol van a gaz lator?
Ezért vérrel lakol!

ILONKA:

Isten veled! Isten veled!

ARGYRUS (*a kardot elejtve*):

Ne menj el: szívem megreped!

(*Ilonka és a tündérek szállnak.*)

ILONKA:

Örökre válunk!
Hazánkba szállunk!
Isten veled! (*El.*)

ARGYRUS:

Nem, ez nem lehet!

(*Néhány lépést fut Ilonka után, majd a földre borul és zokog.*)

A következő ének alatt a fa fokokint meghervad, az almák eltűnnek; a megsárgult levelek lehullanak.

ARGYRUS (*a fához támaszkodva*):

Azt hittem ez a szerelem fája:
Édes öröm fakadó virága
A boldogság az aranyalmája,
Azért hajlik felém minden ága.
Ez a fa a búbánatnak fája,
Temetőbe való a virága!

Boldogságom elástam alája!
Koporsómnak legyen a deszkája!

(Sirva borul a fához, majd hirtelen fölkapja a kardját.)

Átkozott pokolfa vessz el!

(A kardot a fába döfi.)

A fából a döfésre két nagy szárny csap ki, amely lebegve megindul Argyrussal, kit két alsóág a fához szorít. Megindulnak a halmok, hegyek, folyók, tengerek, havas és viruló vidékek stb.

ÖTÖDIK JELENET.

Argyrus és a boszorkány.

BOSZORKÁNY *(seprűn ülve repül a levegőben, miközben a haját a kezében lóbálja).*

ARGYRUS:

Im a rabló rut boszorkány!

(Midőn a boszorkány el akar mellette suhanni, kardjával hozzáujt.)

Pokolba veled!

BOSZORKÁNY *(sikoltva a mélybe hull, miközben a haj aranyszálai a levegőben szállingóznak.)*

A fa szárnyai leereszkednek. Az egész megsemmisül egy ragyogó palota előtt tündéri pompás környezetben.

ARGYRUS:

Mily ragyogás, minő a pompa!

Arannyal mind, mind bevonva.

A nap talán itten ébred.

S innen szállnak a csillagok?

Szivem nem fáj, újra éled,

Érzem: Ilonkám nál vagyok.

(Az ablakhoz lép.)

Nyisd ki, nyisd ki ablakodat,

Találd ki, hogy ki kopogtat?

Én vagyok itt, a királyfi,

Eljöttem az almafáddal.

Talán nem is kívánsz látni?

Oh hadd szóljak szép orcáddal!

Gyászzene. Harangzugás.

Milyen bús, szomorú hangok!

Sirnak, sirnak a harangok.

A nagykapu szárnyai szétnyílnak. Gyászfátyolokba öltözött tündérsereg. Utánok hattyuk által vont üvegkoporsó, melyben virágok között Ilonka fekszik.

IBOLYA *(vagy: vegyes kar)*:

Volt egyszer egy tündérléány,
Arca rózsaszín, keble fehér márvány,
A két szeme gyémánt, haja arany
És boldogságra született, -
Mégis mégis minő boldogtalan,
Mert föld fiába szeretett.

ARGYRUS:

Istenem, innen temetnek!
Szívem, szívem ne repedj meg!

IBOLYA *(vagy: vegyes kar)*:

Kivisszük a liliomos kertbe
Virágok közt legyen eltemetve;
Boruljon rá szomorúfű ág,
És a könnyező virágok,
Ne fájjon lenn boldogtalansága
Aludjék szép csendes álmot.

ARGYRUS *(odarohan a koporsóhoz. Kiáltva)*:

Szép Ilonkám! Én szerelmem!

TÜNDÉREK NAGYOBB KARA:

Mi ez? Honnan jön ez az idegen?
Talán ez volt, akit szeretett.

KISEBB KAR *(halkan)*:

Ez volt, akit szeretett.

TÜNDÉREK:

A csók át nem forr a halálhidegen;
Többé őt föl nem ébresztheted.

KISEBB KAR:

Többé őt föl nem ébresztheted.

ARGYRUS:

Ilonka! Ilonka! Szívem meghasad!

IBOLYA:

Ne háborítsd, ember, a holtakat.

TÜNDÉRKIRÁLY:

Ki vagy, ki vagy, te síró idegen?
Halott virágom honnan ismered?
Éles gyanu sikolt át szívemen.
Te vagy, kiért a bánat ölte meg.
Óh téphet már a fájdalom viharja
Velünk zokoghatod a kinokat.
A szemfedő örökre eltakarja
Szegény, boldogtalan lányomat.

ARGYRUS:

Nem holt ő, csak a szive nem dobog,
Lelkét egy csókban nékem adta át,
Ha van Isten, én életet hozok:
Csókom megoldja a halál fagyát.
(*Megcsókolja Ilonkát. Kiáltva.*)
Oh, ébredj fel, mert szivem megszakad!

ILONKA (*mozdulatot tesz*).

TÜNDÉREK (*a gyászfátyolt ruháikról levonva*):
Ő él! Ő él!

A szerelem fényes csudája ez!
Amely élőket koporsóba tesz,
S a holt szívet feldobogtatja,
Ez a szerelem csudahatalma!

ARGYRUS:

Én szerelmem, boldogságom!

ILONKA:

Véget ért a szörnyű álom.

ARGYRUS:

Enyém vagy már örökre,
Visszaragadtalak a halál öléből,
Lelkem felét adtam örökbe,
Te is adj, gyönyöröm, a szived feléből.

(*Kiemeli a koporsóból.*)

ILONKA (*esetleg kettős*):

Tiéd vagyok, tiéd vagyok,
Mig az égen csillag ragyog,
Mig a szivem dobogva fut,
Mig a lelkem szeretni tud.

A szerelem rózsakereszt:
Nincsen rajta semmi felhő,
Mégis mindig hull a zápor
Rózsám csókos ajakáról.

A szerelem tündérmező:
Virágokkal fekvő, kelő
Égbeszálló pacsirtája
Boldog szívünk sóhajtása.

A szerelem ezüstpatak:
A mennyország benne halad
Az angyalok ránk nevetnek,
Boldogságról integetnek.

A szerelem tündérország:
Napja, rózsám, a te orcád.
Ha rád nézek, majd meghalok,
Szerelmemben elolvadok.

(Összeborulnak.)

TÜNDÉRKIRÁLY:

Átadom a tündérkirályságot.

A boldogság legyen koronátok.

(A koporsó trónná alakul. Tündérballet.)

KAR:

Föl vigalomra, zenére!

Ünnepet ül ma a szerelem.

Bús temetésnek a vége

Boldog Ilonkánk násza legyen!

Kedve derüljön a föld tetején,

Ifju, öreg, lány és a legény

Mert diadalt arat a szerelem

Minden időben, mindeneken.

(Vége.)

ZENDÜLÉS A POKOLBAN.

LÁTVÁNYOS BOHÓSÁG,
HÁROM FELVONÁSBAN.

SZEMÉLYEK:

AZ UR
MIHÁLY ANGYAL
LUCZIFER, az ördögök császára
NEMTOMQUI FERENCZ
SÁRA NÉNI, felesége
SATANELLA, sátánkisasszony
JUDÁS, kapus
DÓ, ORDÓ, BORDÓ, őrsátánok
PUPOS ÖRDÖG
CZEREMÓNIAESTER
KRUGÓ, hirdető,
LACZI, JANÓ, elkárhozottak
Dr. NYUZOMSZKY,
RIPOSZTIN,
APRÓ ÖRDÖG

Miniszterek, diszes és disztelen ördögök, sátánhölgyek, elkárhozottak, angyalok.

Színhely a pokol. - Az első és második felvonás története között egy évi időköz.

A második felvonásban a következő képletek:

1. *A lázadó angyalok büntetése.* - 2. *Az ördögök missiója.* - 3. *Az elitéltek.* -
4. *Az elkárhozottak.* - 5. *A pokol kapuja.* - 6. *Luczifer palotája.*

A második felvonásban *ördögtánc*.

ELSŐ FELVONÁS

Vörös lámpások fénySORA. (Tehát nem görögtűz.) Magas lábakon álló ketreczek, melyekben az elkárhozottakat őrzik. A ketreczek a függöny felgördülésekor homályosak, úgy hogy a bennők levőket csak éppen hogy sejteni lehet, csupán a háttérben levő két ketrecz világos, az egyikben Laczi cigány, a másikban Janó tót. A ketreczek előtt ördögök strázsálnak.

I. jelenet.

DÓ, ORDÓ, BORDÓ, JANÓ, LACZI.

DÓ *(ásítva)*: Lucziferre mondom, hogy irigylem ezeknek az elkárhozottaknak a dolgát.

ORDÓ: Ugyan miért?

DÓ: Hát ezeknek mégis van valami foglalkozásuk, minket meg öldös az unalom.

BORDÓ: Halljátok, én nem ismerek nehezebb munkát az unatkozásnál.

ORDÓ: Az igaz, csak hogy az unatkozásban még nem szakadt meg senki.

DÓ: Bizony a felséges császár nekünk is csinálhatna hébe-korba egy jó napot.

A kapun erősen dörömböznek.

BORDÓ: Valaki dörömböl.

DÓ: Judás alighanem kortyogat. *(Kezével ivást jelez.)*

ORDÓ: Szokás szerint.

BORDÓ: Kíváncsi vagyok ki lehet az, aki a kapun akar bejönni.

DÓ: Az igaz, hogy a pokolba a mennyből dobják alá a lelkeket és a kapun csak az jön be, aki a mennyországban nem is volt.

ORDÓ: Az ördögöknek meg nincs már dolguk a földön, mert a szabadkőmives testvérek ugyancsak jól munkálkodnak.

BORDÓ: Jaj csak el lehetne innen szökni, egyszerre kinyitnám a kaput.

LACZI *(kidugja arcát a ketrecből és a szomszédja felé fordul)*: Hallod-e te drútos! Nem adnám egy vak lúért, ha tudnám, hogy ki zserget a kapun.

JANÓ: Had miért megvagyol kíváncsi?

LACZI: Azsért, hogy ném-é atyámfia azs uj elkárhozott.

JANÓ: Had hogyan gondolsz aztat bratye?

LACZI: Hugyan gondolom, hát csák onnan, mert a mi nemzetségünknek ázs á tulajdonsága, hogy sohasem sokott egyenes uton járni, astán ezs is gerbén gyün a pokolba.

(A kapudöngetés ismétlődik.)

II. jelenet.

JUDÁS, NEMTOMQUI FERENCZ, ELŐBBIEK.

(Judás tántorogva jön egy óriási kulcscsal.)

JUDÁS: Ki ki lehet az a czu-czudar, a ki ki restel felmászni az égbe, hogy onnan dobassék alá, hanem ahelyett egyenesen a kapun aka-kar bejönni?!

FERENCZ *(künn)*: Ereszszenek már be, hiszen az orrom a fülemhez, a fülem meg az orromhoz fagy ebben az átkozott hidegben.

JUDÁS *(a kulcsot beleteszi a zárba és forgatja)*: Attól tartok: idebenn meg nagyon is meleged lesz öcsém.

FERENCZ: Inkább olvadjak el mint a vaj, hogysem olyanná meredjek mint a szikla.

JUDÁS: De megcsip a szikra, aztán jajgatsz.

FERENCZ: Nem bánom én, csak ereszszen már be, mert megharagszom.

JUDÁS: Nem sokat ártasz vele.

FERENCZ *(dühösen)*: Hát mért nem nyitja már ki azt a kaput!

JUDÁS *(meghökken)*: Lassabban hej!

FERENCZ *(még dühösebben)*: Minek tesznek ide ilyen haszontalan kapust, aki csak lotyog, aztán megvárakoztatja az utast. Mér nem kotródik az ilyen Pestre házfelügyelő úrnak.

JUDÁS *(felhorkan)*: Ne kiabálj te pokrócz!

FERENCZ: Bepanaszolom kendet Luczifernél. Elcsapatom, kicsapatom, megcsapatom. Ha nem hiszi, majd meglátja.

JUDÁS *(kinyitja a kaput)*: Micsoda goromba fráter ez?

FERENCZ: Micsoda hanyag páter ez?

JUDÁS: Én Judás vagyok, történelmi személy, hiszen hallhattad hiremet.

FERENCZ *(végig nézi aztán gúnyos hangon folytatja)*: Elmehetsz a történelmi hirneveddel, ugyancsak olcsón adtad el a mennyei jussodat.

JUDÁS: Nem magam vagyok a kinek pénz a Krisztusa, sőt azt mondhatom, hogy minden ember pénzért adja el a mennybéli jussát.

FERENCZ: No én nem pénzért adtam el.

JUDÁS: Talán gazdag vagy?

FERENCZ: Csak voltam.

JUDÁS: Nincs pénzed?

FERENCZ: Bizony, öreg, eltaláltad.

JUDÁS: De a kapunyitást meg kell fizetned, különben kilöklek.

FERENCZ: Fizetni!? Hogy a pokolba ne! Még a földön se. Ez a kifejezés nem volt benn a szótárban soha. De váltót azért adok.

JUDÁS: Akkor aló mars! *(Kinyitja a kaput.)*

FERENCZ: Aló mars! *(Kilöki Judást az ajtón.)*

DÓ *(nagyot ordít)*: Fegyverrrrbe! *(Az ördögök vasvilláikat oldalukhoz fogva glédába állanak.)*

III. jelenet.

LUCZIFER. SATANELLA, ELŐBBIEK,
LUCZIFER KÖRNYEZETE.

Luczifert a kisebb és nagyobb ördögök menete megelőzi, hölgyekkel és miniszterekkel körülvéve jön. Luczifer trónon ül és négy ördög viszi; a miniszterek egyszerűbb széken, frakkjuk szárnyát két-két ördög fogja.

ÖRDÖGKAR.

(A távolból kezdődik a dal, aztán mindig közelebb jön.)

Lenn a föld szívében, hol a láva forr,
Terjed messze, mélyen a szörnyű pokol.
Ez a sátán üstje: nagy birodalom,
Nincs ki megingassa, nincs olyan izom.
Császáruk Luczifer, örökkévaló,
Országában mindig több lesz a lakó.

A földre kinyújtja aranyos kezét,
S így magához huzza földiek lelkét.
Lenn a föld szívében, hol a láva forr,
Terjed messze, mélyen a szörnyű pokol.

(Judás dörömböl.)

JUDÁS *(orditva)*: Eressz be te földről letaszígt, egekből kitaszígt gézengúz! Eressz be te bankcsináló hóhérinas! Eressz be te országháborító! te ördögüző gonosz lélek!

LUCZIFER: Micsoda zaj ez? Micsoda ordítozás? Mi történik itt?! Hiszen ez az én kedves Judásom hangja! Beszélj Bordó!

BORDÓ: Felséges uram! Mindenható ördögcsászár! Ez a kóbor lélek éppen most jött a 13-as számú üstökösfiakkeron a felső világból és egyenesen a pokol kapujának tartott. Azonban Judás nem akarta őt beereszteni fizetés nélkül.

ORDÓ: Minthogy kérem alássan egy kis gugyit óhajtványozott kortyintani a Salamonnál.

LUCZIFER: Bocsássátok elém a vén részegest!

(A kísérők a kapuhoz futnak és beeresztik Judást.)

JUDÁS *(letérdelve)*: Felséges uram! Legalázatosabb szolgálodat ez a pokolba szakadt mákvirág csúful megbántotta.

LUCZIFER: Ugy hallom, vén boroshordó, te itt kapupénzt zsarolsz.

JUDÁS: Dehogy zsaroltam, felséges ur! Csak azt akartam megtudni: vajjon ajándékozó kedvében van-e ez az új jövevény.

LUCZIFER *(dühösen)*: El vele a dutyiba! Ne adjatok neki mást, csak vizet. Nem engedem tisztviselőim jóhírnevét a pesti házmesterek nivójára süllyeszteni.

JUDÁS: Felséges ur! Inkább fojtass egy pálinkáshordóba, hogysem vizre kényszerítsd torkomat! *(Elczipelik.)*

LUCZIFER *(Ferenczhez)*: Ki vagy te kóbor lélek, ki önszántadból lépsz birodalmamba?

FERENCZ: Ferencz a nevem.

LUCZIFER: Mi a foglalkozásod?

FERENCZ *(félre)*: Nekem ugyan sohasem volt foglalkozásom, de hátha itt dologra fognak! Majd olyan mesterséget mondok neki, amilyenben nem szakad meg az ember dereka.

LUCZIFER: No mért nem felelsz?

FERENCZ: Nagyon magas a mesterségem, hát várni kellett egy kicsit, hogy odaérjek. *(Leteszi a pakktáskáját.)*

LUCZIFER: Nos hát mi a mesterséged.

FERENCZ: Toronygombaranyozó vagyok.

LUCZIFER *(gondolkodva)*: Hm. Biz e magas mesterség. De hogyan van az, hogy nem jelentetek be nálam?

FERENCZ: Hát elfelejtettem vizitkártyát hozni magammal, mert a szokást nem tudtam, felséges uram. Hogy is tudtam volna, hiszen még az öregapám sem járt soha a pokolban.

LUCZIFER: Hát te hogyan kerültél ide? Nem voltál odafenn a Birónál? *(Az égre mutat.)*

FERENCZ: Bizony nem voltam én felséges uram! *(Ledobja a bundát.)*

LUCZIFER: Fura gyerek vagy öcsém! Hát aztán mért nem voltál?

FERENCZ: Azt hallottam, hogy az ég utja nagyon rögs, nekem pedig tizenhárom tyukszemem van; aztán meg nagyon fáztam: gondoltam itt jó meleg lesz, és a mint érzem nem is csalódtam. *(Levet egy überziehert.)*

LUCZIFER: Csakugy dől belőled a hazugság, bizonyosan sok bünt követtél el.

FERENCZ: Becsületemre mondom: soha egyet sem.

LUCZIFER: Nono! A bibliában az áll, hogy az igaz is hétszer botlik napjában.

FERENCZ: De az is ott van, hogy „nincs igaz ember csak egy is.”

LUCZIFER: Jó nyelved van, de ne feledd, hogy a pokolban vagy és itt a bűn nem bűn, hanem érdem.

FERENCZ *(örömmel)*: Nem?! Oh felséges uram, ha tudnád mennyi bünt követtem el, egyszerre az ördögök főgenerálisává érdemesitenél.

LUCZIFER: Mondd el életed történetét.

FERENCZ: Mingyárt uram, csak ezt az egypár kabátot vetem le, mert átkozottul meleg itt az éghajlat. *(Levet egy csomó kabátot. Ezalatt a csoport más rendben helyezkedik el a trón körül.)*

LUCZIFER: Nos, halljuk a históriádat!

FERENCZ: Hosszan mondjam uram, vagy röviden?

LUCZIFER: A mulatságosa hosszú legyen, mint a Volga-híd, az unalmasa meg rövid, mint az egri szoknya.

FERENCZ: Akkor felséges uram, jobb, el sem kezdem, mert az én életem csupa kinszenvedés, hanem ha akarod, hát majd hazudok hozzá mulatságosat.

LUCZIFER: Hazudni ne próbálj, mert én belátok a lelked közepébe.

FERENCZ *(félre)*: Hiszi az ördög. *(Fenn:)* Hát hogy előlről kezdjem, születtem Németországban.

LUCZIFER: Mingyárt gondoltam, mert igen hamis a kinézésed.

FERENCZ: Ne szakíts félbe uram, mert összezavarod gondolataimat.

LUCZIFER: Goromba fráter vagy, de megbocsátom, mert nem ismered a szokást. Beszélj.

FERENCZ: Születtem tehát Ausztriában, ezer nyolczszáz... *(gondolkozik).*

LUCZIFER: Az előbb azt mondtad: Németországban.

FERENCZ: Mindegy ördög az uram!

LUCZIFER: Szépen jellemzed szülőföldedet.

FERENCZ: Mit ér nekem, ha szülőföldem volt, de kenyérem meg nem.

LUCZIFER: Kik voltak szülőid?

FERENCZ: Mikor hogy. De mindenesetre magas rangú személyek lehettek, mert mindig aristocraticus hajlamaim voltak.

LUCZIFER: Ki nevelt fel?

FERENCZ: Két éves koromig az anyám, azután egy komédiás, a kitől megtanultam kötélén táncolni és bukfenczet hányni a levegőben.

LUCZIFER: Hát aztán?

FERENCZ: Aztán megvett a komédiástól, egy gróf, aki mellett inas lettem.

LUCZIFER: Jó mesterség!

FERENCZ: Éppen nem jó, mert a grófinasból sohasem lesz májszter. Azonban egyet mégis tanultam tőle.

LUCZIFER: Pénzt költeni ugy-e?

FERENCZ: Pénzt költeni és ur lenni vagyon nélkül. *(Leveti a kabátját, mellényben marad.)* Mikor 20 éves voltam, elszöktem tőle és Párisba mentem. Itt a Mirabeauhoz címzett hotelbe szálltam és a vendégkönyvbe azt irtam, hogy vicomte Nemtomqui Franczi vagyok. Egyszerre méltóságos ur lett belőlem, pedig nem volt több pénzem két francnál.

LUCZIFER: Hát hogyan segítettél magadon?

FERENCZ: Azt mondtam a garçonnak, hogy küldje hozzám Rouge bankárt. A garçon elrohant és a bankár öt perc múlva nálam volt. Bemutatkozott és azt kérdezte: mivel lehet szolgálatomra. Azt feleltem neki, hogy adjon holnapig ezer francot, míg a titkárom megérkezik, mert elmaradt tőlem egy megbízást teljesíteni. A bankár látta hogy fényes szobákat béreltem és hogy a formám aristokratikus: azonnal szolgált. Este elmentem egy játékszembe és pénzemnek felét elkártyáztam. Mikor ez megtörtént, félrehívtam a terem tulajdonosát és halkán megmondva álnevemet, kétezer francot kértem tőle, azután megszöktem. *(Nagyot fúj és a mellényét leveti.)*

LUCZIFER: No csak tovább.

FERENCZ: Így éltem én uram folyton: egyiktől is kölcsönöztem, a másiktól is, de ha mind-ezeknek csak ezredrészét is elmondatom velem, egészen meztelenre kell vetkeznem, mert hidd el fölséges ur, hogy a klimád nagyon is pokoli. *(Törölgeti az arcát.)*

LUCZIFER *(a hölgyekhez)*: Legyezzétek őt.

(Két nő Ferencz mellé áll. Ferencz szerelmesen kacsint, hol az egyikre, hol a másikra, aztán csókot czuppan feléjük, de a nők elkapják a fejüket.)

FERENCZ: Beh szépek vagytok tubiczáim!

LUCZIFER: Ugy látszik feleded, hogy uralkodó előtt állasz.

FERENCZ: Azt hittem felséges uram, hogy itt más szokások vannak.

LUCZIFER: No ilyen szokások még a pokolban sincsenek.

FERENCZ: Tehát folytatom uram.

LUCZIFER: Csak röviden.

FERENCZ: Párisban gróf voltam, Londonban már herceg. Itt el akartam venni egy milliomos kisasszonyt, de a könyvkereskedésekben nem találtam olyan térképet, a melyről a hercegségemet meg tudtam volna mutatni, így hát a házasság abban maradt.

LUCZIFER: Tehát nem voltál nő?

FERENCZ: Bár ne lettem volna felséges ur! Hiszen bizonynyal tudod, hogy az ember asszonyok miatt kerül a pokolba.

LUCZIFER: Ebben igazad van. Hát hogyan nősültél meg?

FERENCZ: Londonból Bécsbe kerültem és itt a hunczfut policzájok ledegredáltak, - alig tudtam elszökni tőlök Budapestre.

LUCZIFER: No ugyan jó helyre kerültél.

FERENCZ: Mért mondod ezt uram?

LUCZIFER: Mert ott mostanában éppen nem türik meg a magadfajta genieket.

FERENCZ: Ne hidd azt uram. Hozzád bizonyosan kormánylap jár: abból értesültél. Budapesten éltem én legjobban. Megismerkedtem ott egy nyugalmazott orosz pópával, a ki a szakácsnéjával együtt élte a nyugalom napjait. Pedig uram elhiheted nekem, hogy inkább az ördögök ősanyjával élnék együtt, mint azzal.

LUCZIFER: Tán elvetted te szerencsétlen?!

FERENCZ: El én uram, pedig az hetvenhárom esztendő volt, én meg csak huszonöt.

LUCZIFER: Hát miért vetted el?

FERENCZ: Elgondolhatod uram, hogy nem a szépségeért.

LUCZIFER: Sok pénze volt?

FERENCZ: Kétszázezer és egynehány száz forint.

LUCZIFER: Hiszen az nagy pénz!

FERENCZ: Akkor nagy pénz volt mikor megesküdtem vele, de hét esztendő múlva nagyon kicsiny pénz lett belőle, olyan kicsi, hogy még távcsővel se lehetett meglátni a magját.

LUCZIFER: Persze a szerelmed is megfogyatkozott.

FERENCZ: Elszöktem tőle rögtön, de utánam jött, akárhová menekültem. Hiába könyörögtem neki, hogy galambom, gyönyörű feleségem! kedves Sári néni! Lássá én nem vagyok méltó a maga szerelmére; olyan angyalhoz, mint maga, különb ember való, mint én; - hiába én nem tudom magát megérteni, maga nagy lélek. De csak nem hagyott békét az átkozott: azt mondta, hogy adjam vissza a pénzét. - Persze nem menekülhetek már a földön sehova se tőle, hát ide jöttem felséges ur a birodalmadba.

LUCZIFER: Hátha az is ide jön utánad!

FERENCZ: Nem jöhet ide uram, mert a vén pópa meghamisította a keresztlevelét és a nevét kicserélte a matrikulában egy erényes leányzó nevével, így hát a vénasszony okvetlenül a mennyországba kerül.

LUCZIFER: Mely tettetdet tartod leggeniálisabbnak?

FERENCZ: Melyiket? Azt uram, hogy a hitelezőim számláit sohasem fizettem ki.

LUCZIFER: Hát hogyan lehet az?

FERENCZ: Könnyen, felséges ur, - ha akarod megtanítalak reá.

LUCZIFER: Na halljam.

FERENCZ: Hogy valakinek hitele legyen, mindennek előtt hitelezőre van szüksége.

LUCZIFER: Ennyire én is vittem.

FERENCZ: Hogy pedig a hitelező kinyissa az erszényét, hazudni kell tudni.

LUCZIFER: Miket?

FERENCZ: Én például Franciaországban azt hazudtam, hogy magyarországi birtokaimról nem kaptam még meg az árendát; Magyarországon meg azt hazudtam, hogy franciaországi köszénbányáimról még nem kaptam számadást.

LUCZIFER: És elhitték?

FERENCZ: Hiszen igazat mondtam, mert csakugyan nem kaptam meg soha az egyiket sem.

LUCZIFER *(a miniszterekhez)*: Mit tegyünk ezzel az emberrel?

1. MINISZTER: Jó lesz ha erős ketreczbe csukatjuk, mert ficzfangós az esze.

2. MINISZTER: Sőt ellenkezőleg: hivatalt bizunk rá.

LUCZIFER: Neked van igazad. És mit gondolsz, mit lehetne?

2. MINISZTER: Azt hiszem, jó lenne pénzügyminiszternek, mert a fizetés nem természete és így minden kiadásunk elmarad.

LUCZIFER: Helyesen beszélsz. *(Ferenczhez.)* El vállalnád-e a pénzügyminiszteri tárcát?

FERENCZ: Tárczát? Hogyne fölséges ur, igen szívesen, csak pénz legyen benne.

LUCZIFER: Te bugyellárist gondolsz fiam. Nem. Én miniszterül ohajtalak, pénzügyminiszterül! Itt. Helyben.

FERENCZ: Engem?

LUCZIFER: Mit csodálkozol?

FERENCZ: Hát van pénze a felséged országának?

LUCZIFER: Furcsa beszéd.

1. MINISZTER: Hogyan kérdezhetsz ilyent, hiszen mi találtuk fel a pénzt.

FERENCZ: Ejnye beh okosak vagytok!

1. MINISZTER: És most az a nagy szerencse ér, hogy a pénzünket reád bizzuk.

FERENCZ *(félre)*: Ejnye beh ostobák vagytok!

LUCZIFER: Öltöztessétek fel őt diszruhába.

FERENCZ: Hagyd el felséges uram, kérlek alássan, hiszen ugyis alig tudok hova lenni ettől a nagy melegtől. No éppen kánikulára kellett ideérkeznem!

LUCZIFER: Öntsétek le a hűtő folyadékkal.

(Leöntik fekete porral. Ferencz tüsszög, egy nőtől elkapja a tükröt és visszatántorodik.)

FERENCZ: Jaj de csuf ördög lettem. A tulajdon édes anyám sem ismerne meg ezzel a pofával. Hát még a feleségem. Most aztán nem érzem a meleget.

1. MINISZTER: Törüljétek meg az arcát.

FERENCZ *(tükörbe néz)*: Teringettét, sokkal szebb gyerek vagyok mint voltam!

LUCZIFER: A diszruhát adjátok rája.

(A hölgyek öltöztetik. Ekközben:)

FERENCZ: Ejnye beh csinosak vagytok tubiczáim! Adtok-e majd pusztit a pénzügyminiszter bácsinak?

SATANELLA: Ne beszélj, kérlek, hangosan, mert a császár igen féltékeny.

FERENCZ *(fölhuzza a szemöldökét)*: Tyhü teringettel!

SATANELLA: Hanem majd ha ő nem hallja, akkor beszélhetsz.

FERENCZ: Igazán kedves kis ördög vagy: igen tetszel nekem.

SATANELLA: Ne szólj többet, mert a császár ide figyel.

FERENCZ: Készen vagyok uram.

LUCZIFER *(feláll)*: Kedves Nemtomqui Ferencz, ezennel kinevezlek pokoli birodalmam pénzügyminiszterévé. Luczifer s. k.!

MIND: Éljen!

(A banda tust fuj.)

FERENCZ *(fölül egy székbe és elhelyezkedik)*.

LUCZIFER: Indulhatunk.

FERENCZ *(a közönséghez)*: No ezt sem hittem volna, hogy belőlem valamikor excellentiás ördög ur legyen!

(Zene, ágyulövések, menet el.)

A FÜGGÖNY LEGÖRDÜL.

MÁSODIK FELVONÁS

Előbbi hely. A kalit-örök valamivel többen vannak.

I. jelenet.

DÓ, ORDÓ, APRÓ ÖRDÖG, DR. NYUZOMSZKY RIPOSZTIN.

APRÓ ÖRDÖG *(ugrálva befut)*: Jönnek már, itt jönnek! *(Ránéz a farkára és mint a kis macska midőn a farkára kötött papirost megpillantja, forog, hogy utólérje farkát.)*

DÓ: Kik jönnek?

ORDÓ: Álljunk rendbe!

APRÓ ÖRDÖG: Nemtomqui Ferencz ő excellentiája közeleg, tisztelegjetelek aztán tiszteletlenkedjetelek. *(Farkát hajtva elforog a térről.)*

II. jelenet.

ELŐBBIEK, KRUGÓ, NEMTOMQUI.

(Dobolás. Ferenczet megkötözve vezetik a pokoli rendőrök. Pokoli csőcselék, hallgatók.)

KRUGÓ *(feláll egy székre és papirtekercsről olvas)*: Hm. Ő felsége dicsőségesen uralkodó első és utolsó Luczifer császár nevében... Hm!... adatik tudtára minden valóságos és tiszteletbeli ördög urnak... hm... valamint az elkárhozott uraknak és asszonyságoknak... hm... hogy gróf Nemtomqui Ferencz a pénzügyminiszterségből kicsapatott. - Hm. *(Dobpergés.)*

FERENCZ: Nem jól beszél: elcsapatott.

KRUGÓ: El is csapattál, ki is csapattál, mert csapot ütöttél a kasszába, hm.

FERENCZ (*gunynyal*): Szeretnél volna te azon keresztül folytatni magadnak, hm.

KRUGÓ: Az nem tartozik ide, hm, hm. (*Dobpergés. Folytatja.*) Elcsapatott pedig:

1-szor: azon oknál fogva, mert az alvilág dicső államának egy év alatt minden pénzét el-puczolta, elmulatta és kiadásairól jelentést tenni nem tudott, hm.

2-szor: mert ő felsége a dicsőségesen uralkodó Luczifer császárnak minden feleségét elsze-rette, hm, és valamennyi ördöggkisasszony és ördögnagyasszony bolondult utána, hm.

FERENCZ: 3-szor: a két füled, hm.

KRUGÓ: Minélfogva...

FERENCZ: A fülednél fogva?

KRUGÓ: Ne járjon a szád, nem tartozik ez hozzád.

FERENCZ: A fül az nem, hanem a paragrafus igen.

KRUGÓ: Tehát minélfogva annálfogva legkegyelmesebben határozottatott, hm, hogy gróf Nem-tomqui Ferencz a hétmillió hétszáz hetvenhetedik ketreczbe csukassék, hm - és ott tartassék, hm. Büntetésül pedig mindennap alá kell írnia azon tizezer számlát, a melyet a földön kifize-tetlenül hagyott, hm.

FERENCZ (*vakaródzik*): Kegyetlen ítélet!

KRUGÓ: Költ a pokolország fönnállásának hatodik ezer esztendejében, hm, a bolondok hónapjának 13-ik napján, hm. Luczifer, eská, hm.

FERENCZ: No csak olvasd tovább, mert unom már ezt az ácsorgást itt.

KRUGÓ: Hm. Ezen legmagasabb ítélet alapján van szerencsém átadni önt a kinzómesterek-nek.

FERENCZ: Az ellen protestálok, hogy engem az urak nyakgassanak vagy megnyuzzanak, ez nincs benne az ítéletben.

KRUGÓ (*felteszi a pápaszemét s nézi a documentumot*): Hm. Csakugyan nincs benne. Tehát akkor az öröknek adlak át.

(*Örök előlépnek és Ferenczet belökik egy ketreczbe.*)

DÓ: Itt jó helyed lesz excellentiás uram!

(*Krugó és a kíséret el.*)

ORDÓ: Vigasztalódjál: nemcsak egy pénzügyminiszter léteztényezik a pokolban.

BORDÓ (*egy nagy csomó papírt és kalamárist adogat be hozzá*): Itt vannak a számlák a melyeket át kell olvasnod és aláírnod.

FERENCZ: És ha nem teszem?

BORDÓ: Akkor nem eszel barátom. A has itt is nagy ur. Nagyobb mint te voltál. (*Eltávozik.*)

(*A tér most üres, csak a szomszéd ketreczekben levő elkárhozottak láthatók, kik csendes mun-kában vannak.*)

FERENCZ: Átkozott állapot! Tegnap pénzügyminiszter, ma elkárhozott lélek. No de nem is csuda: 20 millió volt a deficit és ilyen deficit mellett még a földön is elkárhoztatják a minisztereket. Tegnap hatalmas ur voltam, ma annyi erőm sincs, mint egy fiakkeros lónak. Tegnap bársonypamlag, ma kopott lóca az ülőhelyem. Ejnye de bolondot tettem! Egy kissé összehuzhattam volna a bugyelláris száját. De hát tehetek én arról, hogy a fagyaltgyár-vállalat megbukott? Mért van olyan meleg a pokolban, hogy minden fagyalt elolvad benne? No meg aztán ezek az ördögkisasszonyok ördögileg szépek! Satanella legszerelmesebb volt belém. A többibe meg én voltam szerelmes. Haj! Haj! A szerelem sötét ketrecz. Bele estem, benne vagyok.

DR. NYUZOMSZKY (*Elkárhozott. A szomszéd ketreczből*): Szervusz szomszéd! Csakhogy te is ide kerültél.

FERENCZ: Örölsz neki?

DR.: A pokolban csak egy a vigasztalás: azt látni, hogy mások kinja nagyobb.

FERENCZ: Hát neked is vannak kinjaid? Hiszen te nem olvasol számlákat?

DR. (*sóhajt*): Haj! Haj! Nagyobb az én büntetésem mint a tied: énrajtam mindennap kétszer vágnak eret és kilencz decziliter medicinát kell meginnom a saját receptjeim szerint.

FERENCZ: Tehát orvos voltál?

DR.: Még pedig jó orvos. Senki se tudja most úgy értékesíteni a mesterségét, mint én annak idejében.

FERENCZ: Valami titkod volt?

DR.: Nem éppen titok, csak élelmesség. Ha szegény volt a beteg, hamar megszabadítottam a nyomoruságtól. Gondoltam: akár az égbe, akár a pokolba kerül, mindenütt jobb dolga lesz mint a földön; meg nekem is jobb ha hamar elviszi az ördög, mert úgy sem tudja megfizetni az orvosi honoráriumot. Ha gazdag volt a beteg, mindig javult az állapota a kezelésem alatt, de meg nem gyógyult soha.

FERENCZ: Persze addig fizetteted magad.

DR.: Természetesen.

FERENCZ: Hallod-e mondok valamit: kössünk barátságot, vagy ha jobban tetszik szövetséget.

DR.: Milyen barátságot vagy szövetséget?

FERENCZ: Kölcsönösen segélyező alvilági philanthropikus szövetséget.

DR.: Hát aztán mi az?

FERENCZ: Csupán annyi az egész, hogy te segíts nekem számlákat olvasni, én meg segítek neked medicinát inni.

DR. (*örömmel*): Igazán? Nesze pajtás, csak igyál, hanem attól tartok, hogy az első kortyintásod után szétoszlik a mi kölcsönösen segélyező alvilági philanthropikus egyesületünk.

FERENCZ: Ne tarts tőle. Nesze itt vannak a számlák. (*Jobb kezével átnyújtja a számlákat, a bal kezével pedig ezalatt felfordítja a medicinás üveget, úgy hogy a közönség lássa a folyadék kicsurgását.*)

DR.: Hanem addig nem olvasok, míg meg nem kóstolod a medicinát, mert kárba talál veszni a munkám.

FERENCZ: Egy hajtasra kiiszom pajtás. *(Felhajtja az üveget, aztán savanyu pofát csinál.)*

DR.: Lement?

FERENCZ: Egy cseppig. *(Átnyújtja az üveget.) - (Félre.)* Hanem az az egy csepp a mi benne maradt megkeserítette az egész életemet. *(Kezeit hasára szorítva leguggol.)*

DR.: Min busulsz pajtás?

FERENCZ: Sajnálom azokat a szegény betegeket, akiket meggyógyítottál.

DR.: Ne busulj, nem gyógyítottam meg egyet se. Hanem talán a hasad fáj, nekem is fáj mindig mikor beleöntöm a medicinát.

FERENCZ *(örömmel)*: Heuréka! Heuréka! Megvan!

DR.: Mi van meg?

FERENCZ: Örökre megszabadítjuk magunkat a fájdalomtól.

DR.: Hogyan?

FERENCZ: Add ide azt a legkisebb számlát.

DR. *(átnyújtja)*: Minek ez?

FERENCZ: Hát, tudod, engem, a számlák üldöztek, kergettek, hátha a hasfájásom is elmúlik tőle. *(Lenyeli.)*

DR.: Jobban vagy?

FERENCZ: A számla kikergetett belőlem minden fájdalmat.

DR.: Hallod, te jobban kurálsz mint én.

FERENCZ: Hja, tudod, az én eszem mindig okoskodik.

DR.: De nem mindig jól.

FERENCZ: Mindig jól.

DR.: Ha jól okoskodtál volna, nem ülnél abban a majomketrecben.

FERENCZ: Abban igazad van, hanem hallod-e? hát muszáj nekünk mindig itt ülni?

DR.: Bizony innen ki nem viszed többé a lábodat soha.

FERENCZ: Hát nem lehetne kiszökni innen?

DR. *(megijedve)*: Pszt! Még meghallják.

RIPOSZTIN *(a másik szomszéd)*: Azt hiszed te vagy az első akinek eszébe ez megfordult?

FERENCZ: Hát ti is gondolkoztok ezen?

RIPOSZTIN: Nincs a pokolnak egyetlen lakója akinek mindennap százszor meg ne fordulna ez a gondolat az agyában.

DR.: Ne is beszélj róla. Ha kiszökhethénk is innen, hova mennénk? - Az égből visszavernének, a földről meg az eleveneket is egyre ide küldik, hiszen hallhattad elégszer azt a mondást, hogy „eredj a pokolba”.

FERENCZ: Halljátok-e, elkárhozott társak. Nekem reményem van, hogy hamar kiszabadulok innét, mert az ördögkisasszonyok, akiknek ördögileg jól kurizáltam, mindent megtesznek érdekemben. Ha egyszer kiszabadultam, ne busuljatok: ki fogok nyitni minden ketreczet; fel-

nyitom a kintermeket és folyosókat; megeresztem a vízvezeték minden csapját, hogy a tüzek kialudjanak, és összegyűjtöm az elkárhozott lelkeket. - Egyesült erővel minden lehetséges. Az ördögöket szétverjük és visszamegyünk a földre. Ott országot foglalunk magunknak, és megalapítjuk a pokolnemzet köztársaságát.

DR.: Szavadat elhallgatnám ítéletnapig.

RIPOSZTIN: Oly komolyan beszélsz, hogy kétkedni nincs okom. Te lész a köztársasági elnök.

FERENCZ: Nem lehetne tervemet minden elkárhozottal tudatni?

RIPOSZTIN: Csak egy szót sugok a szomszédnak, egy szót, mely évezredek óta először hangzik most a pokolban. Ez a szó be fogja járni a poklot villámgyorsasággal s elfeledteti a kinkat. *(Átszól a szomszédhoz):* Remény! *(A szó tovább és mindig halkabban hangzik, utoljára elenyészik és csend lesz.)*

DR.: Mikor gondolod, hogy terved sikerül?

FERENCZ: Talán még ma, talán holnap.

RIPOSZTIN: Hallgassatok, lépteket hallok. *(Ferencz számlákat olvas. Az orvos medicinát iszik, Ripszstin főbelövögeti magát egy szüntelen csütörtököt mondó pisztolylyal, odább egy másik könyveket rág stb. pokoli foglalkozások.)*

III. jelenet.

JUDÁS, ELŐBBIEK.

JUDÁS *(berugva jön)*: Szervusz, excellentiás öcsém, beh sajnállak!

FERENCZ: Pedig a te állásod sokkal ingóbb, mint az enyém.

JUDÁS *(felsóhajt)*: Ezt még neked köszönhetem. A te pénzedből ittam. Fájdalom, utóljára.

FERENCZ: Nem jönnél közelebb? - Sugok valamit.

JUDÁS *(odanéz)*: Nos?

FERENCZ: Nem lehetne innen kiszabadulni?

JUDÁS: Fájdalom: bizony nem.

FERENCZ: Pedig akkor még több pálinkát fizetnék neked.

JUDÁS *(könnyeit törülgeti és azután a gyomrára teszi a kezét)*: Oh, mily szivrehatón beszélsz a kebelnek!

FERENCZ: Legalább irni segits!

JUDÁS *(indignálódva)*: Goromba vagy! Inni igen, de irni nem szokásom. *(Eltávozik.)*

FERENCZ *(a szomszédokhoz)*: Halljátok-e, mennyi lehet az elkárhozottak száma?

DR.: Sok millió. Hiszen te is tudod, hogy lehetetlen megolvasni.

FERENCZ: Hát statisztikusok nincsenek itten?

DR.: Vannak, uram, de ezek is azért kerültek ide, mert hibásan állították össze a statisztikai adatokat. Különböen láthattad a kerületjüket: egyebet sem tesznek, mint számokat korrigálnak.

FERENCZ: Nem láttam őket.

DR.: Hogyan? Hát még nem láttad a poklot egészen?

FERENCZ: Bizony, hallod, nem jártam én még be egyszer sem.

DR.: Igaz, hiszen te eddig nem voltál elkárhozott. Az éjjel mihelyt elalszol, látni fogod az egész poklot.

FERENCZ: Nem értem.

DR.: Hát azt hiszed, te balga, hogy a pokolban is oly édes az álom, mint a földön? Azt hiszed, hogy itt is gyönyörködni fogsz a szebbnél szebb álmokképekben? Csalódsz. Hiszen ez vigasztalás lenne. Az elkárhozottaknak pedig nincs vigasztalásuk.

FERENCZ: Hát milyen itt az álom? mert én miniszterkoromban sohasem álmodtam.

DR.: Itt abból áll az álom, hogy a pokol minden részét látod alvásod közben, s átrémlik idegeiden minden osztály kinja.

FERENCZ: Borzasztó!

DR.: No, csak először az, később megszokod.

(Kürt vagy tülök hangzik.)

FERENCZ: Mi ez?

DR.: Az alvás óráját jelentik.

FERENCZ: Hát a ki nem akar aludni?

DR.: Itt egyszerre alszik el minden ember. *(Ásit.)*

FERENCZ *(ásít)*.

DR.: No látod, mindjárt alszol. *(Leesik és alszik.)*

FERENCZ *(leül és alszik. Előtte a következő képek tárulnak fel. Zenészek adagiókat játszanak).*

1. *Setéség, dörgés és villámlás között a fellázadt angyalok a pokolba hullnak alá, mely lassankint vörösre világosul. A kép címe: A lázadó angyalok büntetése. Megjegyzendő, hogy az angyalok mikor lehullanak, hófehérek, és sötét vörös színűekké, szóval: ördögökké változnak át.*

2. *Az ördögök missiója. Az ördögök Luczifer trónja köré csoportosulnak és ez a mint ujjával rájuk mutat, emberekké, nőkké, állatokká változnak át, és egyenkint eltűnnek.*

3. *Az elítéltek. Fölről különféle nemzeti ruhákba öltözött alakok: bábok hullanak alá, kiket az ördögök elvonszolnak a térről. Magyar öltözetű nincs közöttük.*

4. *Az elkárhozottak. Hajóféle szerkezeten vonulnak át a szinpadon.*

a) *Fösvények nyakig pénzben.*

b) *Vénasszonyok hosszan kilógó nyelvvel.*

c) *Különféle alakok, a melyek ijesztők vagy rémesek ne legyenek.*

5. *A pokol kapuja. Nagy kapu, melynek nyílásain lángok lövelnek elő. A kapu előtt idomtalan kövezet, melyre rá van írva „Jó szándék”.*

6. *Luczifer palotája. Esményi szép épület, lángok között, rémszobrokkal (bagoly, sárkány, óriási béka stb.). A kapunál portások, szolgálhad. Az épület előtt a Hentzi szobra. A palota mellett bakák.*

IV. jelenet

SATANELLA, ELŐBBIEK.

SATANELLA (*lopózva jön. Az ór megpillantásánál meghökken*): Mily restek vagytok! Nem néztek arra hátra! Nekem úgy tetszett, mintha egy elkárhozott ki akarna törni a ketreczből.

DÓ: Igazán? (*Elfut.*)

SATANELLA (*óvatosan körülnéz, aztán mutatóujját ajkára téve, Ferenczhez fut*): Tanácsot adok, jó tanácsot. Az ördögök nem szeretik Luczifert, mert sok munkát ad nekik, és élvezni nem engedi őket. A te őreid a legzúgolódóbbak. Félóra mulva kezdődik Luczifer névünnepe. Az ördögök a te ketreczed előtt csoportosulnak össze. Lázítsd fel őket. A nők melletted vannak, mert rajongnak érted. Én legjobban melletted vagyok, mert szeretlek.

FERENCZ (*kaczag*): Ördögi szerelem!

SATANELLA: Mondd hogy pokoli, mert tüzes: csaknem elégek tőle. De ime jönnek. (*Elfut.*)

DÓ (*futva és dühösen kérdi*): Mit beszélt veled e nő?

FERENCZ: Szegény barátom, ha tudnád nem kérdeznéd oly dühösen tőlem.

DÓ (*szelidebben*): Hát mondd meg excellentiás ur!

FERENCZ: Arról beszélt, hogy sajnál titeket, mert terhes a hivatalotok és Luczifer nem enged hébe-korba egy kis mulatást.

DÓ: Csitt! ne mondd azt hangosan, a mit mi magunkban sem merünk mondani.

FERENCZ: Hát oly nagy zsarnokság alatt vagytok?

DÓ: Szabadság csak a mennyben van, a pokolban szó sem lehet arról.

FERENCZ: Sőt igen, mert egy ördög miatt vagytok e helyzetben.

DÓ: Annak az egynek nagyobb hatalma van, mint mindnyájunknak.

(*Ordó és Bordó ezalatt lassan közelednek és a beszélők mellett figyelve megállnak.*)

FERENCZ: Mi által?

DÓ: A sok nő által akik körülötte vannak.

FERENCZ: Hogyan értsem ezt?

DÓ: Hát nem tapasztaltad, hogy a ki részén a nők vannak, azé a hatalom. Nők kormányozzák a világot, a nők adnak irányt az ember életének. Vagy a földön nem úgy van? Vajjon miért menekültél ide, ki miatt?

FERENCZ: Brrr! (*összerázkódik.*)

ORDÓ: Ha mukkanni mernénk, a hölgyemények azonnal elárulnának.

FERENCZ: Csak azt mondjátok meg nekem, hogy együtt éreztek-e valamennyien?

ORDÓ: |
BORDÓ: } Mind uram!
DÓ: |

FERENCZ: Akkor majd szólok itt a csoportnak. Segitsetek benne. A nőket már is megnyertem.

(*A menet jön.*)

DÓ: Akkor az ügy is nyerve van.

ORDÓ: Szeretnék egy akkora vivátot kiáltani, hogy a mennyet megrepesztené.

FERENCZ: Nyisd fel a zárat, hogy annak idején kitaszithassam az ajtót.

DÓ *(megteszi)*.

(Diszmenet. Zene. Ének. Az ördögök a ketrecz előtt csoportosulnak.)

FERENCZ: Tisztelt ördög urak! Pokol polgárai! Szegény ördögök! Szót kérek!

EGY ÖRDÖG: Szószot most nem adunk.

DÓ *(oldalba üti)*: Hallgass!

FERENCZ: Hát ha jobban tetszik, hallgatást kérek.

ORDÓ: Halljuk mit akar mondani!

FERENCZ: Tisztelt ördög urak! Hatezer éve mult immár, hogy a despotizmusnak nehéz rabigájában görnyedeztek s e hosszú hatezer év alatt nem mult el egy óra, egy perc, a melyben a szabadság eszetekbe ne jutott volna.

MIND: Ugy van. Jól beszél!

FERENCZ *(kitárja az ajtót s a küszöbre áll)*: Tisztelt ördög urak! Azt hiszem jól esnék nektek, ha foglalkozástokat, az elkárhozottak kínzását, nem kénytelenségből, nem muszájból, hanem tisztán uri passzióból gyakorolnátok. Így rendeltetésteknek éppugy eleget tennétek, mint eddig.

MIND: Természetes! Helyesen beszél! Éljen!

FERENCZ: Így értelmezem én a dolgot, de másképp gondolkozik a ti császártok Luczifer.

MIND: Le vele! Abczug!

FERENCZ: Én is azt mondom. Mert mivel különb ő, mint ti!?

MIND: Semmivel!

FERENCZ: Az is csak olyan ördög mint ti vagytok, egy szőrszállal se különb, csakhogy ravasz politikával császárrá kenette magát.

MIND: Abczug Luczifer!

FERENCZ: De még ez nem volna baj, hanem az már igenis nagy baj, hogy megfélekezett rólatok és mindig nagyobb terheket rak a ti szőrös vállaitokra.

MIND: Ugy van. Éljen Nemtomqui Ferencz!

FERENCZ: Ő nektek adta a munkát és magának tartotta meg az élvezetet.

MIND: Ugy van! Le vele. Abczug!

EGY ÖRDÖG: Abczhűg!

FERENCZ: Ha én volnék a császártok, mindenki azt tenné amit akar, a mihez tehetséget, vágyat érez.

MIND: Éljen a császáruk Nemtomqui!

FERENCZ: Társaim! Testvéreim! Éreztek-e magatokban erőt és lelkesedést ahhoz, hogy Luczifert letaszítsuk a trónról?

MIND: Érezünk! Kalitkát neki és bilincseket! Éljen Nemtomqui!

(Ferenczet fölemelik a vállaikra. Luczifer jön. Négy ördög emeli a trónját. Körülötte katona-ság és hölgyek.)

LUCZIFER: Miféle zaj ez itt? Ki mer itt lázadást szítani!

FERENCZ: Nincs már jogod ilyen hangon bögni. Zsarnokuralmadnak e percztől vége van. Fogjátok le őt!

(Nagy dulakodás. Zaj. Luczifert lehúzzák a trónról a lábánál fogva és két kezét hátra kötve Ferencz elé viszik.)

FERENCZ: Üssétek le fejéről a koronát.

EGY ÖRDÖG *(megteszi)*.

FERENCZ: Tisztelt barátaim! Nagyérdemű ördögök! E percztől fogva szabadok vagyunk. Visszanyert jogainknak első gyakorlata legyen Luczifer elítélése.

MIND: Helyes.

PUPOS ÖRDÖG *(felugrik egynek a hátára)*: Indítványozom, hogy mielőtt itélnénk, Nemtomqui urat nevezzük ki császárukká *(leugrik)*.

(Nagy zshivaj. Zenezaj. A hölgyek mind Nemtomqui köré gyűlnek és kendőiket lobogtatják.)

FERENCZ *(csendet int)*: Mig Luczifer nincs elítélve, addig erről ne beszéljünk.

MIND: Helyes!

PUPOS *(felugrik egynek a hátára)*: Indítványozom, hogy mindenki indítványozzon valami indítványt, hogy mire ítéljük Luczifert *(leugrik)*.

MIND: Ugy van. Helyes.

FERENCZ: Tehát kezd el te pupos!

PUPOS *(felugrik)*: Hozzassuk el Budapestről a Gellérthegyi keresztutczát és járassuk azon, mig csak tele nem lesz a lába tyukszemmel, azután reperáltassuk meg a lábát egy megvakult tyukszemvágó művésszel.

MIND: Éljen!

1-SŐ ÖRDÖG: Indítványom rövid: taníttassuk motorbiciklizni, biztosan kitöri a nyakát.

MIND: Éljen!

2-IK ÖRDÖG: Indítványom még rövidebb: szivassunk vele terézvárosi rövid szivart.

MIND: Éljen!

3-IK ÖRDÖG *(zsidó)*: Én cshak aszthotat mundok, hogy phoczeváljon khüporral rozsdás khuronákat, a mi legyen tholmi oranjból.

MIND: Éljen!

FERENCZ: Kinek van még szava?

4-IK ÖRDÖG: Nekem.

MIND: Halljuk!

4-IK ÖRDÖG: Azt akarom mondani, hogy több szavunk nincsen.

MIND: Éljen!

FERENCZ: Miután a nemes gyülekezetnek több szava nincsen, kimondom az ítéletet:

Tehát: tekintve azt, hogy az első indítvány éppen oly jó, mint a második, és hogy a harmadik ezekkel megegyez, de a negyediket sem lehet elvetnünk: a négy indítványt olyformán egyesítem, hogy elhozzátjuk Budapestről a gellérthegyi keresztutczát és Luczifer azon fog motorbiciklizni. Megjegyzendő, hogy a motorbicikliről a hajtót levesszük, úgy hogy Luczifernek a lába a földet érje s így kénytelen legyen motorbiciklizve járni gyalog. Ezen útjában terézvárosi rövid szivart szí majd és miközben a kezével rozsdás koronákat puczovál. Addig is míg az utcza elhozzatik, az ítélet többi része azonnal fogatosításba vétessék.

MIND: Éljen! Helyes!

5-IK ÖRDÖG: Itt a kerékpár.

6-IK ÖRDÖG: No ülj rá komám!

LUCZIFER: Még lesz idő, hogy megbűnhődtök ezért! *(Dühösen elkerékpározik.)*

PUPOS: Uraim, egy indítványom van!

MIND: Halljuk!

PUPOS: Miután elhatároztuk, hogy országunk ezen derék polgárát, aki nekünk szabadságot szerzett, császárrá tesszük, azon indítványt indítványozom, hogy előbb avassuk ördöggé. Ez volna az indítványom, a többit végezze el a ceremóniamester.

MIND: Helyes!

CZEREMÓNIAMESTER *(hókusz-pókuszokat csinál)*: Ember voltál, ördög vagy, még pedig nagy ördög.

FERENCZ: Köszönöm ássan a megtisztelést.

PUPOS: Egy újabb indítványt volnék bátor indítványozni.

MIND: Halljuk!

PUPOS: Együttal tartsuk meg a koronázási ünnepélyt.

MIND: Éljen!

CEREM. MEST.: A pokol összes ördögei nevében ezennel császárrá nyilvánítalak.

(Görögtűz gyul és tart mindaddig míg a császár el nem vonul.)

MIND: Éljen Nemtomqui Ferencz az új császár!

(Megragadják és trónra ültetik.)

FERENCZ: Köszönöm bizalmatokat. Engedjétek, hogy meghivjalak benneteket a császári palotába egy kis udvari ebédre.

MIND: Éljen a császár! Éljen az ebéd!

FERENCZ: Együttal bemutatom nektek a feleségemet, Satanellát a kinek a szabadság visszanyerésében nagy érdemei vannak, miért is neki a Sátán Ella nevet a mai napon legkegyesebben adományozom.

(Odavonja maga mellé a trónba.)

MIND: Éljen Sátán Ella!

PUPOS: Egy indítványt indítványozok felséges ur!

FERENCZ: No hát csak indítványozz fiam!

PUPOS: Azt indítványozom, hogy ünnepélyedet tánczczal kezdjük, a mi nemzeti tánczunkkal az ördögtánczczal.

FERENCZ: Igen helyes.

PUPOS: Még egy pótindítványt indítványozok felséges ur.

FERENCZ: Halljuk.

PUPOS: Először bemutatjuk neked a németeink tánczát.

FERENCZ: Az nem kell, hanem hozzatok magyarokat, mert azok tudnak legszebben tánczolni. Nem ismeritek a csárdást?

1-SŐ ÖRDÖG: Felséges ur, ha szabad szólnom: azt itt nem láthatod.

FERENCZ: Miért?

1-SŐ ÖRDÖG (*hangsúlylyal*): Mert a pokolban nincsenek magyarok. Egyetlenegy van itt, az is csak olyan ötvenkrajczáros. Egy szót sem tud magyarul.

FERENCZ: Hát hogyan van az, hogy a pokolban nincs a magyar nemzet képviselve?

1-SŐ ÖRDÖG: Ugy uram, hogy a magyaroknak olyan szép nyelvök van, hogy az Uristen a káromkodást is imádságnak hallja, hát csak ott fogja őket a mennyországban.

FERENCZ: No hát hadd lássam a tánczotokat.

(Zene és táncz. A vörös fény különféle színekben váltakozik. A táncznak azzal szakad vége, hogy Ferencz kezébe Sátán Ella a trón alul kivéve zacskót ad. Ferencz belenyul a zacskóba és pénzt szór az ördögök közé. Zűrzsavar támad. A menet megindul. Az ördögök a pénzt kapkodják és egymást a farkaiknál fogva rángatják. Ordó hátramarad.)

ORDÓ: Csak menjetek. Én utánatok több pénzt szedek mint ti a dulakodásban. *(Szedeget jobbra-balra.)*

V. jelenet.

JUDÁS, ORDÓ.

JUDÁS (*szemeit dörzsölve jön*): Micsoda pokoli zaj ez! az ember már nem is alhatik.

ORDÓ: Hát nincs tudalma róla becses agyvelődnek?

DUDÁS: Hogy tudnám, hiszen aludtam.

ORDÓ (*bámulva*): Hát igazán nem tudványozod?

JUDÁS: Mit? Beszélj! Tán berugott ő császári felsége Luczifer?

ORDÓ (*a távolba mutat*): Nézz arra! Luczifer nyargalványoz ott azon az inaszakadt motorbicziklin és terézvárosi rövid szivart szí.

JUDÁS (*bámul*): Mi a kénkö? Csak nem ment el a fölséges esze is kerékpározni.

ORDÓ: Bizony hallod te is nagyobb ur vagy annál.

JUDÁS: Beszélj hát fiam!

ORDÓ *(sietve szedeget)*: Elcsaptuk a császárt. Az új császár Nemtomqui Ferencz, a felesége meg Satanella. Amott haladványoz a diszmenet. *(Szedegetve elsiet.)*

JUDÁS *(szemeit dörzsöli)*: Álmodom-e vagy ébren vagyok? *(Előveszi a butykoszt. Jót húz belőle és megelégedett hangon, kimeresztett szemmel mondja)*: Nem álmodom.

VI. jelenet.

SÁRI, JUDÁS.

(Sári néni a magasból Judás fejére pottyan. A rengeteg szoknya elborítja Judást. Mind a ketten földre esnek. Judás kibontakozik a szoknya alul.)

JUDÁS: Hát te micsoda madár vagy, hogy az emberek nyaka közé repülsz?

SÁRI: Kidobtak a mennyországból. Ott sem találom a kedves kis férjemet, azt a gézenguzt.

JUDÁS: Hát neked férjed is van?

SÁRI: De van ám! még pedig szép fiatal.

JUDÁS: Ah! ah!

SÁRI: Bizony á á, - hét esztendeig élt velem.

JUDÁS: Teveled? Hét esztendeig? Az lehetetlen!

SÁRI *(tiz körmével nagy mérgesen Judásnak ugrik)*: Hogy volna ez lehetetlen!

JUDÁS *(megijedve)*: Azaz nem lehetetlen. *(Félre.)* Juj de csuf boszorkány!

SÁRI: Hét esztendei boldog házasságunk után elfogyott a pénzem.

JUDÁS *(fejével bólogatva)*: Értem értem: nem lehetetlen.

SÁRI *(mérgesen)*: Mit beszélsz?

JUDÁS *(megijedve)*: Azaz lehetetlen.

SÁRI: Hát mondd meg hol az uram?

JUDÁS: Hja! Erre nem felelhetek.

SÁRI *(csunyán ránéz)*: Nem felelhetsz?

JUDÁS: Azaz felelhetek... de nem felelhetek. *(Félre.)* Jaj a csuf szipirtyó! még zavarba hoz.

SÁRI: Hát beszélj ember!

JUDÁS: Jaj kedves ténsasszony, akarom mondani nagyságos méltóságos asszony! Mit beszéljek?

SÁRI: Hogy itt van-e az uram.

JUDÁS: Hát hogyan tudjam én hogy itt van-e a maga ura, mikor nem ismerem.

SÁRI: Nem ismered?!

JUDÁS: Azaz hogy ismerem... azaz hogy még sem ismerem.

SÁRI: Beszélj hát: ismered-e az uramat vagy nem?

JUDÁS: Hogyan ismerném, mikor nem tom ki?

SÁRI: Ugye hogy ismered te hazug. No csakhog y végre rátalálok!

JUDÁS: Jaj nagyságos asszony, kire talál rá?

SÁRI: Az uramra.

JUDÁS: Hát itt van?

SÁRI (*ránéz*): Hiszen te mondtad hogy itt van.

JUDÁS: Én?

SÁRI: Tán tagadod?

JUDÁS: Nem tagadom... azaz hogy tagadom.

SÁRI: Hiszen megnevezted őt te vén hazug!

JUDÁS: Kit?

SÁRI: Az uramat.

JUDÁS (*félre*): Borzasztó állapot! Csak meg tudnék szökni. (*Távozni akar.*)

SÁRI (*eléje áll*): Nem mészsz el addig, míg meg nem mondd, hogy merre keressem az uramat.

JUDÁS (*mutatóujjával körülforog*): Erre.

SÁRI: Még tréfálsz velem?

JUDÁS (*megijedve*): Azaz nem tréfálok. De végre is ki az urad?

SÁRI: Hát Nemtomqui.

JUDÁS: Hát ha te nem tudod, hogy kicsoda, hogyan tudjam én?

SÁRI: Ember, te kihozasz a sodromból!

JUDÁS: Nem tehetek róla, hogy olyan vékony sodra van nagyságodnak.

SÁRI: Beszélj hát hol van az uram: Nemtomqui Ferencz?

JUDÁS (*homlokára üt*): Ahá! most értelek már. Hát az a te urad?

SÁRI: Ki volna más?

JUDÁS: A te urad császár a pokolban. Éppen most vette feleségül Sátán Ellát!

SÁRI (*bőszülten*): Mit?! Megházasodott? (*Megragadja Judás vállait, a ki ijedten hátrál.*)
Ember beszélj! Merre találom őt?!

JUDÁS (*hörögve*): Jaj! Erre! Arra! (*Ujjával ellenkező irányba mutat.*)

SÁRI (*elrohan*).

JUDÁS (*lihegve utána néz*): Jó hogy ellenkező irányt mutattam neki. Jaj de csuf boszorkány!
Nem csudálom, hogy az urunk a mennyországban sem kíván vele lenni. No de az is bizonyos,
hogy ha összetalálkoznak, hát a fölséges császár kiszökik a birodalmából.

FÜGGÖNY LE.

HARMADIK FELVONÁS

Lucifer díszterme. Phosphoros halálfejek. Bagolydiszitmények. Vörös kárpitok. Aranynyal borított asztalok és székek, miken ivóeszközök, kupák és poharak hevernek. A teremben rendtelenség. Félrerángatott, összegyűrt szőnyegekön ördögök és nők fekszenek össze-vissza, kezükben ivóeszközökkel. Az egész olyan képet nyújt, mint óriási tivornyák után szokott lenni. A középben Judás fekszik; arczzal a földön, kezeit és lábait szétvetve. Nemtomqui és Sátán Ella egy diványon ülnek és egymást átölelve tartják.

I. jelenet.

FERENCZ, SÁTÁN ELLA.

FERENCZ: Min gondolkozol te angyalördög?

SÁTÁN ELLA: Rémület szállt egyszerre minden tagomba: arra gondolék, hogy most minden ördög holtrészen fekszik és az elkárhozottak őrizet nélkül vannak.

FERENCZ *(felugrik és homlokára ütve maga elé néz)*.

SÁTÁN ELLA: Mi lelt? Mi bajod?

FERENCZ: Sátán Ella, nekem egy szörnyű tervem volt. A bormámorban egészen feledém.

SÁTÁN ELLA: Mi az? Beszélj!

FERENCZ: Az elkárhozottakat akarom kiszabadítani.

SÁTÁN ELLA: Megőrültél?!

FERENCZ: Nos miért indulsz föl ennyire? Hiszen ha nemcsak szived van de eszed is, beláthatod, hogy ördögök ura nem maradhatok. Mert ha nem uralkodhatom rajtuk, ők fognak uralkodni én rajtam és az én császárságom nem tart egy hétig. Ha pedig parancsokat adok nekik és kényszeritem őket arra, hogy megtartsák, rögtön elcsapnak és visszahelyezik Luczifert. Már most gondold el, ha én az elkárhozottakat kiszabadítom innét s felviszem őket a földre, - ezek okvetlen uralkodójukká tesznek s rabom lesz valamennyi; mert ha nem engedelmeskednek, csak annyit mondok nekik hogy „visszaviszlek benneteket a pokolba”, - egyszerre meghunyászkodnak. Dicső és nagy lesz a nevem. Messiás leszek: ki nem csak a jókat üdvözíti, de az elkárhozottakat is. *(Elrohan.)*

SÁTÁN ELLA *(megrettenve áll)*: Mit tegyek? A vérem ezekhez huz, a szívem oda vonz. Én vagyok az egyetlen nő a pokolban, a ki szeretni tud. Vajjon ha felvisz magával a föld színére, oda ültet-e maga mellé a trónra? Nem veszi-e nőül más valami fejedelem leányát? Hisz ilyesmi gyakran megtörténik. Az uralkodók a házasságból is politikát csinálnak. Megőrülök! Megbolondulok! *(Lerogyik a divánra.)*

II. jelenet.

SÁTÁN ELLA, SÁRI.

SÁRI *(szétszórt hajjal berohan)*: Hol van ő, hol van?

SÁTÁN ELLA *(felretten)*: Kit keressz, te csúf boszorkány?

SÁRI: Az uramat, a császárt.

SÁTÁN ELLA: Az uradat? a császárt? A férjedet?

SÁRI: Igen: a törvényes férjemet, a kit eskü köt hozzám.

SÁTÁN ELLA: Ha úgy volna is, azt hiszem, nem őt kötné az eskü hozzád, hanem téged öhozzá.

SÁRI: Ne prézsmítálj, hanem vezess a császárhoz.

SÁTÁN ELLA: De hisz az lehetetlen, hogy te az ő neje volnál.

SÁRI: Nem hiszed! - Itt a házassági bizonyítvány. (*Kiveszi kebléből.*)

SÁTÁN ELLA (*olvassa*): Erszény Sára hetvenhárom éves, és Nemtomqui Ferencz huszonöt éves.

SÁRI: Ugy-e bámulsz?

SÁTÁN ELLA: Furcsa törvények lehetnek odafönn, hogy összeeskettek titeket.

SÁRI: Nagyon jó törvények: az anyaszentegyház csinálta, meg Szilágyi Dezső.

SÁTÁN ELLA: És szeretted őt?

SÁRI: Hogy szerettem-e? - Koromnak minden hevével és erényével szerettem a kedvest. Boldog voltam, ha édes csókot czuppanthattam rózsás ajakára, és ha megölelhettem a gézenguzt.

SÁTÁN ELLA: És ő kiállotta?

SÁRI: Hát oly csufnak gondolsz engemet? (*Illegeti magát.*)

SÁTÁN ELLA (*kaczagva*): Dehogy: te rettentő szép vagy. Ugyan mondd, hány évig tartott boldog házasságtok?

SÁRI: Fájdalom, csak addig, amíg a kétszázezer forint.

SÁTÁN ELLA: És meddig tartott a kétszázezer forint?

SÁRI: Csak hét esztendeig.

SÁTÁN ELLA: És azután?

SÁRI: El akart tőlem válni a kedves, de a szentszék nem választott el bennünket, mert én azt mondtam, hogy szeretem a gézenguzt.

SÁTÁN ELLA: És együtt éltetek?

SÁRI: Csak rövid időközökben, mert elszökött, de én mindenütt felkerestem a kedvest.

SÁTÁN ELLA: Hát miért szökött el tőled?

SÁRI: Azért mert a pénzemet követeltem tőle vissza, de elköltötte a kedves.

SÁTÁN ELLA: Hát most remélsz valamit?

SÁRI: Hogy reménylek-e? Meghiszem azt! Innen már nem szökhetik előlem sehova.

SÁTÁN ELLA: Tán azt hiszed, hogy veled fog élni és te császárné leszel? Hahahaha! Nos hát bemutatom magamat: én Sátán Ella vagyok, ő felsége Nemtomqui Ferencz császárnak a felesége.

SÁRI *(felsikolt)*: Az nem lehet! Az nem igaz! Én bepörlöm őt, hogy bigámiában él! Becsukatom a gézenguzt.

SÁTÁN ELLA: Ostoba! Azt hiszed, hogy itt a földi törvények érnek valamit?

SÁRI: Akkor visszaviszem őt a földre, de nem engedem, hogy más nőt nevezzen feleségének. Mutasd meg hol van, merre találok őt?

SÁTÁN ELLA *(lehajtva fejét gondolatokba merül. Kezével távozást int)*.

SÁRI *(az intést mutatósnak véelve)*: Tehát megtalálom valahára! *(Eltávozik.)*

SÁTÁN ELLA: Ennek a nőnek igaza van. Ferencz most kiszabadítja az elkárhozottakat és fölmen velük a földre. Ott földi törvények vannak. A melyek kötelezők az uralkodókra is. Nejének kell fogadnia ezt a csuf boszorkányt. Nem! Ennek nem szabad megtörténni! Inkább leszek vele itt a pokolban elkárhozott mint fönn a földön üdvözült. *(Az ördögökhöz:)* Keljetek! Ébredjetek! Az elkárhozottak kiszabadultak!

(Az ördögök lomha mozdulatokat tesznek.)

III. jelenet.

(A császár jön karddal a kezében. Utána az elkárhozottak.)

FERENCZ: Előre! Fogjátok le őket!

(Az ördögöket lefogják és megkötözik.)

ÖRDÖGÖK: Árulás!

JUDÁS: Uram császár! Kegyelmezz nekem, hiszen én is hozzátok tartozom.

FERENCZ: Ördögebb vagy az ördögnél is.

JUDÁS: Hived leszek uram örökké.

FERENCZ: Az újabb messiások nem türnek Judásokat. Vigyétek!

JUDÁS: Uram! Kárhoztass engemet pálinkafőzésre!

(Elviszik.)

FERENCZ: Csukjátok be ezeket a ketreczekbe!

(Elkárhozottak örömujjongások között el.)

FERENCZ: Mért állsz itt oly búsan Sátán Ella?

SÁTÁN ELLA: Oh ha tudnád mi fáj nekem!

FERENCZ: Beszélj kedvesem!

SÁTÁN ELLA: Mondd: ha felmegyünk a földre, ott is szeretsz-e majd engem?

FERENCZ: Örökké angyalom!

SÁTÁN ELLA: És nőd leszek ott is?

FERENCZ: Királynő leszel, ünnepezt királynő! Hatalmad nagyobb lesz, mint az enyém, mert nemcsak népemen fogsz uralkodni, hanem szivemen is.

SÁTÁN ELLA: Óh én hiszek neked. *(Keblére dől és átöleli.)*

IV. jelenet.

ELŐBBIEK, SÁRI.

SÁRI (*megáll és bámul*): Egek és poklok! Franczi!

FERENCZ (*megretten*): Oh e hang! (*Hanyatt diül a diványra.*)

SÁRI: Itt vagyok te házasságtörő! Add vissza a pénzemet és a szerelmedet.

FERENCZ (*magához tér, fölkel és kiegyenesedik*): Pénzedet visszaadom, de szerelemmel nem tartozom többé.

SÁRI: Feleded, hogy feleséged vagyok?!

FERENCI: Ördögök anyja vagy! Pusztulj előlem!

SÁRI: Nem azért utaztam millió mértföldet, hogy ily könnyen el hagyjam magamat taszítani!

FERENCZ: Hát mit akarsz te átok!?

SÁRI: Koronádnak és szivednek felét.

FERENCZ: A koronában nem osztozhatol velem; szivemnek fele pedig ezé. (*Sátán Ellára mutat.*)

SÁRI (*fölsikolt*): Egyszerre kikaparom a szemeidet!

SÁTÁN ELLA (*Ferenczhez fut*): Segits Ferencz!

FERENCZ: Asszony hagyj békében! Hát a pokolban is kinezni akarsz?

SÁRI: Mért vettél el, ha nem ismeresz nőnek?

FERENCZ: Házasságom csak a sirig volt érvényes, a pokolban nem az.

V. jelenet.

(*Elkárhozottak jönnek.*)

MIND: Hála neked urunk, szabadítónk!

FERENCZ: Mielőtt indulnánk, azt az asszonyt kötözzétek bele a trónba, mert császárné akar lenni.

SÁRI: Hozzám ne érjete, mert rajtatok marad a tiz körmöm helye.

(*Hátulról megfogják és lekötik.*)

FERENCZ: És most fiuk induljunk!

DR. NYUZOMSZKY: Egy szóm volna, császár.

FERENCZ: Meghallgatom.

DR.: Ne menjünk mi a felső világra, inkább maradjunk idele.

RIPOSZTIN: A pokol nem pokol mihelyt szenvedés nincs benne.

FERENCZ: Hát mit csináltok itt lenni?!

DR.: Visszakinozzuk az ördögöket.

MIND: Ugy van: visszakinozzuk az ördögöket!

1-SŐ ELKÁRHOZOTT: Mindenki a maga ördögét kinozza!

2-IK: Ez nagyobb élvezet lesz nekünk, mint a mit a föld nyujthat.

FERENCZ: Csalódtam bennetek: ti vagytok az ördögök, nem amazok.

DR.: Csak nem gondolod, hogy könyörület lakik szivünkben. Ilyesmit nem ismer a pokol.

3-IK ELKÁRHOZOTT: Ha ismertük volna is ezt az érzést, az ördögök régen kiölték a szivünkből.

FERENCZ: De gondoljátok meg, hogy egyszer kiszabadulhatnak és mi akkor örökké elkárhozottak leszünk.

1-SŐ ELKÁRHOZOTT: Ne félj uram! A boszuállás jó ór.

FERENCZ: Vajjon gondolták-e azt valamikor az ördögök, hogy följük kerekedünk? És mégis megtörtént.

RIPOSZTIN: A császár okos ember, ő igazat beszél. A lehetőség megvan a dologban. Inkább menjünk fel a földre és kezdjük újra az életet, a mit rosszul végeztünk. Élünk becsületesen, hogy a siron túl ne pokol, de az ég legyen hazánk.

MIND *(nagy lelkesedéssel)*: Éljen! Éljen! Menjünk hát föl a földre! A császár vezessen!

FERENCZ: Tehát induljunk.

(Nagy csattanás. Az ajtón fehér fény ömlik be. Az elkárhozottak visszatántorodnak.)

VI. jelenet.

ANGYALOK KARA *(először halkán, aztán folyton erősödve)*:

Te Deum laudamus. Te Dominum confitemur. Te aeternum Patrem: omnis terra veneratur. Tibi omnes Angeli: tibi coeli et omnes potestates, Tibi Cherubin et Seraphim: incessabili voce proclamant.

(Az elkárhozottak a földre borulva maradnak ez idő alatt. Az angyalok pedig térdeikre hullnak és sort képeznek, mely között a tér közepéig halad az Ur.)

UR *(körülnéz)*: Mi történik itt?! Ki az a vakmerő a ki bölcs rendelésemet meg akarja másítani?

FERENCZ *(eléje térdel)*: Én vagyok uram!

UR: Hol vannak az ördögök?

FERENCZ: A ketreczekben.

UR: Mihály! menj és bocsásd ki őket!

(Mihály arkangyal el.)

UR: Mi volt a szándékom, hogy kiszabadítád azokat, a kiket én zártam ide?

FERENCZ: Vissza akartam őket vinni a földre.

UR: Borzasztó ember vagy! Hiszen ha ezek a gazemberek visszatérnének, fölforgatnák az egész világrendet.

FERENCZ: Ne hidd uram! A szenvedés mindnyájukat megtöré. Nézd például ezt (*Riposztinra mutat*), éppen az előbb indítványozá, hogy térjünk vissza és kezdjük újra az életet, hogy halálunk után országodba bocsáss.

UR: Ám legyen, ha valóban megbánást érzetek és a jószándék oly erős szívetekben.

MINDEN ELKÁRHOZOTT: Irgalom uram! Megjavulunk!

VII. jelenet.

MIHÁLY, ELŐBBIEK.

MIHÁLY: Ördögeid itt vannak uram!

(*Az ördögök szemlesütve jönnek, farkaikat ebként lábuk közé huzzák. Elől rongyokban Luczifer.*)

UR: Mondhatom hatalmas lény vagy. Egy földi ember letaszit trónodról.

LUCZIFER: Uram! Az a földi ember nagyobb ördög, mint mi vagyunk.

UR: Szégyeld magad! Ez egyszer visszaadom birodalmadat, de többé nem avatkozom dolgaiddba.

LUCZIFER: Hat ezer év óta első eset ez uram. De kérlek, könyörgök neked, ezt az egyet (*Ferenczre mutat*) vidd el magaddal országodba, vagy dobd egy új pokolba, mert ez született lázító.

UR: Éppen ezt az egyet hagyom itt, - a többit elviszem, mert javulást látok szíveikben.

SÁRI: Fölséges Uristen! Engem is vigy az országodba, mert nem nézhetem, hogy az uramnak más a felesége.

UR: Ki vagy te megcsontosodott öslény? (*Előre lép és figyelmesen vizsgálja.*) Ahá! ismerlek. Hát melyik szerencsétlen volt a te urad?

SÁRI: Nemtomqui Ferencz.

UR (*sajnálkozva néz Ferenczre*): No fiam, ha a te feleséged volt ez a vénasszony, akkor minden bűnöd meg van bocsátva.

FERENCZ (*sirva*): Hét esztendeig szenvedtem vele.

UR: Hiszen te mártir vagy! Hát miért nem jöttél hozzám? Nem bíztál irgalmamban?

FERENCZ: Azt hittem ott találok a feleségemet.

UR: Ej-ej szegény fiu! Őszintén sajnállak. Állj a csapatba, mennybe jössz velem.

SÁTÁN ELLA (*Ferenczhez sugva*): Hát énvelem mi lesz? Nekem itt kell maradnom, mert ördöglány vagyok. Oh szívem! (*Keblére teszi a kezét.*)

FERENCZ: Bujj ide a köpönyegem alá, majd elkeveredel köztünk az égben, hiszen ugyanis olyan nagy ott a tolakodás meg a protekció. No meg aztán olyan szép angyali a képed. (*Sátán Ella arcát megsimogatja és betakarja köpönyegével.*)

UR: Induljatok.

(*A szélsők lassan indulnak.*)

LUCZIFER (*siránkozva*): Uram!

UR (*visszafordul*): Mi kell?

LUCZIFER: Mit ér a pokol ha nincs benne lakó! Elkárhozott lélek mind-mind ide való!

UR: Oda nézz arra a vénasszonyra. Vigyázz, hogy ördögeid ki ne szökjenek miatta a pokolból.

LUCZIFER: Hagyj itt még egy csomó lelket uram!

UR: Ne busulj! A mint az égből láttam a földet, poklod hamarabb be fog népesülni, mint gondolnád, mert az emberek az eget ma már csak távcsövekkel keresik föl, de nem szívükkel. Biztosítalak, hogy néhány század alatt poklod úgy meg lesz tömve elkárhozottakkal, hogy magad sem férsz belé!

(*Menet indul.*)

FÜGGÖNY LEGÖRDÜL.

Nyilatkozat.

Alulírott értesülvén arról, hogy a könyvpiacra valami „Zendülés a pokolban” című színmű került, mely által személyem, népem és országom blamiroztatik, - ezennel kijelentem, hogy:

- 1. Miután expeditiót a pokolba az angolok még nem indítottak, annak leírása merő hazugság.*
- 2. Zendülés a pokolban soha nem is volt, nem is lesz.*
- 3. Ördögeim a földön lévén elfoglalva, belőlük otthon csak azok vannak, akik egészségügyi osztályomnál maródit jelentettek.*
- 4. A szabadkőmivesek rágalmazva vannak, mert mindnyájan becsületes emberek.*
- 5. A pokolnak minden pénze a földön lévén kiosztva, pokoli pénzügyminiszterségről szó sem lehet.*

Ezek alapján, és azt tekintetbe véve, hogy az említett színműben úgy felséges személyem, mint feleségem és hű népem és dicső országom meg van csufolva, - ezennel kijelentem, hogy a „Zendülés a pokolban” című színművet, íróját, közlőjét és nyomtatóit infernális átkommal sújtom és mindazokat, akik elolvassák, országomba be nem ereszttem.

Kelt a Pokolban ma reggel 5 órakor.

Luczifer s. k.

AZ ERDŐ ÉLETE.

BALLET-SZERŰ ÁLOMKÉP HÁROM VÁLTOZÁSBAN.

SZEMÉLYEK:

A TÉL.
AZ ERDŐ SZELLEME.
JUHÁSZLEGÉNY.
LEÁNY.
REMETE.
BOSZORKÁNY-PILLE.
SZARVASBOGÁR.
MEDVE.
NYUL.

Farkasok. Hóvirágok. Ibolyák. Pitypangok. Méhek. Gólyák. Fecskék. Cserebogarak. Rigók. Pintyek. Fülemülék. Vadgalambok. Gyíkok. Bárányok. Gyöngyvirágok. Szunyogok. Békák. Szt-János-bogarak. Baglyok. Vadászok.

I.

Hó borít mindent: a fákat, a földet.

Semmi zöld. A szinpad keretének felső széléről vastag jégcsapok függenek alá.

Az idő borult. Az erdőn a téli szél sóhajtozik által.

A szin közepén egy sziklához támaszkodva áll a *Tél*. Nagyszakálu, rokkant agg ember, térdig érő juhászbundában. A fején fekete bárányszőrű süveg. Ezt koronaszzerű ezüstkarika veszi körül.

A *Tél* int olykor a kormánybotjával (jégcsap) s erre mindig erős fuvás és hóhullás következik. A tél körül *farkasok*.

Zene: Szél. Jégcsapok pattogása. Olykor távoli vihar-moraj.

A nap kisüt. Sárga sugarak ereszkednek alá a magasból.

A jégcsapok szivárványosan ragyognak.

A *Tél* bágyadtan ereszti le a kormánypalcáját. A hóesés és szélzugás eláll. A *Tél* álmosan támaszkodik a sziklafalnak. A farkasok álmosan szét-lehevernek.

A jégcsapok cimbalomhanggal pattognak széjjel.

A hó alól fölemelkedik az *Erdő szelleme*. Fiatal férfi. A fején kis szarvasagancsok. Zöld levélkorona. Sárgás halványzöld palást. Alatta elevenzöld, smaragdokkal ékített selyemruha.

Nyújtózkodik. Szeméből kidörzsöli az álmot. Fölveszi a hóból barkaaág-kormánypalcáját. Egyet-kettőt lehel jobbra, balra, amitől a hó egyrésze elolvad.¹¹

¹¹ Zöld villamosfény fűvé változtatja a talaj havát.

A *Tél* fölriad. Csátára kelnek. Napsütésben hófergeteg. A *Tél* kormánybotja eltörik. Ő maga nagy dübörgéssel, zúgással, farkasvonítás között elmenekül.

Az Erdő szellem újra lehel mindenfelé. A hó teljesen eloszlik. Hívó kézintéseire előbujnak a *Hóvirágok*, - derékig fehér, azon alul sötétzöld ruhájú nők. Előbujnak továbbá a falombok és a füvek. A füvek között (*a sülyesztőkön*) az *Ibolyák*, *Pity pangok*, - megfelelő ruházatu nők. Mindezek, amint feljöttek a sülyesztőkön, mozdulatlanul állanak. (A színházat ibolyaillat árasztja el.)

A szín oldalán egy odvas fa. Az Erdőszellem megütögeti a fa oldalát a pálcájával. A fa megzendül: egyenkint előbujnak *zenegve* a *Méhek* (szárnyas méhnek öltözött nők), kerengve szállnak elő, megcsókolgatják a virágokat.

Méhek keringője. Először maguk a méhek, azután a méhek a virágokkal táncolnak.

Gólyák (férfiak), Fecskék, Cserebogarak (mind nő) bevonulása. *Kakukszó, cserebogárbúgás, fecskecsivikelés*.

Gólyák (fa-lábon), Fecskék és Cserebogarak tánca.

Énekes madarak megérkezése: rigók, pinyek, fülemilék, vadgalambok kara.

Az *Erdő szelleme* a háttérben egy orgonavirágokkal környezett trónszerű fatuskón foglal helyet: körülötte az *Ibolyák*, *Pity pangok* és *Gyíkok*.

Nap, alkonypír. A tér eltisztul. Egy magyar juhászlegény a *Bárányokkal* (Bárány-kosztümös gyerekek). *A juhász furulyázik. Bárányok tánca*.

Ének végeztével a bárányok elmennek. Egy leány jön. Leül a legénnyel egy fatönkre. Összeöllekeznek.

A fülemile-kar.

A háttérben az erdő szellemét homály fedi el, de már előbb lehet látni, hogy a virágok karjaiba hanyatlik és alszik.

II.

Az erdő teljes zöldben. Nappal. *Gyöngyvirágok* tánca. A színházat gyöngyvirágillat hatja át. Pipacsok, vadrózsák és ezernyi más virág egybekeveredve.

Est.

A virágok eltűnnek. *Szunyogok* jönnek elő. *Szunyog-kar*, elvonulását követi a *Békák kara*.

Remete jön. Harang a távolban. Letüzi a keresztjét. Imádkozik. Bemegy a barlangba.

Teljes sötétség.

Szentjánosbogarak előtünése. Kékesfehér villamosfény a fejeken. Ezek tánca. *Fülemile-, béka- és bagoly-kar*.

Holdfény el-elborul. Éjjeli lepkék és szitakötők tánca. (Szerpentin-táncok.)¹²

¹² Itt a villamos fénnel és az üveggyöngyös skófiomos, selymes ruhákkal szemképráztató dolgokat lehet produkálni.

A halálfejes boszorkánypille harca a szarvasbogárral.

A táncolók ettől szétfutnak.

A szarvasbogár meghal.

Az Erdő szelleme előjön (agancsai itt már kifejlettek, szakála, bajusza a meglett férfit mutatja) és a darazsakkal elfoghatja a boszorkánypillét, elviteti az erdő mélyébe.

Bogártemetés. A szarvasbogarat kék liliom levelére teszik és sárga liliomlevéllel letakarják. Pókháló szemfödél. A gyászmenetben a fekete bogarak a koporsó körül, legelöl az aranyoszöld bogarak. A pap egy hemiptera. A kántor a prücsök. Siratók a cincérek. Utánok csigahéj-kocsin az Erdő szelleme, a hétpöttyös katicabogarak huzzák. A bogarak nagy menete. Ide gyermekeket és bogaraknak átalakított kacsákat, libákat és kutyákat is kell beosztani. *Gyász-indulóval el.*

III.

Az erdő zöldje piros és sárga színekkel kevert. A nézőtérre a szinpadról szénaitlat árad.

Állatok országgyűlése.

Elnök a medve. Jegyzők: két vaddisznó. Rókák a miniszterek. A többi nyúl.

Egy előadó: *a nyúl*. A zene vezérhangszere a *castagnette*, állati hangok: brummogás, makogás, rókacsaholás. A nyúl a szószéken (kövön a kör közepén taglejtésekkel magyarázza a vadászt, hogy az *les*, puskát tölt, lő és öl, hogyan bukfencezik fel a nyúl és micsoda gyász ez). Általános felháborodás. A harag taglejtései: fenyegető kézmozdulatok. *Viharos zene.*

Vadászkürt. Vadászok tűnnek fel. Négy-öt lövés. Az Erdő szelleme előrohan, félreüti a puskákat. Az egész országgyűlés eliramlik. Az Erdő szelleme pókháló-kendőt vet a vadászok fejére, azok mintegy megvakulva, tántorogva, tapogatózva mennek tovább.

Az Erdő szelleme megöregedettten, sárga szakállal, ráncos arccal trónra ül, amelyet magas páfrányok és moha vesznek most körül.

Napraforgó, őszi rózsák és más őszi virágok tánca. A ruhadisz makk, földi szeder és a vadrózsa piros bogyója.

Vincellér-bogarak egy nagy fürt szőlőt és egy hordó bort hoznak az Erdő szellemének. Makk-serlegek.

Méhek egy óriási levélen lépesmézket hoznak.

Fecskék, gólyák, hattyuk, énekes madarak utazótáskával. Itt a csoportok már családi jellegűek, vagyis nők, férfiak és kicsinyek érkeznek családszerűen.

Fecske-, gólya-, hattyu-tánc, azután induló. *A zene itt, ellentétben a megérkezés zenéjével, bús.* A tánc csupa ölelkezés és csókolódzás, elbucsuzás.

Az erdő szelleme kocint a távozókkal.

A fecskék, gólyák bucsut intve elmennek.

Méhek az oduba vonulnak.

A hattyuk kórus-éneke (vonóshangszer, üveghangok).

A falevelek egészen megsárgulnak és kerengve hullnak alá.

Az őszi szél felsír és végigsuhan az erdőn.

A fákról az utolsó levelek is lehullanak.

Az Erdő szelleme megborzong s a földre lehanyatlik.

Halk, szomoru zene.

Megindul a hóesés. Az Erdő-szellemet a hó bepihézi, elfödi.